

Μακεδονικά

Τόμ. 5, Αρ. 1 (1963)

Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν

Ι. Κ. Βασδραβέλλης

doi: [10.12681/makedonika.798](https://doi.org/10.12681/makedonika.798)

Copyright © 2015, Ι. Κ. Βασδραβέλλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Βασδραβέλλης Ι. Κ. (1963). Η πειρατεία εις τα παράλια της Μακεδονίας κατά την Τουρκοκρατίαν. *Μακεδονικά*, 5(1), 319–362. <https://doi.org/10.12681/makedonika.798>

Η ΠΕΙΡΑΤΕΙΑ ΕΙΣ ΤΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΝ

I

Εἶναι γνωστὸν ὅτι ἀπὸ τῆς ἀρχαιοτάτης ἀκόμη ἐποχῆς, ἴσως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ περιοικοῦντες τὴν Μεσόγειον Θάλασσαν λαοὶ ἔφθασαν εἰς τὸ σημεῖον νὰ διαπλέουν αὐτήν, ἤρχισεν ἡ πληγὴ τῆς πειρατείας,¹ ἡ ὁποία μὲ μερικὰ διαλείμματα διήρκεσε μέχρι τῶν χρόνων τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους. Ἰδίως κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας ἔνεκα τῆς κατὰ θάλασσαν ἀδυναμίας τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας οἱ ποικιλῶν μοι πειραταὶ ἀπέβησαν μάλιστα τῶν παραλίων τῆς Μεσογείου καὶ ἰδιαίτε-
ρως τοῦ Αἰγαίου.

Περὶ αὐτῶν ἐγράφησαν ἀρκετὰ τόσον ὑπὸ ξένων ὅσον καὶ ὑπὸ ἡμετέ-
ρων ἱστοριογράφων καὶ ἄλλων. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὰς ἐργασίας αὐτὰς δὲν
γίνεται εἰδικῶς λόγος διὰ τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, ἅτινα ὑπέστησαν ἐπί-
σης πολλὰ κατὰ καιροὺς ἀπὸ διαφόρους πειρατάς, ἐθεώρησα σκόπιμον, ἐν-
διαφερόμενος ἰδιαίτερος διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς περιοχῆς ταύτης κατὰ τοὺς
χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας, ν' ἀσχοληθῶ μὲ τὸ θέμα τοῦτο.

Αἱ κυριώτεραι πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποίησα εἰς τὴν πα-
ροῦσαν ἐργασίαν, προέρχονται ἀπὸ τὰ δημοσιευθέντα πρὸ τινων ἐτῶν Ἀρχεῖα
τῆς Τουρκοκρατίας ἐν Μακεδονίᾳ,² τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας,³ τὰς
ἐκθέσεις τῶν διαφόρων προξένων τῶν Δυτικῶν κρατῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ⁴ καὶ
ἄλλας τινὰς ἐργασίας, τῶν ὁποίων μνεῖναι ποιῶμαι ἐνταῦθα.

---

¹ Διὰ τὴν πειρατείαν κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους βλέπε προχείρως, μεταξὺ
ἄλλων, καὶ τὴν ἐργασίαν τοῦ Henry A. Ormerod, Piracy in the ancient
world. An essay in mediterranean history. London - Liverpool 1924.

² Ἱστορικά Ἀρχεῖα Μακεδονίας, ἐπιμελεία Ἰ. Κ. Βασδραβέλλη, Α' Ἀρ-
χεῖον Θεσσαλονίκης 1695 - 1912. Θεσσαλονίκη 1952.—Β' Ἀρχεῖον Βεροίας - Ναού-
σης 1598 - 1886. Θεσσαλονίκη 1954. Τοῦ αὐτοῦ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες εἰς τὴν
Μακεδονίαν. Θεσσαλονίκη 1948.

³ Κ. Μέρτζιου, Μνημεῖα μακεδονικῆς ἱστορίας. Θεσσαλονίκη 1948.

⁴ N. Svoronos, Le commerce de Salonique au XVIIIe siècle. Pa-
ris 1956. Τοῦ αὐτοῦ, Salonique et Cavalla (1686 - 1792). Inventaire des cor-
respondances des consuls de France au Levant. Paris 1951.

II

Αἱ παλαιότεραι πληροφορίες, τὰς ὁποίας ἔχομεν περὶ τῆς πειρατείας εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας, ἀφ' ἧς ἤρξατο ἡ εισβολὴ καὶ ἡ κατάκτησις τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ὑπὸ τῶν Τούρκων, προέρχονται ἀπὸ τὸν κώδικα Morozini, εὗρισκόμενον εἰς τὰ Ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστὸν ὅτι ἡ Κασσάνδρα καὶ μετὰ τὴν ἐν ἔτει 1430 ἄλωσιν τῆς Θεσσαλονίκης ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐξηκολούθησε διατελοῦσα ὑπὸ τὴν Ἑνετικὴν κυριαρχίαν, τῆς ὁποίας ἀπετέλει ἰσχυρὰν ναυτικὴν βάσιν εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.

Ἐκ τῆς βάσεως ταύτης ἀποπλεύσας ὁ Ἑνετὸς πλοίαρχος Petro Zen¹ ἐπὶ κεφαλῇ ἰσχυρᾶς ναυτικῆς μοίρας, ἀποτελουμένης ἀπὸ 10 γαλέρας, ἐνήργησεν ἐν ἔτει 1425 φοβεράν πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς παραλιακῆς Περιοχῆς τῆς Ἱερισσοῦ τῆς Χαλκιδικῆς. Πειρατικαὶ ἐπιδρομαὶ ὑπὸ στόλων ὠργανωμένων κρατῶν δὲν ἦσαν κατὰ τὸ ἀσύνηδες εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Σκοπὸς τῶν ἐπιδρομῶν αὐτῶν δὲν ἦτο μόνον ἡ καταστροφὴ ἐχθρικῶν βάσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐνέργεια πειρατείας, διαρπαγῆς καὶ λεηλασίας περιουσιακῶν ἀγαθῶν. Κατὰ τὸ σήμερον ἰσχύον διεθνὲς δίκαιον αἱ καταδρομαὶ δὲν θεωροῦνται πειρατεία, διότι ἐνεργοῦνται κατὰ κρατικὴν ἐντολήν. Οἱ καταδρομαὶς ὅμως δὲν προβαίνουν εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας περιουσιακῶν ἰδιωτικῆς κυριότητος ἀγαθῶν, ἀρκοῦμενοι εἰς τὴν καταστροφὴν στρατιωτικῶν ἐγκαταστάσεων, πυροβολείων καὶ ἐν γένει βάσεων πάσης μορφῆς, χρησίμων εἰς τὸν ἀντίπαλον. Εἰς τὴν περίπτωσίν μας τῆς Ἱερισσοῦ οἱ Ἑνετοὶ ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν ξηρὰν ἐληλάτησαν ἀδιακρίτως ἅπασαν τὴν περιοχὴν, ἐφόρτωσαν μεγάλας ποσότητας σιτηρῶν καὶ οἴνων, ἐπυρπόλησαν τὸ φρούριον τῆς κωμοπόλεως καὶ ἄλλους πέντε πύργους, εὗρισκομένους ἐκεῖ, καὶ ἀνεχώρησαν ἀνενόχλητοι, τῆς τουρκικῆς φρουρᾶς τραπέισις εἰς φυγὴν ἅμα τῇ ἐμφανίσει τῶν.

Ἐκ τοῦ αὐτοῦ κώδικος προκύπτει ὅτι τὴν 28ην Μαρτίου 1430 ἡμέραν Τρίτην, ὅτε ἡ Θεσσαλονικὴ ἐπολιορκεῖτο στενῶς ὑπὸ τῶν τουρκικῶν στρατευμάτων, διεδόθη μετὰ τῶν ἀμυνομένων πληθυσμῶν καὶ τῆς ὀλιγαριθμοῦ ἑνετικῆς φρουρᾶς,² ὅτι εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Βαρδαρίου ἐπρόκειτο νὰ εἰσχωρήσουν ἑξ τουρκικὰ πειρατικὰ σκάφη μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ πυρπολήσουν τὰς ἐν τῷ λιμένι ναυλοχοῦσας ὀλίγας ἑνετικὰς γαλέρας, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἐμάχοντο εἰς τὰς ἐπάλξεις τῶν τειχῶν τῆς Θεσσαλονίκης κατὰ τῶν Τούρκων.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 90 ἑξ.

² Μέρτζιος, αὐτόθι, σελ. 91. Ὁ ἱστορικὸς ὅμως τῆς ἀλώσεως τῆς Θεσσαλονίκης Ἀναγνώστης γράφει περὶ τουρκικῶν πλοίων ἀπλῶς καὶ οὐχὶ πειρατικῶν. Βόνν., σελ. 500.

Κατὰ τὸ ἔτος 1457 ὁ ὑπὸ τοῦ Πάπα Καλξίτου τοῦ 3ου καταρτισθεὶς στόλος τῶν Σταυροφόρων ἤρξατο ἐπιχειρήσεων κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.¹ Ὁ στόλος αὐτός, ἀποτελούμενος ἀπὸ τεσσαράκοντα σκάφη, μεταξὺ τῶν ὁποίων συμπεριελαμβάνοντο καὶ πειρατικά, ἀφ' οὗ κατέλαβε τὴν Λήμνον καὶ τὴν Σαμοθράκην, προσέβαλεν ἐν συνεχείᾳ τὸν Λιμένα (πρωτεύουσαν) τῆς νήσου Θάσου, ὑπερασπιζόμενον ἀπὸ ἐξήκοντα Τούρκους, τὸν ὁποῖον καὶ κατέλαβεν εὐχερῶς. Οἱ Ἑνετοί, οἱ ὁποῖοι μετεῖχον κατὰ μέγα μέρος τῆς παπικῆς αὐτῆς σταυροφορίας, διήρπασαν δασικὰ προϊόντα καὶ ἄλλα εἶδη, κατέλαβον δὲ καὶ τὰ μεταλλεῖα τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου, ἐγκαταστήσαντες καὶ βάσεις εἰς τὴν Θάσον, διὰ νὰ δύνανται νὰ ἐνεργοῦν ἐπιθέσεις καὶ λεηλασίας κατὰ τῶν παραλίων τοῦ βορείου Αἰγαίου καὶ τῶν διερχομένων τουρκικῶν ἐμπορικῶν σκαφῶν.

Μετὰ πάροδον ὅμως διετίας ὁ Ζαγανὸς πασᾶς ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ἀνακατέλαβε τὴν νήσον. Οἱ κάτοικοι ὅμως τῆς Θάσου καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῆς Φραγκοκρατίας, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἐπάνοδον τῶν Τούρκων, ὑπέφερον τὰ πάνδεια. Ὅσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ διαφύγουν εἰς τὰ ὄρη συλληφθέντες ἐξηνδραποδίσθησαν, αἱ περιουσίαι των διηρπάγησαν, ὁ δὲ πληθυσμὸς ὑπέστη μεγάλην μείωσιν.

Ἐκ τοῦ ἡμερολογίου τοῦ Ἑνετοῦ περιηγητοῦ Gio Maria Dei Angioletto,² ὁ ὁποῖος περιηγήθη τὴν Μακεδονίαν κατὰ τὸ ἔτος 1470, προκύπτει ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1468 ὁ Ἑνετὸς ναύαρχος Nicola de Canale ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυροῦ στόλου ἀπεβιβάσθη εἰς τὰ παράλια τῆς Αἴνου, ἔνθα προέβη εἰς φοβερὰς λεηλασίας καὶ διαρπαγὰς, συναποκομίσας πλουσιωτάτην λείαν, ἀποτελουμένην ἀπὸ τάπητας, χρυσόν, ἄργυρον καὶ κοσμήματα, ἀνήκοντα κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς Ἕλληνας. Ἀφ' οὗ ἐπυρπόλησε τὸ φρούριον, συνέλαβε πλείστους Ἕλληνας καὶ Τούρκους, τοὺς ὁποῖους μετέφερεν ὡς σκλάβους εἰς τὴν Εὐβοίαν. Καὶ τοὺς μὲν Ἕλληνας ἀπληθυέρωσε μετ' ὀλίγον, ἐκράτησεν ὅμως τοὺς Τούρκους.³

¹ A. E. V a c a l o p o u l o s, Thasos, son histoire, son administration de 1453-1912, ἔνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία. Βλέπε καὶ Π. Ἀξιώτη, Ἡ Θάσος. Θεσσαλονίκη 1953, σελ. 134 ἔξ.

² Ὁ Angioletto εἶχεν αἰχμαλωτισθῆ ἀπὸ τοὺς Τούρκους κατὰ τὴν κατάληψιν τῆς Εὐβοίας τὸν Ἰούλιον τοῦ 1470, ἀπελευθερωθεὶς ἐν συνεχείᾳ. Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 197 ἔξ.

³ Τὴν ἀγρίαν ταύτην πειρατικὴν ἐπιδρομὴν τῶν Ἑνετῶν δὲν ἠνέχθη ὁ Σουλτάνος. Ἐπέσπευσε τὰς πολεμικὰς του προπαρασκευὰς διὰ τὴν κατάληψιν τῆς Εὐβοίας, κατεχομένης ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, καὶ συγκροτήσας ἰσχυρὸν στόλον, συγκείμενον ἐκ 300 μικρῶν καὶ μεγάλων σκαφῶν, ἀπέστειλε τοῦτον ἐναντίον τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τὸν ναύαρχον Μαχμούτ πασᾶν, αὐτὸς δὲ ἐξεστράτευσεν αὐτοπροσώπως διὰ ξηρὰς ἐπὶ κεφαλῆς δυνάμεως ἐξ 70000 ἀνδρῶν. Ἐπιτεθεὶς ἀπὸ τε ξηρὰς καὶ θαλάσσης κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὴν νήσον συλλαβῶν πλείστους αἰχμαλώτους. Αὐτόθι, σελ. 198.

Μέχρι του έτους 1498 δέν άνεύρομεν άλλας πληροφορίας διά πειρατικά κρούσματα. Τοῦτο νομίζω ότι πρέπει ν' αποδοθῇ μάλλον εἰς τὴν ἐλλειψιν γραπτῶν εἰδήσεων καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν περιστολὴν τῆς πειρατείας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος 1499 ἐνεφανίσθη εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου ὁ Κορσικανὸς πειρατὴς Pedro,¹ ὅστις κατώρθωσε νὰ συλλάβῃ ἐν ὑπὸ ἐνετικῇ σημαίᾳ ἐμπορικὸν σκάφος μὲ σιτηρά, φορτωθέντα ἐκ Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον καὶ ἐλαφυραγώγησε.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς μελέτης τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας, ὅτι τὸ Βυζάντιον,² ἰδίως μετὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα, δέν εἶχε κατορθώσει νὰ ἐπιτύχῃ τὸν ἐλεγχον τῶν ἐλληνικῶν θαλασσῶν. Πειραταὶ τοῦ Ἀλγερίου καὶ τῆς Τύνιδος ἐλυμαίνοντο τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, εἰς αὐτοὺς δὲ προσετέθησαν ἀργότερον καὶ οἱ Γενουάται. Ἐξ ἄλλου ἡ Ἑνετικὴ Δημοκρατία καὶ πρὸ τῆς καταλήψεως εἰσέτι ὑπὸ τῶν Τούρκων τῶν βορείων ἐλληνικῶν ἐπαρχιῶν, εὐρίσκετο εἰς διαρκεῖς συγκρούσεις πρὸς αὐτοὺς, οἱ δὲ Ἑνετοί, θαλασσοκράτορες τότε τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου, ἐνήργουν, ὡς ἀνωτέρω διέλαβον, καὶ πειρατικὰς ἐπιδρομὰς, αἵτινες πολλὰ δεινὰ ἐπροξένησαν εἰς τοὺς παραλίους πληθυσμοὺς τῆς Μακεδονίας. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπίσημον Τουρκικὸν Κράτος δέν ἐδίσταζε διὰ τῶν στόλων του νὰ λεηλατῇ πολλάκις παραλίους περιοχὰς καὶ μοναστηριακὰς ἐγκαταστάσεις, τοιαῦτα δὲ δείγματα πειρατικῶν ἐπιδρομῶν παραθέτομεν ἐν συνεχείᾳ.

Εἰς τὸν κώδικα τῆς Σκῆτης Καυσοκαλυβίων ἀναγράφεται θαῦμα, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ δεῦτερος Τούρκος σουλτάνος, ποὺ ἐβασίλευσεν³ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν (Βαγιαζήτ ὁ Β', 1479 - 1512), διέταξε τὸν ναύαρχόν του, ὅπως ἐξοπλίζων 30 κάτεργα ἐνεργήσῃ πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τοῦ Ἀγίου Ὁρους μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ κουρσεύσῃ τὰς μονὰς, νὰ συλλάβῃ σκλάβους καὶ νὰ λεηλατήσῃ τὰ πάντα. Τὴν νύκτα, κατὰ τὴν ὁποίαν κατέπλευσεν ὁ στόλος, ὁ Τούρκος ναύαρχος εἶδε καθ' ὕπνον γυναῖκα, ἡ ὁποία τὸν παρώτρυνε ν' ἀποχωρήσῃ ἀμέσως, διότι ἄλλως ἡ ἀρμάδα θὰ κατεστρέφετο. Καὶ ὁ μὲν ναύαρχος δέν ἀνεχώρησεν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐπνευσε σφοδρότατος ἀνέμος, ἡ θάλασσα ἐταράχθη, ἄγρια κύματα ἐξέσπασαν καὶ ἐκ τῶν κατέργων ἄλλα μὲν ἐβυθίσθησαν, ἄλλα δὲ κατεστράφησαν προσκρούσαντα ἐπὶ τῶν ἀποκρίμων βράχων. Ὁ ναύαρχος μόλις κατορθώσας νὰ διασωθῇ ἔφθασε κακῶς ἔχων εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διηγῆθῃ τὰ συμ-

¹ Αὐτόθι, σελ. 102.

² D. A. Zak y th i n o s, Corsaires et pirates dans les mers grecques aux temps de la domination Turque. Εἰς περιοδικὸν L' Hellénisme Contemporaine, τ. 10 (1939), σελ. 65 ἔξ.

³ Εὐλόγιου Κορυλλία, Κατάλογος τῶν κωδίκων τῆς Ἱερᾶς Σκῆτης Καυσοκαλυβίων κ.λ.π. ἐκδιδόμενος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου πρῶτον Λεοντοπόλεως Σωφορίου Εὐστρατιάδου. Paris 1930, σελ. 36, ἀριθ. Κ 18Φ. 38.

Εἰκὼν ἐπὶ περιγραφῆς παριστώσα ἐπιθεῖν πειρατῶν κατὰ τοῦ Ἁγίου Ὁρους.

βάντα εἰς τὸν σουλτάνον. Τότε ἀπεφασίσθη ν' ἀφεθῇ ἀνενόχλητον τὸ "Ἄγιον Ὅρος, οἱ δὲ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ θαῦμα εἰς τὴν Θεομήτορα.¹

Τὸν μῆνα Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1502 Ἐνετὸς ναύαρχος ἐνήργησε πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς περιοχῆς τῆς Καβάλας² ἐπὶ κεφαλῇ στόλου, συγκειμένου ἐκ 34 γαλερῶν, ἔνθα ἐληλάτησε καὶ διήρπασε τὰ πάντα, ἐνέπρησε τὰς ἀποθήκας τοῦ λιμένος καὶ ἐν τέλει, δεχθεὶς ἐπίθεσιν δυνάμεως Τούρκων ἱππέων, ἠναγκάσθη ν' ἀπέλθῃ συναποκομίσας πλουσίαν λείαν.

Ἐν συνεχείᾳ αἱ ἐνετικαὶ γαλέραι κατηρθύνθησαν εἰς τὸ "Ἄγιον Ὅρος καὶ τὴν περιοχὴν τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης, ἔνθα ἐγένοντο ἐκτεταμέναι ἀποβάσεις, ἀπολήξασαι εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τῶν κατοίκων καὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν περιουσιῶν των. Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ αὐτοῦ ἔτους³ χριστιανικαὶ γαλέραι τῶν Δυτικῶν κρατῶν ὑπὸ Πορτογάλλον ναύαρχον, ἀποπλεύσασαι ἐκ Ῥόδου, κατηρθύνθησαν εἰς τὰ παράλια τῆς Θεσσαλονίκης, σκοποῦσαι νὰ αἰχμαλωτίσουν ἀδιακρίτως ἔμπορικά σκάφη καὶ νὰ διαρπάσουν σιτηρά.

Στερούμεθα περαιτέρω πληροφοριῶν περὶ τῆς πειρατικῆς αὐτῆς ἐπιδρομῆς, ὅπως δὲν εὔρομεν καὶ ἄλλας εἰδήσεις καὶ διὰ τὸν Ἐνετὸν κουρσάρον Antonio di Polo ἀπὸ τὴν Cursula,⁴ ὁ ὁποῖος κατὰ τὸ ἔτος 1505 ἐνήργησε πειρατικὴν ἀπόβασιν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἀπήγαγε πολλοὺς χωρικοὺς, προοριζομένους διὰ τὰ σκλαβοπάζαρα τῆς Μεσογείου.⁵

¹ Ἐν τούτοις μετὰ πάροδον ἑτῶν τινων, ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ σουλτάνου Σελῆμ τοῦ Α', υἱοῦ τοῦ Βαγιαζήτ, ἐνηργήθη καὶ ἄλλη πειρατικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τοῦ Ἁγιωνήμου Ὁρους. Εἰς τὸν Κώδικα τῆς Μονῆς Ἀγίου Παύλου ὑπάρχει ἐνθύμησις, ἀναγράφουσα τὰ ἑξῆς: «Ἐν ἔτει ζ,οε' (1566;) μηνὶ Ὀκτωβρίῳ ἐβασίλευσεν ὁ Σελήμης καὶ ἐχάλασεν καὶ ἐκούρσευσεν τὰ μοναστήρια καὶ ἐπῆρε τὸν βίον τους⁶ φεῦ τῆς μανίας καὶ τῆς ἀδικίας ὅπου ἔκαμεν». (Σ π. Λ α μ π ρ ο υ, Κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ Ἀγίου Ὁρους ἐλληνικῶν κωδίκων. Ἐν Κανταβρυγίᾳ τῆς Ἀγγλίας 1893, τ. Α', σελ. 23).

² Ὡς προκύπτει ἀπὸ τὰ diaria τοῦ περιηγητοῦ Martin Sanuto. Μ ε ρ - τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 106.

³ Αὐτόθι, σελ. 112.

⁴ Αὐτόθι, σελ. 106.

⁵ Κατὰ τὸ ἔτος 1517 πειρατικὰ τινα τοῦ Μεγάλου Μαγίστρου τῆς Ῥόδου, ἀνήκοντος εἰς τὸ τάγμα τῶν Ἰπποτῶν τοῦ Ἀγίου Ἰωάννου, ἐληλάτησαν τὰ παράλια τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ ἠχμαλώτισαν διαφόρους Τούρκους, προοριζομένους διὰ τὰ σκλαβοπάζαρα, μετὰ τῶν ὁποίων καὶ τινες σημαίνοντες. Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ τουρκικοῦ στόλου, ἔκμανεῖς ἐκ τῆς πειρατείας ταύτης, ἀπέστειλε τὴν κατωτέρω ἐν ἀποστάσματι δημοσιευομένην ἀπειλητικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Μάγιστρον τῆς Ῥόδου, λίαν χαρακτηριστικὴν τῆς τουρκικῆς ὑπεροφίας καὶ τοῦ υπερφιάλου ἐγωῖσμοῦ τῶν Τούρκων τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς. «οἱ Μουσουλμάνοι μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ θεοῦ κόπτουν τὰς κεφαλὰς τῶν ἑχθρῶν τῆς πίστεως, χύνουν τὸ αἷμα των, αἰχμαλωτίζουν τοὺς παῖδας των καὶ ψήνουν τὰ ἐντόσθιά των καὶ τοιουτοτρόπως ἐγένετο ἔως σήμερον. Τώρα ἡ σπάθη τῶν Μουσουλμάνων εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ σουλτάνου

Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1515 ὁ σουλτάνος Σελῆμ ὁ Α', εὐρισκόμενος εἰς περιοδεῖαν ἐν τῇ περιοχῇ Καβάλας καὶ ἐστρατοπεδευμένος ἐκεῖ, ἀντελήφθη πειρατικά τῆς 'Ρόδου' ¹ ν' ἀποβιβάζουσαν πολλοὺς πειρατάς, οἱ ὅποιοι ἐπιτεθέντες κατὰ τῆς σουλτανικῆς φρουρᾶς συνέλαβον πλείστους ἄνδρας, τοὺς ὁποίους κατέσφαξαν ἐπὶ τόπου. Ταυτοχρόνως ἄλλα 8 πειρατικά σκάφη, ὁρμώμενα προφανῶς ἐκ τῆς νήσου Θάσου, καταπλεύσαντα εἰς τὴν περιοχὴν ἐνήργησαν νέας ἀποβάσεις καὶ συνέδραμον τοὺς πρώτους ἀποβιβασθέντας. Αἱ πληροφορίες τῶν ἀρχείων τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας ἀναφέρουν ὅτι ὁλόκληρος σχεδὸν ἡ σουλτανικὴ συνοδεία ἐξωντώθη καὶ μόλις κατώρθωσε νὰ διασωθῇ ὁ Σουλτάνος, κατευθυνθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην. Πλήρης ὁργῆς διὰ τὸ πάθημά του, διέταξε τὰς ἐκεῖ εὕρισκομένας 7 τουρκικὰς γαλέρας, νὰ προβοῦν εἰς τὴν ἄμεσον καταδίωξιν τῶν πειρατῶν καὶ νὰ καταστρέψουν τὰς νήσους, τῶν ὁσίων οἱ κάτοικοι, ἀσκοῦντες τὴν πειρατεῖαν ἥ καὶ ὑποθάλλοντες αὐτήν, εἶχον προξενήσει μεγάλας ζημίας εἰς τοὺς ὑπηκόους του.

III.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1525 ἐμφανίζονται εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας πειρατικά τουρκικὰ καὶ ἀλγερινά. Κατ' αὐτὸ τὸ ἔτος ὁ Τοῦρκος ἀρχιπειρατῆς Μιστὰν Ρεῖζς ² κατέπλευσεν εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, ἵνα προβῇ εἰς πειρατικὰς ἐνεργείας, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τουρκικῶν καταδιωκτικῶν μετήχθη σιδηροδέσμιος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ διαταγὴν τοῦ σουλτάνου. Μετὰ πάροdon πενταετίας, κατὰ μῆνα Φεβρουάριον τοῦ 1530, ἄλλος Τοῦρκος πειρατῆς, ὀνομαζόμενος Κούσαγλης, ³ ἐπὶ κεφαλῆς 5 πειρατικῶν σκαφῶν, συνέλαβε καὶ διήρπασεν ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου τὰ ἐμπορεύματα τοῦ ὑπὸ ἐνετικὴν σημαίαν σκάφους τοῦ ἐμποροπλοιάρχου Bartholomeo Gianglivari. Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ὁ σουλτάνος Σουλεῖμὰν ὁ Α', ὁ Νομοθέτης (Κανονοῦ), ἐκ τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν τῆς Τουρκίας, ἐν τῇ μερίμνῃ

Σελῆμ... "Ολοι οἱ ἀφένται τῆς Μπαρμπαριάς συνεφώνησαν τώρα καὶ ἔστειλαν πρέσβεις, διὰ νὰ παραχωρήσουν τὰς χώρας των, κύπτουν δὲ τὴν κεφαλὴν εἰς τὴν γῆν εἰς ἔνδειξιν ὑποταγῆς· καὶ σὺ ποῦ εἶσαι εἰς σκύλος ψωραλέος ἀπὸ μίαν μάνδραν, σκύλε, σκύλας γέννημα, σκύλε τῆς κολάσεως καὶ ὀνομάζεσαι καὶ «μέγας σκύλος», εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Αὐθέντου, ὅστις κυβερνᾷ τὸν κόσμον, πῶς ἐνεργεῖς τοιαύτας πράξεις καὶ ἐξέρχεσαι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ αἰχμαλωτίζεις ἐμπόρους; Ἐλπίζω, πῶς, ὅταν μάθῃ ὁ αὐθέντης μου τὰς λωποδυσίας σου, θὰ διατάξῃ ἐμὲ τὸν δούλον του καὶ τότε ἀπὸ σὲ καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίους σου σκύλους θ' ἀφαιρέσω τὸ ξύγκαι καὶ θ' ἀλείψω τὰς γαλέρας μου. Αὐτὴν τὴν προειδοποίησιν ν' ἀποστείλῃς καὶ εἰς τὸν Πάπαν σου καὶ βασιλέα, τοὺς μεγαλυτέρους ἀπὸ σὲ σκύλους, γεννήματα σκύλων κ.λπ. Ἀπὸ τὸ ἡμερολόγιον τοῦ Martin Sanuto, Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 115.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 117.

² Αὐτόθι, σελ. 118.

³ Αὐτόθι, σελ. 119.

του νὰ ὀργανώσῃ τὸ τουρκικὸν ναυτικόν, τὸ ὁποῖον εὐρίσκετο κατὰ κανόνα εἰς χαμηλὸν ἐπίπεδον, θαμβωθεὶς ἐκ τῶν πειρατικῶν ἄθλων τοῦ διασήμου διὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Τούρκου κουρσάρου Χαῖρ Ἐλ Ντὶν Μπαρμπαρόσα¹ προσεκάλεσε τοῦτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἀπονεύμῃ εἰς αὐτὸν τὸν τίτλον τοῦ ναυάρχου (καπουτανί ντεριά) καὶ τοῦ κυριάρχου τῶν θαλασσῶν (χακὰ ἐλ μπάχρ). Ὁ φοβερὸς αὐτὸς κουρσάρος ἐπὶ κεφαλῇς ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένου πειρατικοῦ στόλου ὑπῆρξεν ἐπὶ δεκαετηρίδας μάλιστα τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ὡς καὶ τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου, συγκρουσθεὶς ἐπανειλημμένως μὲ τοὺς στόλους τῶν κρατῶν τῆς Δύσεως καὶ ἰδίως μὲ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ τοὺς Γενουάτας.² Ἀμείλικτος ἐχθρὸς του καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα ἐστάθη ὁ Andrea Doria, ὁ ἐνδοξότερος ναύαρχος τῆς Γένοβας.³

Ὁ Μπαρμπαρόσας ἐπὶ κεφαλῇς 18 ἀρτίως ἐξωπλισμένων καὶ ἐπληρωμένων πειρατικῶν, τὰ πληρώματα τῶν ὁποίων ἀπετελοῦντο κυρίως ἀπὸ ἀγρίους καὶ πολεμοχαρεῖς πειρατὰς Βερβερίνους, Τυνησίους καὶ τινας Τούρκους, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐληλάτησε τὴν περιοχὴν τοῦ βορείου Αἰγαίου καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, συλλαβὼν τὰ κατὰ τὸν πλοῦν του εὐρεθέντα ἐμπορικὰ σκάφη, κατέπλευσεν ἐν τέλει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, γενόμενος δεκτὸς ἐκεῖ μετὰ μεγάλων τιμῶν.

Κατὰ μῆνα Νοέμβριον τοῦ ἔτους 1532 ἀπέπλευσαν ἐκ τῆς νήσου Κεφαλληνίας μὲ προορισμὸν τὰ παράλια τῆς Θεσσαλονίκης⁴ καὶ μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν νὰ προβοῦν εἰς ἐκτεταμένas λεηλασίας καὶ ἐν γένει πειρα-

¹ Σ π υ ρ. Ἀ ρ γ υ ρ ο ὦ, Ἡ πειρατεία ἀπὸ τοῦ 1500 π.χ. ἕως τὰ 1860. Ἀθήναι 1956, σελ. 46 ἔξ.

² Τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ μελετήσουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν δράσιν τοῦ Μπαρμπαρόσα, παρουσιάζουσιν μέγα ἐνδιαφέρον διὰ τὰ ναυτικά πράγματα τῶν θαλασσῶν μας κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, παραπέμπω εἰς τὰ κατωτέρω ἔργα. 1) Cr. Farine, Deux pirates au XVIe siècle. Histoire de Barberousse. Paris 1689. 2) Antoine de Barres, L'etat present de l'archipel. Paris 1678. 3) Père Pierre Dan, Histoire de Barbarie et des corsaires. Paris 1637. 4) Lane Pool, The Barbary Corsaires. London 1890. 5) Julien de la Graviere, Les corsaires barbaresques et la marine de Soliman le grand. Paris 1887. Ἡ ἑλληνικὴ λαϊκὴ μοῦσα διέσωσε τὸ κατωτέρω τραγοῦδι (Πολίτου, Ἐκλογαὶ κ.λ.π. σελ. 63).

ΟΙ ΣΚΛΑΒΟΙ ΤΩ ΜΠΑΡΜΠΑΡΕΣΣΩ

Ἦλιε, ποὺ βγαίνεις τὸ ταχύ, σ' ὅλον τὸν κόσμον δοῦδεις,
σ' ὅλον τὸν κόσμ' ἀνὰ τεῖλε, σ' οὐλὴν τὴν οἰκουμένην,
σ' τὸ Μπαρμπαρέςσω τοῖς αὐλαῖς, ἦλιε, μὴν ἀνατεῖλῃς,
κι' ἂν ἀνατεῖλῃς, ἦλιε μου, νὰ γοργοβασίλειγῃς,
γιατ' ἔχον σκλάβους ἔμορφους, πολλὰ παραπονιάρους,
καὶ θὰ γρῶνθῶ οἱ γυᾶχτιδες σου ποὺ τῷ σκλαβῷ τὰ δάκρυα.

³ Διὰ τὸν Andrea Doria βλέπε ἰδίως τὸ ἔργον τοῦ E. Petit, Un amiral condottiere au XVIe siècle. Andrea Doria (1466 - 1560). Paris 1887.

⁴ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 122, 124.

τικὰς ἐπιχειρήσεις 5 γαλέραι ἐνετικάι καὶ ἄλλαι 3 τοῦ Πάπα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Andrea Doria. Οἱ Ἑνετοὶ εὐρίσκοντο καὶ πάλιν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἰς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις κατὰ τῶν Τούρκων καὶ μόνον ὀλιγοχρόνιος καὶ ἐνδιάμεσος ἐνεφανίζετο ποιά τις εἰρηνικὴ περίοδος. Ὁ στόλος αὐτός, περιφερόμενος εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, συνέλαβε δύο ἐμπορικὰ σκάφη τῆς Ῥαγούζας (Ντουμπρόβνικ), μεταφέροντα ἐκ Θεσσαλονίκης 4 - 5000 καντάρια σίτου, τὰ ὅποια καὶ διήρπασε. Τὰ πειρατικὰ αὐτὰ περιεφέροντο ἀνενόχλητα ἐπὶ πολὺ διάστημα εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον, οἱ δὲ Τούρκοι δὲν ἐτόλμων νὰ προβοῦν εἰς τὴν καταδίωξιν καὶ τὴν προστασίαν τῶν χωρικῶν τῶν ὑδάτων.

Τοιουτοτρόπως ὑπὸ τὸ φαινομενικὸν πρόσχημα τῶν συγκρούσεων πρὸς τοὺς Τούρκους οἱ Ἑνετοὶ καὶ ἄλλοι Σταυροφόροι, ὥς καὶ ποικιλώνυμοι ἱππῶται, κατέχοντες καὶ νεμόμενοι τὰς νήσους τοῦ ἑλληνικοῦ θαλασσοῦ χώρου, ἀλλὰ καὶ παντοειδεῖς ἄλλοι πειραταί, κυβερνῆται ἰδιωτικῶν ληστρικῶν σκαφῶν μὲ πληρώματα ἐξησκημένα καὶ ἀδίστακτα, διέτρεχον τὸ βόρειον Αἰγαῖον καὶ ἐπεδίδοντο εἰς ἐκτεταμένας λεηλασίας καὶ διαρπαγὰς τῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων τῆς Μακεδονίας, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας. Θαλασσοκράτορες αὐτοί, ἀποχαλινωμένοι καὶ θηριώδεις, κατελάμβανον παραλίους συνοικισμοὺς ἢ συνελάμβανον ἐμπορικὰ σκάφη, πού εἶχον τὴν ἀτυχίαν νὰ εὕρεθουν κατὰ τὸν πλοῦν τῶν εἰς τὴν ἀκτὴν δρασέως τῶν ἢ νὰ πέσουν εἰς στηθεῖσαν ἐνέδραν.

Ἡ νῆσος Θάσος κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς εἶχεν ὑποστῇ τὰ πάνδεινα ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Παρ' ὅλα τὰ προφυλακτικὰ μέτρα, πού ἐλάμβανον οἱ δυστυχεῖς κάτοικοι τῆς ὥραίας αὐτῆς νήσου κατὰ τῶν πειρατῶν, ἡ ζωὴ τῶν εἶχεν ἀποβῇ διαρκὲς μαρτύριον, αἱ δὲ βιαιότητες, αἱ διαρπαγαί, αἱ ἀτιμώσεις καὶ τὸ σκλάβωμα τῶν κατοίκων, ὑπῆρξαν δεινὰ, σ υ ν τ ρ ῖ ψ α ν τ α κ υ ρ ι ο λ ε κ τ ι κ ῶ ς τὴν ἀνθρωπίνην ψυχήν.¹

¹ Παντ. Κοντογιάννη, Οἱ πειραταὶ καὶ ἡ Θάσος. Ἀθῆναι 1915, σελ. 13 ἐξ. 29 ἐξ. Ὁ Α. Conze εἰς τὸ ἔργον του Reise auf den Inseln des thrakischen Meeres, Hannover 1884, ἐκθέτει ὅτι ἐπισκεφθεὶς τὴν Θάσον κατὰ τὸ ἔτος 1858 εἶδεν ἀνάγλυφον σύνθεσιν ἐπὶ μαρμάρου, παριστῶσαν γυναῖκα μὲ μικρὸν παῖδα, διὰ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχε παράδοσις, καθ' ἣν Μαλτέζοι πειραταὶ ἐπετέθησαν νὰ καταλάβουν τὴν νήσον καί, ὥπως κατὰ κανόνα συνέβαινε κατὰ τὰς πειρατικὰς ἐπιδρομὰς, οἱ κάδοικοι τῆς Θάσου, προσπαθοῦντες νὰ διασωθῶν, ἐτρέποντο πρὸς τὰ ὄρη καὶ τὰς πυκνάς καὶ δασώδεις ἐκτάσεις. Ἡ γυνὴ ὅμως τῆς ἀναγλύφου παραστάσεως δὲν κατέρωθσε νὰ διαφύγῃ, καταδιωκομένη δὲ ἀπὸ τοὺς πειρατάς καὶ προσπαθοῦσα νὰ διασωθῇ μετὰ τοῦ τέκνου της, παρεκάλεσε τὸν θεὸν «νὰ τὴν μαρμαρώσῃ». Ἡ παράδοσις εἶναι χαρακτηριστικὴ τῶν ἀφαντάσεων δεινῶν, πού ὑπέφερον οἱ Θάσιοι ἀπὸ τοὺς πειρατάς. Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι πολλαὶ παραδόσεις καὶ θρύλοι διὰ πειρατικὰς ἐπιδρομὰς διεσώθησαν εἰς τὴν Θάσον καὶ συγκεκριμένως εἰς τὸ χωρίον Ποτός, εἰς τὸ Θεολόγον, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Κάβου Φονιά (Κοῖνυρα), εἰς τὴν Κακὴν Ῥάχην καὶ

Ἀπὸ τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαύλου πρὸς τὸν δόγην τῆς Βενετίας¹ προκύπτει ὅτι κατὰ τὸν μῆνα Σεπτέμβριον τοῦ 1587 πειρατικά τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων ἐνήργησαν μεγάλην ἐπιδρομὴν κατὰ τῶν παραλίων τοῦ Παγασητικοῦ καὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου, ἐληλάτησαν καὶ διήρπασαν τὰ πάντα, ἀπήγαγον δὲ πολυαριθμούς σκλάβους, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τινες Ἰσραηλίτας.²

Εἰς τὰ πειρατικά ταῦτα ὑπηρέτουν καὶ Ἕλληνες ἀπὸ τὴν Μάνην,³ τὸ Τσιρίγον καὶ τὰς νήσους τοῦ Ἴονιου καὶ Αἰγαίου πελάγους. Πειρατικά ἑλληνικά δὲν εἶχον ἀκόμη ἐμφανισθῇ, ἀλλ' ἡ πτωχεία τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ⁴ κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν καὶ ἰδίως τῶν νησιωτῶν καὶ τῶν ἄλλων παραλίων καὶ ἡ γνῶριμος ἑλληνικὴ θάλασσα, λίαν προσφιλὴς εἰς τοὺς παραλλίους ἑλληνικοὺς πληθυσμούς, ἐξώθουν αὐτοὺς πρὸς τὴν πειρατείαν, ἐκ τῆς ἀσκήσεως τῆς ὁποίας προσεπορίζοντο τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαιοῦντα.⁵ Ἐδῶ νομίζω ὅτι ἔχει τὰς ῥίζας ἡ μετὰ τινες δεκαετηρίδας ἐμφάνις τῶν Ἑλλήνων κουρσάρων καὶ πειρατῶν, περὶ τῶν ὁποίων θὰ διαλάβωμεν ἐν συνεχείᾳ. Εἰς τὰ ξένα αὐτὰ πειρατικά ὑπηρετήσαν καὶ ἐμαθήτευσαν οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, πολλὰ διδασθέντες κατὰ τὸ διάστημα τῆς Τουρκοκρατίας.

Αἱ κατὰ θάλασσαν συγκρούσεις εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἶγαϊον τῶν ναυτικῶν δυνάμεων τῆς Ἑνετίας, τῆς Μεγάλης Βρετανίας, τῆς Γαλλίας καὶ τῆς Ῥωσίας κατὰ τὴν ἱστορουμένην περίοδον, τὰ συγκρουόμενα οἰκονομικὰ συμφέροντα αὐτῶν κατὰ τε τὴν πολεμικὴν καὶ εἰρηνικὴν περίοδον, ἰδίως εἰς τὸ Αἶγαϊον καὶ τὰς παρακειμένας θαλάσσας, εἶχον οὐσιαστικῶς καταργήσει τὴν ναυτικὴν κυριαρχίαν τῆς Τουρκίας, ἀδυνατούσης ν' ἀ-

λλάξοι, διὰ τὰ διαλαλοῦν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν μαρτύρια τῆς καταφύτου αὐτῆς νήσου μὲ τὴν ἀρχαιοτάτην ἱστορίαν.

¹ Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 150.

² Διὰ τοὺς ποικιλονόμους αὐτοὺς πειρατὰς τῆς Δύσεως Γάλλος περιηγητὴς γράφει τὰ ἑξῆς: «Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς Φράγκους, ποῦ ἔρχονται εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἑλλάδος, ἔρχονται μὲ σκοπὸν νὰ λεηλατήσουν. Ἀλλὰ καὶ τί δὲν ἔπραξαν οἱ ἀτυχεῖς Ἕλληνες τοῦ Αἰγαίου πελάγους, διὰ τὰ προστατεύουσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τὰς δηώσεις τῶν καθολικῶν μας κουρσάρων. Καὶ εἰς τὸν Πάπαν ἔστειλαν νὰ ζητήσουν ἔγγραφα ἀσφαλείας καὶ ἐπέτυχον νὰ λάβουν παπικὰς β ο ὕ λ α ς, ἀπευθυνομένας πρὸς τοὺς πειρατὰς, οἱ ὁποῖοι ὁμως οὐδεμίαν ἔδωσαν σημασίαν. (Α ρ γ υ ρ ο ς, ἄνωτ. σελ. 82).

³ Διὰ τοὺς πειρατὰς τῆς Μάνης ὁ Γάλλος συγγραφεὺς D' Arvieux εἰς τὸ ἔργον του Mémoires, τ. Ι σελ. 33, ἐκφράζεται λίαν δυσμενῶς. Ἀλλὰ καὶ ὁ ἀνώνυμος συνθέτης ἐνὸς δημοτικοῦ τραγουδιοῦ συμβουλεύει τοὺς ναυτιλλομένους ν' ἀποφεύγουν τὸ ἀκρωτήριο τῆς Μάνης Ματαπᾶ, ὅπου ἐνεδρεύει ὁ κίνδυνος τῶν πειρατῶν.

⁴ Ἀπὸ τὸν Κάβο Ματαπᾶ σαράντα μίλια μακριά,

κι² ἀπὸ τὸν Κάβο Γκρόσσο σαράντα κι ἄλλο τόσο.

⁵ Ζ α κ υ θ ι ν ο ς, αὐτόθι σελ. 711.

⁶ Περὶ βλ. O r m e r o d, ἄνωτέρω σελ. 29.

παλλάξῃ τὴν θαλασσίαν αὐτὴν περιοχὴν ἀπὸ τὰ λυμαινόμενα ταύτην πειρατικά.

Τὴν δημιουργηθεῖσαν αὐτὴν κατάστασιν ὑπέβαλλον καὶ διηυκόλυνον καὶ διάφοροι ἔμποροι καὶ ἐμπορικοὶ πράκτορες Εὐρωπαῖοι καὶ ἰδίως Ἕλληνες,¹ ποικιλοτρόπως διευκολύνοντες τοὺς πειρατὰς καὶ ἀποκομίζοντες μεγάλα κέρδη ἐκ τῆς ἀθεμίτου ταύτης συνεργασίας. Ἀλλὰ καὶ οἱ διπλωματικοὶ ἐκπρόσωποι τῶν ξένων Δυνάμεων καὶ οἱ προστατευόμενοί των (φερμανλῆδες), ὡς προκύπτει ἀπὸ σχετικὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαθλοῦ τῆς Ἑνετίας,² εὗρισκοντο εἰς στενὰς σχέσεις πρὸς τοὺς πειρατὰς, μετὰ τῶν ὁποίων διειροδιόζοντο τὰ ἐκ τῆς λεηλασίας προερχόμενα παράνομα κέρδη.³

Ἡ παρατηρουμένη αὕτη ἀναρχία εἰς τὰς θαλάσσας, τὰ δεινοπαθήματα τῶν παραλίων πληθυσμῶν καὶ ἡ ἔλλειψις πάσης ἀσφαλείας εἰς τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον, ἠνάγκασαν τὸν Τοῦρκον σουλτάνον Ἀχμέτ τὸν Α' κατὰ τὸ ἔτος 1603 νὰ προβῇ εἰς τὴν ναυπήγησιν ἰσχυροῦ στόλου, ἀποτελουμένου ἀπὸ 36 γαλέρας, αἵτινες διετάχθησαν νὰ πλεύσουν εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ νὰ καταδιώξουν τοὺς πειρατὰς. Οἱ Τοῦρκοι ὅμως ναυτικοί, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαιρέσεων, στερούμενοι ναυτικῆς παραδόσεως, ἐλάχιστα συνέβαλον εἰς τὴν ἐκκαθάρσιν τῶν θαλασσῶν ἀπὸ τῶν κρουσμάτων τῆς πειρατείας· μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου ἡ περιοχὴ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου καὶ τὸ βόρειον Αἰγαῖον ἐπλημμύρισεν ἀπὸ παντοειδῆ πειρατικά, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ 20 μπερτόνια τῆς Φλωρεντίας, τὰ ὅποια ἐληλάτησαν ἀδιακρίτως ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν, ἐφρόνευσαν κατοίκους, διήρπασαν περιουσιακὰ ἀγαθὰ, ἤχμαλῶτισαν σκλάβους καὶ ἐμπορικὰ σκάφη. Δύο ἀπὸ αὐτὰ τὰ φλωρεντινὰ πειρατικά, καθὼς καὶ πέντε γαλέραι τοῦ δυνκὸς τῆς Βενετίας μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1607 καὶ 1611 ἐληλάτησαν κατ' ἐπανάληψιν τὴν περιοχὴν τῆς Καβάλας, ἐπεχείρησαν δὲ δι' ἀποβάσεων νὰ καταλάβουν τὴν πύλιν τοῦ φρουρίου, χωρὶς τελικῶς νὰ ἐπιτύχουν ἕνεκα τῆς ἀφίξεως ἰσχυρῶν τουρκικῶν δυνάμεων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1640 οἱ πειραταὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους (Ἄκ Ντενίτς), κατὰ πᾶσαν πιθανότητα Τοῦρκοι ἢ μετ' αὐτῶν συνεργαζόμενοι Ἀλγερινῶι, ἔχοντες στόλον ἀποτελούμενον ἀπὸ 12 μπερτόνια, κατέπλευσαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης πρὸς ἐπ' ἀνδρῶσιν τῶν σκαφῶν

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 165.

² Αὐτόθι, σελ. 280.

³ Αὐτόθι, σελ. 165, 167, 170. Κατὰ τὸ ἔτος 1633 δύο πολεμικὰ ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν ἀφίχθησαν εἰς τὸν λιμένα τῆς Κασσάνδρας, ἵνα φορτώσουν λαθρεμπορικῶς σιτηρά. Αἰφνὴς κατέπλευσεν ἐκεῖ ἡ τουρκικὴ ἀρμάδα ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ κοπουντάν πασᾶ (ναυάρχου). Οἱ Ἕλληνες ἐπεχείρησαν νὰ διαφύγουν, ἀλλ' ὁ ἄνεμος δὲν ἤτο εὐνοϊκός. Οἱ Τοῦρκοι ἐπετέθησαν μὲ τὸν πολυάριθμον στόλον των, οἱ δὲ Ἕλληνες ἐπολέμησαν ἡρώϊκως, ἀλλὰ μὴ δυνάμενοι πρὸς τῆς ἀπολύτου τουρκικῆς ὑπεροπλίας ν' ἀντισταθοῦν περαιτέρω καὶ βλέποντες ὅτι εἶχον πανταχόθεν κυκλωθῆ, ἀντιτάξαν τὰ

των. Ἐκεῖ ἐπεβίβασαν λεβέντες¹ καὶ σκλάβους, τοὺς ὁποίους εἶχον ἐκεῖ ἀφήσει πρὸ διετίας, χορηγήσαντες εἰς ἑκαστον ἀνὰ πέντε ρεάλια διὰ τὴν ἀγορὰν στολῶν. Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαυλοῦ τῆς Ἑνετίας, τὰ ἐνδύματα τῶν σκλάβων αὐτῶν εἶχον τελείως φθαρῇ καθ' ὁδὸν ἐκ τῆς πολυμέρου πρὸς Θεσσαλονίκην πεζοπορίας, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁποίας πλεόν τῶν 1000 εἶχον ἀποθάνει ἐκ τῶν κακουχιῶν καὶ στερήσεων.²

Οἱ πειραταὶ ἐπλήρωσαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην τὸ ἀντίτιμον 14000 ἄρτων καί, ἐπειδὴ τὰ πληρώματα τῶν πλοίων των δὲν ἦσαν ἐπαρκῇ πρὸς ἐπάνδρωσιν τῶν σκαφῶν, προέβησαν εἰς στρατολογίαν ἐθελοντῶν ἐκ Θεσσαλονίκης, χορηγήσαντες εἰς αὐτοὺς ὅπλα καὶ ἀνὰ δέκα ρεάλια ὡς μισθόν. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν εἶχον προσέλθει περισσότεροι τῶν 25 ἐθελοντῶν, ἤρπασαν βιαίως Ἕλληνας καὶ Ἰσραηλίτας, ἵνα τοὺς χρησιμοποιήσουν ὡς σκλάβους εἰς τὰ μπερτόνια, ὅτε οἱ συγγενεῖς τῶν ἀρπαγέντων κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι μετέβησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα παραπονεθοῦν εἰς τὸν Σουλτάνον ὅτι οἱ πειραταὶ διαρπάζουν καὶ λεηλατοῦν ἀνεμποδίστως ἐντὸς τῆς ἐπικρατείας του.

Ὁ καθηγητὴς Σπυρίδων Λάμπρος κατὰ τὰς ἐν Ἀγίῳ Ὁρεῖ ἐρεῦνας του ἀνεκάλυψε καὶ ἐδημοσίευσε³ χρονικὸν τῆς μονῆς Δοχειαρίου, κατὰ τὸ ὁποῖον τὴν 27ην Φεβρουαρίου 1717 τρία πειρατικά σκάφη ἀγνώστου ἐθνικότητος προσήγγισαν εἰς τὴν Ἱερὴν τῆς Χαλκιδικῆς, ἔνθα συνέλαβον πολλοὺς κατοίκους, προοριζομένους διὰ δουλεμπορίαν. Κατὰ τὸν ἀπόπλουον ὁμως καὶ ἔναντι τῆς μεγίστης Λαύρας τὸ ἐν ἐκ τῶν πειρατικῶν κατεποντίσθη αὐτανδρον.⁴ Κατὰ τὰ ἔτη 1732, 1733 καὶ 1734 πειρατικά ἰσπανικά, γαλ-

πλοία των, διὰ νὰ μὴ παραδοθοῦν. Ὅλοι οἱ Ἀγγλοὶ ἐφονεύθησαν πλὴν 53, οἵτινες μεθ' ἐνὸς πλοιάρχου περισυνελέγησαν ἐκ τῆς θαλάσσης. Αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι ὑπῆρξαν βαρεῖαι, οἱ δὲ νεκροὶ ἀνῆλθον εἰς 3500, μεταξὺ τῶν ὁποίων 800 γενίτσαροι. Ἡ γαλέρα τοῦ διοικητοῦ τοῦ ναυστάθμου Κασσάνδρας κατεστράφη, ἡ δὲ τουρκικὴ ναυαρχίς ὑπέστη μεγάλας ζημίας. (Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 132).

¹ Τουρκικὴ λέξις σημαίνουσα ναύτης.

² Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 185.

³ Σπ. Ἀργυροῦ, αὐτόθι σελ. 150. N. Svoronos, Le commerce de Salonique au XVIIIe s., σελ. 128 ἐξ.

⁴ Οἱ μοναχοὶ ἀπέδωσαν τὸ γεγονός εἰς θαῦμα τῆς Θεομήτορος. Ἐν τούτοις ἐν τῇ μερίμνῃ μου νὰ ἐρευνήσω τὸ γεγονός τοῦτο ἀπετάθην εἰς τὴν μονὴν Δοχειαρίου καὶ εἰς τὸν ἐκεῖ ἐρευνητὴν καὶ γνώστην τῶν χειρογράφων τῆς μονῆς γέροντα Ἱερόθεον Δοχειαρίτην, ὁ ὁποῖος διὰ τῆς ἀπὸ 19 Ὀκτωβρίου 1960 ἐπιστολῆς του μοὶ ἐγνώρισε ὅτι τοιοῦτον χρονικὸν περὶ πειρατῶν εἶναι ἄγνωστον εἰς τὴν μονὴν καὶ ὅτι νέα ἐρευνα τῶν κωδίκων οὐδὲν ἀπεκάλυψεν. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ «Βραχέα χρονικά» τοῦ Λάμπρου οὐδὲν σχετικὸν περὶ πειρατείας εἰς τὴν ἐν λόγῳ μονὴν ἀνεύρηον καὶ διερωτώμαι πόθεν ὁ Ἀργυρὸς ἤντησε τὴν πληροφορίαν ταύτην.

λικὰ καὶ ἀλγερινὰ¹ ἐλυμαίνοντο τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τοῦ Παγασητικοῦ, οἱ δὲ φορτῶνται καπνῶν καὶ βάμβακος τῆς Θεσσαλονίκης, φοβούμενοι διαρπαγὴν τῶν ἐμπορευμάτων των, ἡρνοῦντο νὰ προβοῦν εἰς φορτώσεις. Ἄλλως τε τὴν ἰδίαν ἐποχὴν δύο πειρατικά, ἐξ ὧν τὸ ἓν ὑπὸ Γάλλον καὶ τὸ ἕτερον ὑπὸ Ἰσπανόν, εἶχον συλλάβει εἰς τὸ Πόρτο Κουφὸ τῆς Χαλκιδικῆς (χερσόνησον Σιθωνίας) τὸ ἐμπορικὸν σκάφος τοῦ Ἑλλήνος πλοιοκτῆτου καὶ πλοιάρχου Ἀντωνίου Μοσχοπουλοῦ κατάφορον ἐμπορευμάτων καί, ἂφ' οὗ ἀπεβίβασαν βιαίως τὸ πλήρωμα καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς τὴν ξηρὰν, ἀπήγαγον τὸ πλοῖον μαζὶ μετὰ ἐμπορεύματα. Κατὰ τὸ ἔτος 1740 ἐμφανίζεται εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον ὁ πρῶτος Ἑλλήν κουρσάρος, δομαζόμενος Παναγιώτης Χριστόπουλος(;), καταγόμενος ἐκ Ζακύνθου.² Κυβερνήτης ἀρχικῶς μιᾶς πειρατικῆς τ α ρ τ ά ν α ς ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς Μάλτας, διατελούσης τότε ὑπὸ γαλλικὴν ἐπιτροπὴν, κατέπλευσεν εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας καὶ κατώρθωσε δι' ἀποβάσεως νὰ αἰχμαλωτίσῃ τὸν ἀγῶν τῆς χερσονήσου ταύτης.³ Μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν τοῦ Τούρκου ἐπισήμου ὁ Παναγιώτης εἶχε τὸ θάρρος δι' ἀπεσταλμένου του εἰς Θεσσαλονίκην νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς 200 πονγγιὰ ὥς λύτρα διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ αἰχμαλωτισθέντος. Οἱ Τούρκοι προέβησαν εἰς τὴν καταδίωξιν τοῦ ζακυνθινοῦ πειρατοῦ, ἄνευ ὅμως ἀποτελέσματος. Μετὰ τινὰς μῆνας ὁ Παναγιώτης⁴ ἐνεφανίσθη ἐκ νέου μεταξὺ Θεσσαλονίκης καὶ Βόλου ἐπιβαίνων σκάφους ἰσχυροῦ ἀγγλικῆς κατασκευῆς, φαίνεται δὲ ὅτι διηκολύνετο ἀπὸ τοὺς Ἀγγλους, εὐρισκομένους εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν μετὰ τὴν Γαλλίαν. Αἱ τουρκικαὶ ἀρχαί, ὥς καὶ οἱ Ἑνετοί, φίλα προσκείμεναι εἰς τὴν ἀγγλικὴν πολιτικὴν, διηκολύνον τοὺς Ἀγγλους νὰ στρατολογήσῃν καὶ νὰ ἐνισχύουσιν τοὺς Ἑλλήνας πειρατάς.

Ἐν γνώσει τῶν ἀνωτέρω ὁ Παναγιώτης συνέλαβε καὶ ἐλαφυραγωγῆσαι ἐξω τοῦ κόλπου τῆς Θεσσαλονίκης γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, ἐπειδὴ

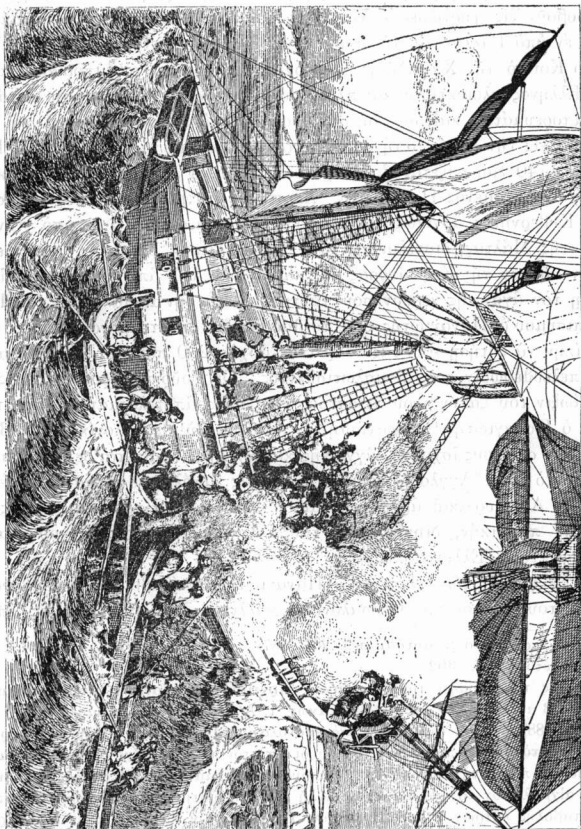
¹ Μ ε ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 286, 287.

² Αὐτόθι, σελ. 302.

³ Εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Τουρκικοῦ Ἀρχείου Θεσσαλονίκης, ἅτινα ἐδημοσίευσεν ὁ (Ι. Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, ἐνθ' ἄνωτ. τ. Α' σελ. 228 καὶ Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 88) ὑπάρχει φερμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 12 Σιαμπάν 1156=6 Ἀπριλίου 1743, κατὰ τὸ ὁποῖον πρὸ τίνος χρόνου οἱ ἄπιστοι πειραταὶ εἶχον ληστεύσει καὶ λεηλατήσῃ τὸ παρὰ τὴν Κασσάνδραν βακουφικὸν κτήμα τοῦ Γκαζανφέρ ἀγά, συλλαβόντες αἰχμάλωτον τὸν τιμαριοῦχον Ἀλῆ Χασεκῆ, ὅστις ἀπλευθερώθῃ ἀργότερον διὰ καταβολῆς λύτρων ἐκ 2500 γροσίων. Τὸ φερμάνιον ἐξεδόθη μετὰ τινα χρόνον ἀπὸ τῆς πειρατικῆς ἐπιδρομῆς, τὸ δὲ περιεχόμενόν του μᾶς ἐπιτρέπει νὰ ταυτίσωμεν τὴν πειρατείαν ταύτην μετὰ τὴν ἐπιδρομὴν τοῦ Παναγιώτη.

⁴ Ὁ Ν. S v o r o n o ς, αὐτόθι σελ. 129, βασιζόμενος εἰς τὰς πληροφορίες τῶν γαλλικῶν ἀρχείων, γράφει ὅτι τὸ νέον ὑπὸ ἀγγλικὴν σημαίαν πειρατικὸν τοῦ Παναγιώτη ἦτο ἐξωπλισμένον μετὰ 24 πυροβόλα καὶ εἶχε πλήρωμα ἐκ 42 ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οἱ 35 ἦσαν Ζακυνθῖνοι καὶ 7 ἄλλοι διάφοροι Ἑλλήνες.

Ἐπίθεσις τοῦ Παναγιώτη Ἡρώκη πρὸς τὸν Bisson (ἔξ τῆς France Militaire)

δὲ εἰς τὰς ὑποβληθείσας ἐκ μέρους τοῦ Γάλλου προξένου διαμαρτυρίας οἱ Τούρκοι ἐκάφευσαν, ὁ ὑπουργὸς τῶν ναυτικῶν τῆς Γαλλίας Barthélemy διέταξε γαλλικὴν ναυτικὴν μοῖραν νὰ προβῇ εἰς τὴν συστηματικὴν διώξιν τοῦ Παναγιώτου καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ ὀρμητηρίου του.¹ Ὁ γαλλικὸς στόλος ἀνεκάλυψε τὸν Παναγιώτην πλησίον τῆς νήσου Σκοπέλου καὶ ἐτέθη εἰς καταδίωξιν, ἀλλ' αὐτὸς διαθέτων ταχύπλουν πειρατικὸν ὄχι μόνον διέφυγεν, ἀλλ' ἐπέτυχεν ἐντὸς ὀλίγου νὰ συλλάβῃ ἕξωθι τῶν ἀκτῶν τοῦ Βόλου ἕτερον γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος καὶ νὰ πυρπολήσῃ τοῦτο εἰς ἀντεκδίκησιν.²

Κατὰ Ἰανουάριον τοῦ ἔτους 1765 πειρατικά μετ' πληρώματα ἀποτελούμενα ἀπὸ Ἀλβανῶν τοῦ Δουλτσίνου, ἐπωφελοῦμενα τῶν πολέμων³ καὶ τῆς πλήρους ἀναρχίας, ἣ ὁποία ἐπεκράτει εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὸ Αἰγαῖον, ἐνήργουν συνεχεῖς ἐπιδρομὰς τόσον κατ' ἐμπορικῶν σκαφῶν ἀδιακρίτως σημαίας, ὅσον καὶ κατὰ παραλιακῶν πληθυσμῶν. Τινὰ ἐκ τῶν ἀλβανικῶν αὐτῶν πειρατικῶν ἐπέδραμον κατὰ τῆς νήσου Σκιάθου,⁴ κατέσφαξαν τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ πληθυσμοῦ, ἐβασάνισαν δὲ ἰδιαίτερός τὰς γυναῖκας, διὰ ν' ἀποσπάσουν μαρτυρίας κεκρυμμένων θησαυρῶν καὶ ἄλλων τιμαλφῶν. Εἰς ἐκ τῶν Ἀλβανῶν αὐτῶν πειρατῶν τοῦ Δουλτσίνου, ὀνομαζόμενος Ἀχμέτ Ρεῖζ, κατόπιν καταγγελίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαυλοῦ τῆς Ἑνετίας συνελήφθη ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς κατὰ τινὰ κατάπλουν τοῦ εἰς Θεσσαλονίκην, κατηγορούμενος ὅτι εἶχε λεηλατήσει ἐνετικὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ διότι διεκίρυντεν ἀναφανδὸν ὅτι θὰ κατέστρεφε πᾶν ἐνετικὸν πλοῖον, τὸ ὅποιον θὰ συνήντα κατὰ τὸν πλοῦν του. Κατὰ τὴν συζήτησιν τῆς καταγγελίας ἐνώπιον τοῦ συγκροτηθέντος δικαστηρίου, τοῦ ὁποίου προήδρευεν ὁ μολλᾶς τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ κατηγορούμενος ἀπολογούμενος ἰσχυρίσθη ὅτι ἤσκει τὴν πειρατείαν μετέβαινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἔκδοσιν φερμανίου διὰ τὴν ἄσκησιν(!) τῆς πειρατείας (Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 320).

¹ Τελικῶς ὁ Παναγιώτης ἐξωντώθη ἀπὸ πολεμικὸν τῆς γαλλικῆς αὐτῆς μοίρας, κυβερνώμενον ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Bisson. Αἱ δημοσιευόμεναι χαλκογραφίαι ἀνήκουν εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ φίλου κ. Ἰ. Ἰωαννίδη. Τὰ πρωτότυπα εὐρίσκονται εἰς τὸ Ναυτικὸν Μουσεῖον τῆς Γαλλίας. Οἱ Γάλλοι τότε ἀπασχολήθησαν σοβαρῶς μετὰ τὸν Ἑλληνα τοῦτον ἀρχιπειρατὴν.

² Κατὰ τὸ ἔτος 1743, προερχόμενος ἐκ Μπαρμπαντιᾶς, ἀφίχθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, συνοδευόμενος ἀπὸ μαύρους πειρατὰς, ὁ ἀρχιπειρατὴς Μεχμέτ Ρεῖζ. Οὗτος ἦτο ἐξιλαμισθεὶς Ἑλληὴν ἐκ τῆς νήσου Κέας (Τζιά), πλουτήσας δὲ ἐκ τῆς πειρατείας μετέβαινεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἵνα ἐπιτύχῃ παρὰ τοῦ σουλτάνου τὴν ἔκδοσιν φερμανίου διὰ τὴν ἄσκησιν(!) τῆς πειρατείας (Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 320).

³ Πρόκειται περὶ τοῦ ὀνομασθέντος ἐπταετοῦς πολέμου τῶν ἐτῶν 1755-1763, κατὰ τὸν ὅποιον Ἀγγλοὶ κωρσάροι, στενῶς συνεργασθέντες μετ' Ἑλλήνας πειρατὰς, ἐπετίθεντο κατὰ παντός γαλλικοῦ πλοίου. S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125 ἔξ.

⁴ Μέριτζιος, αὐτόθι σελ. 395, 398.

Τὸ δικαστήριον, εὐρὸν εὐσταθοῦντα τὰ ὑπὸ τοῦ κατηγορουμένου ἀναπτυχθέντα, ἡθώωσεν αὐτόν.

IV

Θὰ εἰσέλθωμεν τώρα εἰς μίαν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀρχίζει ἡ ἐμφάνις εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας Ἑλλήνων πειρατῶν, κυβερνώντων ἑλληνικὰ πειρατικὰ σκάφη καὶ συνεργαζομένων με πειρατικὰ τῶν Δυτικῶν Δυναμείων. Κατόπιν τῶν ἀφαντάστων δεινῶν, τὰ ὁποῖα εἶχεν ὑποστῇ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνισμὸς κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας, οἱ ἑλληνικοὶ παραλιακοὶ πληθυσμοὶ ἤτο φυσικὸν νὰ συμμερισθοῦν τὰ δεινοπαθήματα τῶν ὁμοεθνῶν τῶν τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Ἀπολέσαντες τὰ σκάφη τῶν καὶ πᾶν ἀγαθόν, τὸ ὁποῖον τοὺς συνέδεε με τὴν θάλασσαν, δὲν ἐτόλμων κἄν ν' ἀσχοληθοῦν με τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ τὰς μεταφοράς. Ἐξ ἄλλου αἱ κατὰ τὸ διαρρεῦσαν τοῦτο διάστημα διαρκεῖς σχεδὸν συγκρούσεις τῆς Τουρκίας καὶ τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἐμφάνισιν Ἑλλήνων ναυτικῶν εἰς τὰς θαλάσσας τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Αἰγαίου. Ὀλιγάριθμοι Ἑλληνες ναυτικοί, διαφεύγοντες τὴν ζωὴν τοῦ υποδούλου ὁραγῆ, ὑπηρετοῦν εἰς πλοῖα χρυσιανικῶν κρατῶν, ἀρκετοὶ δέ, ἰδίως νησιῶται, ἐστρατολογοῦντο ὥς πληρώματα τοῦ τουρκικοῦ στόλου. Θαλασσία δρᾶσις ἀνεξάρτητος με Ἑλληνας πλοιοκτῆτας καὶ πληρώματα δὲν ἐνεφανίζετο καὶ μόνον εὐάριθμοι Ἑλληνες ναυτικοί, ἀσχοῦντες τὴν πειρατείαν, διετέλουν ὑπὸ τὴν διοίκησιν ξένων κουρσάρων καὶ πειρατῶν.

Τὴν πρώτην ἐπίσημον συνεργασίαν Ἑλλήνων ναυτικῶν συναντῶμεν κατὰ τὸν ἑπταετῆ Ἀγγλογαλλικὸν πόλεμον τῶν ἐτῶν 1755-1763.¹ Κατὰ τὴν διάρκειαν αὐτοῦ τὸ Αἶγαίον εἶχε πλημμυρίσει ἀπὸ πειρατὰς Ἀγγλοῦς, ὅπως τοὺς ἀπεκάλουν οἱ πρόξενοι τῆς Θεσσαλονίκης εἰς τὰς ἐκδόσεις τῶν. Ἀπὸ τοὺς Ἀγγλοὺς αὐτοὺς πειρατὰς πολλὰ ἐδιδάχθησαν οἱ Ἑλληνες ναυτικοί. Θὰ ἡδύνατο κανεῖς βασίμως νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι αὐτῇ, ἡ διὰ παρανόμων βεβαίως μέσων διεξαχθεῖσα συνεργασία, ὑπῆρξε μία ἐκ τῶν αἰ-

¹ S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125. Καὶ τὰ ἐμπορικὰ εἰσέτι σκάφη τῶν Δυτικῶν Κρατῶν διεξήγον πειρατείας. Κατὰ μῆνα Μάρτιον τοῦ ἔτους 1757 ὁ Ἀγγλος Rous, κυβερνήτης ἐμπορικοῦ σκάφους, ἀποπλεύσας ἐκ Θεσσαλονίκης δι' Ἀλεξάνδρειαν με φορτίον καπνῶν, συνήντησεν ἔξω τοῦ ἀκρωτηρίου Μεγάλου Ἐμβόλου (Καραμπουνοῦ) γαλλικὸν ἐμπορικὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον ἔνεκα τῆς κακοκαιρίας εἶχεν ἀγχυροβολῆσαι 20 μίλια μακρὰν τῆς Θεσσαλονίκης (ἀκταὶ τῆς Ἐπανωμῆς). Ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος ἤρχισεν νὰ βάλλῃ κατὰ τοῦ γαλλικοῦ ἐμπορικοῦ τραυματίσας τὸν ναύκληρον. Κατόπιν τούτου τὸ πλήρωμα φοβηθὲν ἐγκατέλειψε τὸ σκάφος, ὅτε καὶ οἱ Ἀγγλοὶ ἐξοπλίσαντες λέμβον ἀνήλθον ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ γαλλικοῦ σκάφους καὶ ἀφῆρσαν 17 δέματα με ὑφάσματα, δύο βαρέλια ἰνδικὸν (λουλάκι), ἐν βαρέλιον χρῶματα βαφῆς, ἐν κιβώτιον με σκούφους ἀξίας 15000 γροσίων. (Μ ε ρ τ ζ ι ο s, αὐτόθι σελ. 381).

τιῶν ἐκείνων, αἵτινες συνετέλεσαν κατὰ τινὰ τρόπον εἰς τὴν ἀναξωγογόνησιν τῆς παλαιᾶς θαυμασίας ναυτικῆς παραδόσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ τὸν ἐν συνεχείᾳ δημιουργηθέντα δεσμὸν Ἑλλήνων καὶ Ἀγγλων ναυτικῶν, ὥς οὗτος ἀργότερον διεμορφώθη.

Οἱ κατὰ θάλασσαν αὐτοὶ πόλεμοι τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας παρέσχον εἰς τοὺς Ἑλληνας ναυτικούς σπουδαίας εὐκαιρίας διὰ πειρατικὰς ἐνεργείας. Οἱ Ἑλληνες ναυτικοὶ τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν, τῶν Ψαρῶν, τῆς Μάνης καὶ τοῦ Τσιρίγο, ἐπιβαίνοντες ἰσχυρῶν καὶ ταχυπλόων σκαφῶν ἀγγλικῆς κατασκευῆς, ἤσκουν τὴν πειρατείαν διὰ λογαριασμὸν τῶν Ἀγγλων, χωρὶς νὰ περιφρονοῦν καὶ τὰ ἀτομικά των συμφέροντα.¹ Οἱ Ἀγγλοὶ μάλιστα εἶχον ἰδρύσει εἰς τὸ Port Mahon τῆς Νήσου Μινόρκας (Ἰσπανία) σημαντικὴν ἐλληνικὴν παροικίαν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ ἐλληνικὰς ναυτικὰς οἰκογενείας, μετερχομένας κατ' ἐπάγγελμα τὴν πειρατείαν, λίαν προσφιλῆ ἄλλως τε καὶ εἰς τοὺς Ἀγγλους.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ Γάλλος πρόξενος Boismond καὶ ὁ ἔμπορικὸς πρῶτος Fourgasse δι' ἐκθέσεών των πρὸς τὴν Γαλλικὴν Κυβέρνησιν περιέγραψον ὅτι, μόλις προσεβάλλετο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας αὐτοὺς πειρατὰς κανὲν γαλλικὸν ἔμπορικὸν σκάφος, οἱ ἔμποροι Θεσσαλονίκης ἡρνοῦντο νὰ ῥιψοκινδυνεύσουν τὴν φόρτωσιν ἐμπορευμάτων. Οἱ Ἑλληνες αὐτοὶ πειραταί, γινώσκοντες τὴν παραλίαν τῆς πατρίδος των, ἐχρησιμοποιοῦν τὰς ἀκτὰς τῶν νήσων καὶ τοὺς ἄλλους ἀσφαλεῖς ὁρμους ὥς τὰ καλύτερα καταφύγια καὶ ὁρμητήρια διὰ τὰς πειρατικὰς των ἐπιδρομὰς.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι οἱ Ἑλληνες πειραταὶ συνειργάσθησαν, ὥς θὰ ἱστορηθῇ ἐν συνεχείᾳ, καὶ μὲ ἄλλας Δυτικὰς Δυνάμεις, καὶ ἰδίως μὲ τὴν Ῥωσίαν, ἀλλ' ἡ Μεγάλη Βρεττανία εἶχε τὴν προτίμησιν καὶ τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν συνεργασίαν αὐτὴν κατὰ τὰ μέσα τοῦ ΙΗ' αἰῶνος.

Οἱ Γάλλοι, ὑφιστάμενοι σοβαρὰς ζημίας ἐκ τῶν Ἀγγλων αὐτῶν πειρατῶν, ἀνέθεσαν εἰς τὸ καταδρομικὸν Hirondelle καὶ τὴν φρεγάταν Chimère τὴν συστηματικὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, οἵτινες εἶχον καταστῆ μόνιμος μάλιστα τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν.

Ἑλληνες πειραταὶ καὶ πρὸ τῶν ῥωσοτουρκικῶν πολέμων τῶν ἐτῶν 1768-1774 καὶ 1787-1792 συνειργάζοντο μὲ τοὺς Ῥώσους,² πολλοὶ δὲ ἐξ

¹ Ὁ Μανιάτης λαϊκὸς ποιητὴς τῆς ἐποχῆς Νηφᾶκος ἐστιχούρησε τὸ κατωτέρω χαρακτηριστικὸν διὰ τοὺς συμπατριώτας του πειρατὰς στιχοῦρημα :

*Ἄν τύχη καὶ καμὰ φορὰ καράβι νὰ ξεπέση,
ἀπὸ ταῖς ἁμαρτίαις του στὰ χέρια τους νὰ πέση,
φραντζέζικο, σπανιόλικο, ἐγγλέζικο εἶτε ἄλλο,
μοσκόβικο ἢ τούρκικο, μικρὸ εἶτε μεγάλον,
καθένας τὸ μεροῦδι του νὰ πάρῃ, γινεῖ μου, θέλει
καὶ τὰβλαῖς τὸ μοιράζονσι καθόλον δὲν τοὺς μέλλει.*

² S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 125 ἐξ. Π α ν τ. Κ ο ν τ ο γ ι ᾶ ν ν η, Οἱ Ἑλ-

αὐτῶν ὑπηρετοῦν εἰς ῥωσικά πολεμικά καὶ ἔμπορικά σκάφη. Βλέπομεν συνεπῶς μετὰ τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Ῥωσίαν ὡς δευτέρον κατὰ σειρὰν σημαντικὸν παράγοντα ἐνισχύσεως τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν διὰ λόγους καθαρῶς πολιτικῆς σκοπιμότητος.

Ἡ Ὀλόκληρος ἡ περιοχὴ τῶν παραλίων τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ τοῦ βορείου Αἰγαίου κατὰ τὸν ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον εἶχει πλημμυρίσει ἀπὸ ἑλληνικά πειρατικά,¹ τὰ ὁποῖα ἔφθανον ἕως τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης. Τὸ μεγαλύτερον μέρος αὐτῶν τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν ἀπετελεῖτο ἀπὸ σκάφη Σφακιανῶν τῆς Κρήτης, τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν. Εἰσχωρήσαντα εἰς τὸν κόλπον τῆς Κασσάνδρας (Τορωναῖος) ἐπετέθησαν ἐναντίον ἑμπορικῶν σκάφους, τοῦ ὁποῖου ἐπέβαινον Ἕλληνες καὶ Τούρκοι, ἐφόνευσαν τοὺς ἐπιβάτας καὶ διήρπασαν τὰ ἐμπορεύματα, ἀποτελούμενα κυρίως ἐκ μετὰξις τῆς Ζαγοράς τοῦ Πηλίου. Αἱ πληροφορίες τῶν προξένων τῆς Θεσσαλονίκης ἀναφέρουν ὅτι εἰς τὰ πειρατικά αὐτὰ κυβερνῆται καὶ πληρώματα ἦσαν μόνον Ἕλληνες.

Ἡ ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρόξενος Mure² εἰς σχετικὴν ἐκθεσίᾳ του ἀναφέρει ὅτι τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Μακεδὼν ἀρχιπειρατὴς (corsaire) Καραμόσχος³ ἐπὶ κεφαλῇ πολλῶν πειρατικῶν σκαφῶν εἶχε ληλατήσει ὁλόκληρον τὴν περιοχὴν καὶ εἶχεν αἰχμαλωτίσει ὅλα τὰ διαπλέοντα τὸν Θερμαϊκὸν ἑμπορικά σκάφη, πλὴν τῶν γαλλικῶν. Ἐναντίον τοῦ Καραμόσχου ἀπεστάλη ὁ ἀρχηγὸς τῆς μοίρας τῶν καταδιωκτικῶν Κιζιλ Χισαρή Καπετάν, συναφθείσης δὲ ναυμαχίας εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, ὁ Καραμόσχος ἠττήθη. Τινὰ ἐκ τῶν πειρατικῶν συνελήφθησαν, ἀποκεφαλισθέντων τῶν πειρατῶν, ἀλλὰ δὲ προσήραξαν εἰς τὰ ἀβαθῆ καὶ οἱ Ἕλληνες πειραταὶ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν κατέφυγον εἰς τὰ βουνὰ τῆς Κασσάνδρας. Ἐναντίον τοῦ Καραμόσχου ἀπεστάλησαν ἐκ Θεσσαλονίκης ἰσχυρὰ ἀποσπάσματα στρατοῦ ὑπὸ τὸν μουτεσελίμην τῆς πόλεως, ἀλλ' ὁ ἀμφίβιος αὐτὸς ἀρχιπειρατὴς ἐπέτυχεν νὰ διαφύγῃ μετὰ τοὺς ἄνδρας του καὶ ἐπιβὰς δύο σκαφῶν ἀπεμακρύνθη εἰς τὸ Αἰγαῖον, ὅπου ἀνασυνταχθεὶς ἀνέλαβε μετ' ὀλίγον νέας πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις.

Πάντως ἡ πειρατικὴ αὕτη δρᾷσις τοῦ Καραμόσχου ἀνησύχησε τὴν τουρκικὴν διοίκησιν, δι' ἐκδοθέντος δὲ φιρμανίου διετάρχθησαν ἅπαντες οἱ κάτοικοι τῆς χερσονήσου Κασσάνδρας καὶ τῶν ἄλλων περιοχῶν τῆς Χαλκιδικ-

λης κατὰ τὸν πρῶτον ἐπὶ Αἰκατερίνης Β' ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον, σελ. 249 ἐξ. Σπ. Ἀργυροῦ, αὐτόθι σελ. 114 ἐξ.

¹ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 415 ἐξ. Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 253 ἐξ. Σβορόνος, αὐτόθι σελ. 132 ἐξ.

² Σβορόνος, αὐτόθι σελ. 132.

³ Ἰ. Βασδραβέλλη, Ἀρματολοί καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδονίαν, σελ. 28, 102. Τοῦ αὐτοῦ, Ἱστορικά Ἀρχεῖα Μακεδονίας Α', σελ. 210. Οἱ Τούρκοι εἰς τὰ φιρμάνια τοὺς ἀποκαλοῦν τοὺς πειρατὰς Ἰσμπαντίτ χαϊδούτ ἐ-σκιᾶ.

κῆς νὰ ὑπογράψουν ἱεροδικαστικά χοτζέτια, διὰ τῶν ὁποίων ἀνελάμβανον τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταδιώκουν καὶ νὰ συλλαμβάνουν τοὺς πειρατὰς ἐπὶ ποι- νῇ ἐξοντώσεως τῶν προέδρων τῶν ἑλληνικῶν χωρίων καὶ ἀποζημιώσεως ὁ- λων τῶν καταστροφῶν, πὺ ἐπέφερον οἱ πειραταί. Ὁ Ἰδιος Γάλλος πρόξενος εἰς ἄλλην ἐκθέσιν τοῦ ἀναφέρει ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἐνεφα- νίσθη καὶ νέος κουρσάρος, τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα δὲν ἀναγράφει. Αὐτὸς εἶχε καταρτίσει στόλον πειρατικόν, ἀποτελούμενον ἀπὸ 18-20 σκάφη καὶ ἐν πα- λαιὸν σκάφος ἐξωπλισμένον μὲ 70 πυροβόλα. Κατὰ γενομένην ναυμαχίαν ἔ- τρειπεν εἰς φυγὴν δύο σουλτανικά γαλεότα καὶ ἡπείλει τὴν Θεσσαλονίκην. Παρ' ὅλον ὅτι εὗρισκοντο ἐκεῖ 8.000 γενίτσαροι, αἱ ἀρχαὶ τῆς πόλεως ἔλα- βον μέτρα ἐνισχύσεως τῆς φρουρᾶς, τρομοκρατηθεῖσαι ἐκ τῆς παρουσίας 1000 Ἑλλήνων πειρατῶν, οἵτινες ἀπετέλουν τὰ πληρώματα τῶν πειρατικῶν, τὰ ὁ- ποῖα ἐκυβέρνηα ὁ ἄγνωστος αὐτὸς Ἑλλήν ἀρχιπειρατής.

Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ ῥωσικοῦ στόλου εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Αἰγαίου ὑπὸ τὸν ναύαρχον Ἀλέξῃ Ὁρλώφ, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν νῆσον Πάρον ὅχι μόνον πλεῖστοι Ἕλληνες ἐθελονταί, ἀλλὰ καὶ ὅλα τὰ ἑλληνικά πειρατικά σκά- φη, πὺ ἐλυμαίνοντο τὴν θάλασσαν αὐτήν, προκειμένου νὰ πολεμήσουν πα- ρὰ τὸ πλευρὸν τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων. Ἐκ τοῦ Ἀγίου Ὄρους, ὁ- πον ἐμόναζε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀφίχθη εἰς τὴν Πάρον καὶ ὁ οἰκουμενικὸς πατριάρχης Σεραφεῖμ, ὅστις εἰς θεαματικὴν λειτουργίαν, τὴν ὁποίαν ἐτέλεσεν, ἠδύχηθη εἰς τοὺς Ῥώσους τὴν νίκην καὶ παρεκάλεσε νὰ μὴ συνάψουν εἰρήνην μὲ τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ νὰ ἐξακολουθήσουν τὸν πόλεμον μέχρις ἀπελευθε- ρώσεως τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ ῥωσικὸς στόλος ὁρμώμενος ἐκ τῆς Πάρου ἔνιργει παντοειδεῖς πειρατικάς ἐπιδρομὰς κατὰ τῶν παραλίων τῆς Μακεδονίας, διαρπαζών τρο- φιμα καὶ αἰχμαλωτίζων τουρκικά καὶ ἄλλα ἐμπορικά σκάφη, τὰ ὁποῖα κατε- κράτει ὡς λίαν πολέμου. Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ Ὁρλώφ λεηλατηθεισῶν πε- ριοχῶν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Ἀμφίπολις παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Στρυ- μόνος, ἡ Καβάλα καὶ ἡ Θάσος, ἡ ὁποία περισσότερον πάσης ἄλλης περιο- χῆς ἐδεινοπάθησεν. Ἀλλὰ καὶ οἱ Ἕλληνες πειραταί, οἱ ὁποῖοι καὶ πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Ῥώσων ὑπῆρξαν ἡ μᾶστιξ τῶν νησιωτῶν,¹ ἐπωφεληθέντες τοῦ ὡσοτουρκικοῦ πολέμου καὶ τῆς ἐπελθούσης κακοδιοικησίας, ὑψοῦντες δὲ εἰς τὰ πειρατικά τῶν ῥωσικῶν σημαίαν, ἐρήμωσαν τὰ παράλια παρ' οὐδενὸς κωλυθέντες. Οἱ φιλήσχοι νησιῶται καὶ οἱ παραλιακοὶ ἑλληνικοὶ πληθυσμοὶ κατ' ἐπανάληψιν παρεπονήθησαν εἰς τὸ ῥωσικὸν ναυαρχεῖον διὰ τὴν τοιαύ- την διαγωγὴν τῶν Σφακιανῶν, τῶν Μανιατῶν, τῶν Ψαριανῶν, Ὑδραίων καὶ Ἑπτανησίων πειρατῶν, ἀλλ' ἡ ῥωσικὴ ναυτικὴ διοίκησις τῆς Πάρου ἤρ-

¹ Svoronos, αὐτόθι σελ. 132.

² Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 114.

³ Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 249. Svoronos, αὐτόθι σελ. 132 ἔξ.

καίτο μόνον εἰς συστάσεις καὶ γραπτὰς οδηγίας καὶ οὐδὲν καταναγκαστικόν μέτρον ἐλάμβανε κατὰ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν, ἐπιθυμοῦσα προφανῶς νὰ μὴ διακόψῃ τοὺς δεσμούς, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ ἀναστείλῃ τὴν δραστηριότητα τῶν τολμηρῶν καὶ ἐπιτηδείων Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἵτινες τόσον ἐβοήθουν αὐτὴν εἰς τὰς κατὰ τῶν Τούρκων ἐπιχειρήσεις.¹

Μεταξὺ τοῦ ἐπιτελείου τῶν ἀδελφῶν Ὁρλώφ συγκατελέγετο καὶ ὁ ἐκ Μακεδονίας κουρσάρος Ῥίζος,² ἐκ τῶν ὑπασιπιστῶν τοῦ Θεοδώρου Ὁρλώφ. Οὗτος, ἐξοπλίσας 7 πλοῖα μὲ ἑλληνικὰ πληρώματα, συνέλαβεν εἰς τὰ παράλια τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου 17 τουρκικὰ ἐμπορικὰ σκάφη, τὰ ὁποῖα ὠδήγησεν εἰς τὴν Πάρον, ἀκολούθως δὲ συμπράξας μετὰ τοῦ Κρητὸς Γαβαλᾶ καὶ ἡγούμενος 300 Κρητῶν, Μακεδόνων καὶ Ἡπειρωτῶν, ἐνέργησε πειρατικὴν ἐπιδρομὴν κατὰ τῆς Σιδῶνος. Καταλαβόντες ὀχυρὸν λόφον πρὸ τῆς πόλεως ἐπολέμησαν λυσσωδῶς, κατέσφαξαν ἑκατοντάδας Τούρκων, εἰσελθόντες δὲ ἀκολούθως εἰς τὴν πόλιν ἀπέκλεισαν τὴν τουρκικὴν δύναμιν εἰς τὸ φρούριον καὶ τελικῶς ἀπεχώρησαν ἀποκομίσαντες πλουσιοπάτην λαίαν.

Ἐπειδὴ ἡ δραστηριότης τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν διαρκῶς ᾤξάνετο³ καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον, αἱ τουρκικαὶ ἀρχαὶ τῆς Θεσσαλονίκης, ἐνρυσκόμεναι εἰς ἀδυναμίαν ν' ἀντεπεξέλθουν κατὰ τῶν πειρατικῶν ἐνεργειῶν καὶ νὰ προστατεύσουν τοὺς παραλίους πληθυσμούς καὶ τὰς θαλασσίας συγκοινωνίας, ἀπετάθησαν εἰς τὸν Γάλλον πρόξενον, παρακαλέσαντες ὅπως θέσῃ εἰς τὴν διάθεσίν των ἓν γαλλικὸν σκάφος, τὸ ὁποῖον, ἐξοπλίζουσαι καταλλήλως, ν' ἀποστείλουν πρὸς δίωξιν τῶν ἑλληνικῶν πειρατικῶν. Ἀρνηθέντος τοῦ Γάλλου προξένου νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸ τουρκικὸν αἷτημα, ὁ βαλῆς τῆς Θεσσαλονίκης ἀνεκάλυψε παλαιὸν σκάφος μεγάλης χωρητικότητος, ἐπεβίβασεν εἰς αὐτὸ 150 γενιτσάρους ἐξοπλισμένους μέχρις ὁδόντων καὶ τὸ οὕτως ἐξοπλισθὲν σκάφος ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος διὰ πολεμικὰς περιπετείας ὑπὸ τὰ ἐνθουσιώδη χειροκροτήματα τοῦ συγκεντρωθέντος εἰς τὴν παραλίαν τουρκικοῦ ὄχλου.

Μετὰ διήμερον πλοῦν συνήντησε τρία πλοῖα, κατευθυνόμενα πρὸς Θεσσαλονίκην, τὰ ὁποῖα ἐξέλαβεν ὡς πειρατικὰ ἑλληνικά, ἐνῷ ἐπρόκειτο περὶ ἁλβανικῶν, μεταφερόντων τουρκοαλβανικὰ στρατεύματα πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς φρουρᾶς Θεσσαλονίκης. Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐπιβαινόντων τοῦ σκάφους γενι-

¹ Ὡς προκύπτει ἐκ τῆς ἀπὸ 2 Ζιλ Καντὲ 1185 (1771) ἱεροδικαστικῆς πράξεως τοῦ καθ' ἑξαπολίτου Θεσσαλονίκης (Βασδαβέλλη, ἐνθ' ἄνωτ. Α', σελ. 277) ὁ Τούρκος κυβερνήτης σάιχας Νταμάτ Μουσταφᾶ ἐναυμάχησεν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας μὲ 4 πειρατικὰ ψαριανάς σακιάβας ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν, αἵτινες ὑπεχρεώθησαν εἰς παράδοσιν μεταφερθεῖσαι εἰς Θεσσαλονίκην. Τὰ μικρὰ αὐτὰ πειρατικά ἦσαν ἐξοπλισμένα μὲ ἓν μικρὸν πυροβόλον ἑκαστον.

² Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 235. Ἀργυρός, αὐτόθι σελ. 115.

³ Μέρτζιος, αὐτόθι σελ. 415 ἔξ.

Ἐπίθεσις ἑλληνικῶν πειρατικῶν κατὰ ἑμπορικῶν σκάφους.

τόσρων, ἀδαιὺς τελείως τῶν κατὰ θάλασσαν ἀγώνων, διέταξε τοὺς ἐπιβαίνοντας ν' ἀνοίξουν πῦρ κατὰ τῶν ὑποτιθεμένων πειρατῶν, οἵτινες ὅμως μὲ τὴν σειράν των, ὑπολαβόντες καὶ αὐτοὶ τοὺς γενιτσάρους ὡς πειρατάς, ἤρχισαν βάλλοντας διὰ καταιγιστικῶν πυρῶν. Οἱ γενίτσαροι πανταχόθεν βαλλόμενοι καὶ τρομοκρατηθέντες, παρὰ τὴν ἐν τῇ ξηρᾷ ἐγνωσμένην μαχητικότητά των, ἔστρεψαν τὸ πηδάλιον πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς Κασσάνδρας, ἀλλὰ μὴ κατορθώσαντες νὰ πρὸσεγγίσουν κανονικῶς καὶ ἐνῶ βροχή βλημάτων ἐπιπτε γύρω των ἔπесαν εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα διασωθοῦν, ἀπολέσαντες τὸν ὀπλισμὸν καὶ ὅλα τὰ ἐφόδια. Τελικῶς ἀναγνωρίσαντες ἐκατέρωθεν τὴν πλάνην, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀποβιβασθέντες ὑπὸ τὴν γενικὴν θυμηδία καὶ ἀπογοήτευσιν τοῦ πλήθους, τερματισθείσης οὕτως ἀδόξως τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης κατὰ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν.

Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ Α' ῥωσοτουρκικοῦ πολέμου (1769 - 1774) ἔδρων εἰς τὸ Αἰγαῖον καὶ τὰς ἀκτὰς τῆς Θεσσαλονίκης καὶ πειρατικά ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς 'Ραγούζας' (Ντουμπρόβνικ), τὰ ὁποῖα παραλλήλως πρὸς τὴν ἄσκησιν τῆς πειρατείας διεξῆγον καὶ διαμετακομιστικὸν ἐμπόριον μετὰ τῆς Τουρκίας. Ὡς ἐκ τούτου ἦτο ἐπόμενον νὰ καταδιωχθοῦν ὑπὸ τῶν 'Ρώσων. Παραλλήλως πρὸς τὴν δίωξιν τῶν πειρατικῶν αὐτῶν τῆς 'Ραγούζας, ὁ Ἀλέξης Ὁρλώφ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1773, βλέπων τὴν συνεχιζομένην δῆωσιν καὶ λεηλασίαν τῶν ἑλληνικῶν παραλίων καὶ τὴν ἀπογύμνωσιν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν τῶν φίλα πρὸς τὴν ῥωσικὴν πολιτικὴν φρονούντων φιλησύχων Ἑλλήνων νησιωτῶν, ὡς καὶ τὰ ἀλλεπάλληλα καὶ σφοδρὰ παράπονά των διὰ τὴν ἀνοχὴν τῶν 'Ρώσων, ἐξηναγκάσθη τελικῶς ἐκ τῶν πραγμάτων νὰ στραφῇ καὶ κατ' αὐτῶν. Ἀλλ' οἱ Ἕλληνες πειραταί, ἔμπειροι τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν, καὶ διωκόμενοι ἀκόμη ἀπὸ τὸν ῥωσικὸν στόλον, κατώρθωνον εὐκόλως νὰ διαφεύγουν, παρὰ τὰς σκληρὰς τιμωρίας, τὰς ὁποίας ὑπέστησαν τινὲς ἐξ αὐτῶν. Ἐν πάσῃ περιπτώσει οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ ναυτικοὶ ὑπὸ τὴν πειρατικὴν των ιδιότητα, χωρὶς νὰ ὑποστηριχθῇ ὅτι μόνον ἐκ μίσους πρὸς τὸν Τούρκον δυνάστην ἐμάχοντο κατὰ θάλασσαν, προπονηθέντες, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὑπὸ τῶν Ἀγγλων κουρσάρων ἀρχικῶς καὶ ἐν συνεχείᾳ ταχθέντες εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν 'Ρώσων, μαχομένων κατὰ τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τῶν Τούρκων, ἀνέπτυξαν τὴν ἔμφυτον εἰς αὐτοὺς ναυτικὴν ἰδιοφυΐαν, ἀπέβαλον τὴν ὑπὸ τὴν μακρὰν τουρκικὴν τυραννίαν κτηθεῖσαν φοβίαν καὶ ἀποτινάξαντες πολυετὴ λήθαργον ἀνέκτησαν τόλμην πολεμικὴν περὶ τὰ ναυτικά καὶ ἐμπειρίαν ἐξαίρετον.

Ὅπως οἱ ληστοὶ τῶν ἑλληνικῶν βουνῶν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν, πολ-
λάκις μὴ φειδόμενοι καὶ τῶν ὁμοεθνῶν των², ἐξευλιχθησαν εἰς διασήμεους

¹ Κοντογιάννης, αὐτόθι σελ. 219 ἐξ.

² Κ. Κούμα, Ἱστορία τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, σελ. 542, 544. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. Β' ἔκδοσις, σελ. 3 ἐξ.

ἀρματολοὺς καὶ κλέφτες καὶ ἀνέπτυξαν εἰς ἐπίζηλον βαθμὸν τὰς πολεμικὰς παραδόσεις τῆς φυλῆς, δημιουργήσαντες εἰς τὰ ἀπρόσιτα ἑλληνικὰ βουνὰ σχολὰς στρατιωτικῆς παιδείας καὶ τακτικῆς, τοιοιτοτρόπως καὶ οἱ Ἕλληνες ναυτικοί, καίπερ ἀσχοῦντες τὴν πειρατείαν πολλάκις κατὰ ὁμοεθνῶν των, ἐδημιούργησαν καὶ ἐστερέωσαν τὴν ναυτικὴν πολεμικὴν παράδοσιν. Ἀπολέσαντες κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν τὰ πάντα καὶ τυραννούμενοι τόσον ὑπὸ τῆς τουρκικῆς διοικήσεως,¹ ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν ποικιλωνύμων πειρατῶν, τῶν λυμαινομένων τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἐστράφησαν καὶ αὐτοί, εὐκαιρίας τυχοῦσης, πρὸς τὴν πειρατείαν. Παρασυρόμενοι ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν παρὰ νόμων κερδῶν καὶ ὑψηροῦντες ἄλλοτε ὑπὸ τοὺς Ἀγγλους καὶ ἄλλοτε ὑπὸ τοὺς Ῥώσους, διαπλέοντες δὲ μίαν τεταραγμένην ὑπὸ πολεμικῶν γεγονότων θάλασσαν καὶ τελείως ἀναρχομένην, ἤρχισαν ν' ἀποκοῦν πλοῖα ἰδιόκτητα, οἰκονομικὴν εὐρωστίαν καὶ ποιάν τινα ἀνεξαρτησίαν, παρὰ τὰς δοκιμασίας καὶ τοὺς κινδύνους, εἰς τοὺς ὁποίους ὑπεβάλλοντο ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς πειρατείας. Καλλιεργοῦντες δὲ τὸ πολεμικὸν καὶ ὁψοκίνδυνον πνεῦμα τῆς φυλῆς εἰς τοὺς θαλασσίους ἀγῶνας, ἐσημιάτισαν ἐκ τῶν παρανόμων κατὰ τὸ πλεῖστον κερδῶν σημαντικὰς περιουσίας, τὰς ὁποίας ὅμως δὲν ἐδίστασαν μετὰ ἀπόδοον μιᾶς 50/ετίας, ὅταν ἤρχισεν ὁ ἀγὼν τῆς ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, νὰ θέσουν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἀγωνιζομένου ἔθνους οἱ υἱοὶ τῶν παλαιῶν αὐτῶν πειρατῶν, ποὺ ὑπῆρξαν ἔνδοξοι ναυμάχοι τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.

V

Μετὰ τὴν συνθήκην τοῦ Κιουτσούκ Καϊναρτζή² (1774) ἡ Τουρκία ὑπεχρεώθη ὑπὸ τῆς Ῥωσίας νὰ παράσχη σημαντικὰ προνόμια ὑπὲρ τῶν διαβιούντων ὑπὸ τὸ τουρκικὸν καθεστῶς χριστιανικῶν ἐθνοτήτων. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἄρχεται κυρίως ἡ ὀργάνωσις ἐμπορικοῦ στόλου ὑπὸ Ἑλλήνων ναυτικῶν, οἵτινες, ναυπηγήσαντες σκάφη ἐκ τῶν κερδῶν θαλασσίων ἐπιχειρήσεων, ἐν πολλοῖς πειρατικῆς μορφῆς, ὕψωσαν σημαίαν ῥωσικὴν. Ἐπειδὴ δὲ τὸ Αἰγαῖον καὶ γενικῶς ἡ Μεσόγειος θάλασσα ἔβριθε πειρατικῶν, οἱ Ἕλληνες πλοίαρχοι καὶ πλοιοκτῆται ἐξώπλισαν τὰ σκάφη των μὲ ἰσχυρὸν πυροβολικὸν καὶ ἄλλα ἀγχέμαχα ὅπλα, στρατολογήσαντες ὡς πληρώματα πεπειραμένους καὶ τολμηροὺς νησιώτας, παλαιοὺς πειρατὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διὰ νὰ δύνανται νὰ μάχωνται κατὰ τῶν ξένων πειρατῶν καὶ εὐκαι-

¹ Ὁ κατὰ τὸ ἔτος 1852 ἀφίχθεις εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὕδατα Ἀμερικανὸς ναύαρχος Rogers ἔλεγε τὰ ἑξῆς χαρακτηριστικὰ εἰς τὸν Γάλλον ναύαρχον τῆς Μεσογείου De Rigny, παραπονοῦμενον διὰ τὴν δρᾶσιν τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν. «Ἡ πειρατεία ἦτο ἐν ἐκ τῶν μέσων, τὰ ὅποια εἶχον ἀπομείνει εἰς τοὺς Ἕλληνας» ἡ κοινὴ γνώμη θὰ τοὺς συγχωρήσῃ διὰ τοῦτο». Ἀ ρ γ υ ρ ὅς, αὐτόθι σελ. 154.

² S v o r o g n o s, αὐτόθι σελ. 132.

ρίας διδομένης, παραλλήλως πρὸς τὸ θαλάσσιον ἐμπόριον καὶ τὰς μεταφορὰς ν¹ ἀσκοῦν καὶ τὴν ἐπικερδῆ πειρατείαν, ὅπως ἄλλως τε ἐπραττον καὶ σκάφη τῶν Δυτικῶν Δυνάμεων.

Ὁ ἐν Θεσσαλονίκῃ πρόξενος τῆς Γαλλίας Arassy¹ εἰς ἔκθεσίν του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν τῆς Γαλλίας ὑπὸ χρονολογίαν 8 Μαρτίου 1777 εἶχε καταγγεῖλει ὅτι οἱ Ῥώσοι εἶχον ἐφοδιάσει διὰ πυροβολικοῦ τοὺς Ἑλλήνας πειρατὰς τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸν Α' ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον καὶ ὅτι ἡ γαλλικὴ φρεγάτα Chimère, προστατεύουσα τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ ἐνεργοῦσα ἐκκαθάρισιν τῆς θαλάσσης τοῦ Αἰγαίου ἀπὸ τοὺς πειρατὰς, ἀφώπλισεν ἕνα Ἑλληνα ἐμποροπλοίαρχον, ὀνομαζόμενον Νικόλαον² υἱὸν τοῦ Λαζάρου, καταγόμενον ἀπὸ τὴν νῆσον Ὑδραν. Ὁ Ἑλληνα ἐμποροπλοίαρχος, καίπερ θεωρούμενος παρὰ τῶν Γάλλων ὡς ὑποπτος πειρατείας, παραπονεθεὶς εἰς τὸν βαλὴν τῆς Θεσσαλονίκης ἐπέτυχε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ὀπλισμοῦ του, διότι οἱ Τούρκοι ἐμποροὶ τῆς πόλεως καὶ οἱ φορτωταὶ εἶχον συμφέρον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ εὐρίσκωνται εἰς ἀγαθὰς σχέσεις μὲ τοὺς τολμηροὺς Ἑλλήνας ναυτικούς.

Κατὰ τὸ ἔτος 1779 Ἑλληνες πειραταὶ ἐκ Μακεδονίας, ἔχοντες ὡς ὀρμητήριον τὴν περιοχὴν τοῦ Πλαταμῶνος,³ ἐληλάτησαν ἐμπορικὸν σκάφος, τοῦ ὁποίου ἐπέβαινον Ἑλληνες ἐμπορευόμενοι ἐνετικῆς ὑψηλότητος. Οὗτοι ἅμα τῇ ἀφίξει των εἰς Θεσσαλονίκην κατήγγειλαν εἰς τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς ὅτι οἱ Ἑλληνες πειραταὶ μετὰ τὴν διαπραγνὴν τῶν ἐμπορευμάτων των κατέφυγον εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Πλαταμῶνος. Ὁ καντὴς τοῦ Πλαταμῶνος ἐνήργησεν ἀνακρίσεις ἐπὶ τῆς ὑποβληθείσης καταγγελίας καί, ἀφοῦ ἐξήτασε διαφόρους δημογέροντας τῆς περιοχῆς, ἐσχημάτισε τὴν γνώμην, ὅτι οὗτοι, ἂν καὶ ἐγνώριζον τοὺς πειρατὰς καὶ τὸ μέρος, ὅπου εἶχον ἀποκομισθῇ καὶ ἀποκρυβῇ τὰ διαρπαγέντα ἐμπορεύματα, ἀπέφευγον νὰ μαρτυρήσουν. Τελικῶς ἐζήτησε τὴν ἐκδοσὶν εἰδικοῦ φορολογικοῦ φιερμανίου (ταξὶλ φιερμάνι), ἵνα προβῇ εἰς περαιτέρω ἐνεργείας ἐπὶ τοῦ θέματος.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Arassy νέος πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Θεσσαλονίκῃ Cousinéry⁴ εἰς σχετικὴν πρὸς τὴν κυβερνήσιν του ἔκθεσιν ἀνέφερεν ὅτι Ἑλληνες πειραταὶ ἔπαιξαν σπουδαῖον ῥόλον κατὰ τὸν Β' ῥωσοτουρκικὸν πόλεμον (1787 - 1792), συνεργασθέντες μετὰ τῶν Ῥώσων κατὰ τῶν Τούρκων, καὶ ὅτι περὶ τὰ 24 ἑλληνικὰ πειρατικά σκάφη περιεφέροντο εἰς τὰ παράλια

¹ Αὐτόθι, σελ. 133 ἔξ.

² Αὐτόθι, σελ. 134 ἔξ.

³ Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι, σελ. 425.

⁴ Ε. Μ. Cousinéry, Γάλλος διπλωμάτης, περιηγητὴς καὶ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου Voyage dans la Macédoine, Paris 1831, ἐνθα πλείστα πληροφορίαι ἐνδιαφέρουσαι, ἱστορικαὶ καὶ ἀρχαιολογικαί, περὶ Μακεδονίας. Πρβλ. Svoronos, αὐτόθι σελ. 134.

τῆς Μακεδονίας καὶ τοῦ Αἰγαίου κατὰ τὸ ἔτος 1789. Εἰς ἄλλην ἔκθεσίν του ὁ ἴδιος πρόξενος διηγεῖται ὅτι εἰς τὸ Αἰγαῖον διεξήχθησαν ναυμαχίαι μεταξὺ τουρκικῶν πολεμικῶν σκαφῶν καὶ δύο πειρατικῶν στολίσκων ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν, κυβερνωμένων τοῦ ἐνὸς ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη καὶ τοῦ ἄλλου ὑπὸ τοῦ Μαλτέζου κουρσάρου Lorenzo Gulielmo. Ὁ στολίσκος τοῦ Μαλτέζου, αποτελούμενος ἀπὸ 2 φρεγάτας, 2 παλάκρας¹ καὶ 2 πυρπολικά, ἐπετέθη κατὰ τουρκικῆς μοίρας, αποτελουμένης ἀπὸ 3 καραβέλας, 4 φρεγάτας ἀγγλικῆς κατασκευῆς, 4 chebecs² καὶ 2 γαλεόνια. Ἡ διεξαχθεῖσα ναυμαχία διήρκησε παρὰ τὴν καταφανῆ τουρκικὴν ὑπεροπλίαν ἐπὶ 4 ὥρας ἄνευ αποτελέσματος. Ὁ Gulielmo, πεπειραμένος καὶ ὑψοκίνδυνος κουρσάρος, ἐπετέθη ἐκ νέου τὴν ἐπομένην κατὰ τοῦ τουρκικοῦ στόλου καὶ μετὰ πάροδον μιᾶς ὥρας τὸν ἠνάγκασε νὰ τραπῇ εἰς φυγὴν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ ἕτερος πειρατικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸν τὸν μόλις ἀπελευθερωθέντα ἐν Τεργέστη Ἑλληνα κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη,³ ἀποτελούμενος ἀπὸ 18 σκάφη ὑπὸ σημαίαν ῥωσικὴν, ἀφ' οὗ κατ' ἐπανάληψιν κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον, ἐνέσπειρε τὸν τρόμον εἰς τὰ ἐμπορικὰ σκάφη καὶ ἰδίως εἰς τὰ γαλλικά, τὰ ὅποια τελικῶς ἠναγκάσθησαν νὰ διακόψουν τοὺς πλοῦς των πρὸς Θεσσαλονίκην⁴.

¹ Παλάκρα, σκάφος μὲ κώπας καὶ ἰστία.

² Chebecs, σκάφη μὲ ἐπιμήκη πρῶραν καὶ ρῦμνην. Ἄλλα πειρατικά σκάφη τῆς ἐποχῆς εἶναι αἱ γ α λ ἔ ρ α ι, μεγάλα σκάφη μήκους 50 μέτρων καὶ πλάτους 5-6. Εἶχον πλήρωμα μέχρι 300 ἀνδρῶν. Ἐχρησιμοποιοῦν ὡς κωπηλάτας σκλάβους ἐκ πειρατικῶν ἐπιδρομῶν. Τὰ μ π ρ ι γ κ α ν τ ῖ ν ι α, σκάφη ἱστιοφόρα, ταχέα, ἐλαφρά, χωρητικότητος 150 τόννων μὲ πλήρωμα περίπου 60 ἀνδρῶν. Τὰ γ α λ ε ὄ τ α ἢ γ α λ ε ὄ ν ι α, σκάφη μὲ 2 ἱστὺς καὶ ἰστία τετράγωνα, χρησιμοποιοῦντα 20-30 κωπηλάτας. Αἱ φ ε λ ο ῦ κ α ι, σκάφη μικρὰ καὶ χαμηλὰ μὲ ἰστία. Αἱ σ α κ ο λ ἔ β α ι, μικρὰ σκάφη, τρεχαντήρια, ψαροποῦλες.

³ Διὰ τὸν διάσημον Ἑλληνα κουρσάρου Λάμπρου Κατσώνη, δρᾶσαντα σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ εἰς τὸ βόρειον Αἰγαῖον, πολλὰ ἐγράφησαν. Εἰς τὸν Νέον Ἑλληνομνήμονα τ. 8/1911 ὁ καθηγητὴς Σπ. Λάμπρος ἐδημοσίευσε μικρὸν σημείωμα, προσερχόμενον ἐκ τοῦ ἀρχείου τοῦ σκιαθίτου ἀγωνιστοῦ Γιαννιοῦ Γεωργάρα, συνταχθὲν ἀπὸ τὸν τότε ἐπίσκοπον Σκιαθοῦ καὶ Σκοπέλου Ματθαῖον. Τοῦ χειρογράφου τούτου παραθέτομεν ἀπόσπασμα. «...εἰς τὸ ἴδιον ἔτος αψikh (1728) ἐφάνη κάποιος Λάμπρος ἀπὸ χώραν Λιβαδειάν, ὁ ὁποῖος εὐρέθη ἀπὸ τὰ πρῶτα σεφέρια εἰς Ῥουσίαν καὶ εὐγῆκεν καὶ αὐτὸς, ἔκαμεν μὲ ἰδοῖά του ἔξοδα ἕως δέκα καραβόπουλλα μὲ ῥουσικὴν μπατιέραν, ἀρματώνωντάς τα μὲ μαζώματα νυσιωτῶν ἀνθρώπων, καὶ κατεκούρσευεν καὶ ἀφάνιζεν εἰς τοῦ Τοῦρκου τὰ νυσία. Καὶ ἐφθασεν καὶ εἰς τὰ νυσία τῆς ταπεινῆς μου ἐπισκοπῆς Σκιαθοῦ καὶ ἐπῆρεν καράβια, ἀνθρώπους καὶ τοὺς εἶχεν μαζῇ του καὶ ἀφάνησεν τὴν Ἀσπρην θάλασσαν καὶ τὰ νυσία μας καταπάτη. Ἐνενηντα δύο: ἐγεινεν ἀγάπη τῶν βασιλέων καὶ αὐτὸς πάλιν εὐγῆκεν καὶ ἐρίμαξεν ὡς κουρσάρης».

⁴ Ὁ ἀφικθεὶς εἰς Θεσσαλονίκην Γάλλος πρίγκιψ Roan, κυβερνήτης μιᾶς γαλλικῆς φρεγάτας, ἀνέφερεν ὅτι τὸν μῆνα Ἰούνιον τοῦ 1789 εὐρίσκοντο εἰς τὸ στόμιον τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου 19 πειρατικά σκάφη διαφόρου χωρητικότητος ὑπὸ ῥω-

Ὁ ἴδιος πρόξενος εἰς τὴν ἔκθεσίν του μνημονεύει καὶ ἄλλον πειρατὴν ἐκ Μακεδονίας, ὀνομαζόμενον Γκέκαν, δράσαντα κατὰ τὴν ἰστορουμένην περιόδον εἰς τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον¹. Ἀρματολὸς τῆς Κατερίνης ἐπὶ πολὺ διά-

σικήν σημαίαν καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν Ἀγγλου (:) ἀξιωματικοῦ, ἀπειλοῦντος τοὺς Τούρκους μὲ ἀποβάσεις, διότι εἶχε συλληφθῇ εἰς Τεργέστην ὁ ταγματάρχης Λάμπρος Κατσώνης (Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σ. 445 ἐξ.). Ὁ Roan συνέπραξε μὲ τὸν τουρκικὸν στόλον τὸ ἔτος 1792 κατὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κορώνης, διότι ὁ Κατσώνης εἶχε κουρσεύσει κατ' ἐπανάληψιν γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη. Ἡ λαϊκὴ μοῦσα διέσωσεν εἰς τὴν Ἱερυσσὸν τῆς Χαλκιδικῆς τὸ κατωτέρω κουρσάρικο τραγούδι, ἀναφερόμενον εἰς τὸν Λάμπρον Κατσώνην καὶ τὴν ναυμαχίαν τῆς Κορώνης (Χρονικά τῆς Χαλκιδικῆς τ. 1/1961, σελ. 109).

Μνιὰ προνσταγὴ μεγάλη, προνστάζ' οὐ βασιλιάς

νὰ κατιβῇ γι' ἀρμάδα κι' οὐ καπιτὰν πασιὰς.

Μὴ τοῦ Θεοῦ τοῦ λόγον κι μὴ τοῦ βασιλιᾶ

γι' ἀρμάδα ν' ἱκατέφκη στὰ Δώδικα Νησιᾶ.

Βγαίνουν στοὺν Κάβου - Ντόρου

καράβια φουβιερά.

Σὰν τὰ εἶδιν οὐ Λάμπρους βαρὶ ἀναστενάξι

κι' οὐλα τὰ παληκάρια στήν πρύμη τὰ ῥμασι.

Μιλὲι οὐ Παῦλους κρᾶζει κι' οὐ Μυτιληνίδς

μὴ τοῦ σπαθὶ στὰ χέρια σαλιάρει σὰν αἰτός.

Γιὰ ἱλᾶτι Μπαρμπαρέζοι, γιὰ ῥᾶτι, βρὲ σκυλιά,

νὰ διῆς πῶς πολεμοῦνε, πῶς κόβουν τὰ σπαθιά.

Τρεῖς ὄρις μὴ ρουλόγι ἐπολεμούσανε,

τοὺν δόλιον τοὺν Μπραῖμη τοὺν ἀφανίσανε,

ἀπ' τὰ πουλλὰ κανόνια κι' ἀπὸν τοὺν ταραγμό,

τοῦ Λάμπρον ἢ φριγάδα καλάρισε νιρό.

Κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος ἐναυάγησεν εἰς ἀκτὰς τῆς Κασσάνδρας, πιθανῶς διωκόμενον ἀπὸ πειρατὰς, τὸ ἐνετικὸν ἐμπορικὸν σκάφος τοῦ πλοιάρχου Filetti, περιέχον πολλὰ χρήματα καὶ ἐμπορεύματα. Οἱ κάτοικοι τῆς Κασσάνδρας, ἔχοντες ὡς ἀρχηγὸν ἓνα ὀνόματι Πανταζῆν, διήρπασαν τὸ περιεχόμενον τοῦ πλοίου, οὕτως ἡ ἀξία ὑπελογίσθη εἰς 30000 πιάστρα. Ὁ Πανταζῆς παρὰ τὰς καταγγελίας τοῦ ἐν Θεσσαλονίκῃ βαυλίου τῆς Βενετίας, δωροδοκήσας ἰσχυροὺς Τούρκους, δὲν ἐδιώχθη (Μ έ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 460).

¹ S v o r o n o s, αὐτόθι σελ. 135. Ὁ Γάλλος πρόξενος ἀναγράφει Γκίκας προφανῶς ἐκ παραδρομῆς. Καθ' ὅλας ὁμως τὰς ἐνδείξεις πρόκειται περὶ τοῦ ἀρματολοῦ τῆς Κατερίνης Γκέκα, δράσαντος μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1760-1790. Ὁ Γκέκας ὑπῆρξε πρωτοπαλλήκαρον τοῦ διασῆμου ἀρχικλέφτη τοῦ Ὀλύμπου Πάνου Ζήδρου. Κατέλιπε καλὰς ἀναμνήσεις μεταξὺ τῶν κλεφτῶν τῆς ἐποχῆς τόσον διὰ τὴν ἀνδρείαν, ὅσον καὶ διὰ τὸν χαρακτῆρα του. Ἐφονεύθη ἢ ἀπέθανεν εἰς Πάργαν ἢ Πρέβεζαν τὸ ἔτος 1790 (Κ α σ σ ο μ ο ὕ λ η ς, Α', 11, 22, 40, 64). Ὁ λαογράφος καθηγητῆς Δ. Πετρόπουλος ἔθεσε προθύμως εἰς τὴν διάθεσίν μου, καὶ τὸν εὐχαριστῶ, τὸ κατωτέρω ἀνέκδοτον τραγούδι τοῦ Γκέκα, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται εἰς τὴν συλλογὴν Π. Κ ο υ μ α ν ο ὕ δ η (χειρ. Λαογρ. ἀρχείου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀριθ. 410). Τὸ τραγούδι δὲν εἶναι ἀξιόλογον, ἐν τούτοις ἀναφέρει πρόσωπα καὶ τεκμηριώνει

στημα ὁ Γκέκας, ἐξώπλισε μέγα σκάφος, ἐπεβίβασε παλαιούς κλέφτες καὶ ἄλλους θαλασσινοὺς τῆς περιοχῆς, συνέλαβε καὶ ἐλεηλάτησε τουρκικὸν ἐμπορικὸν σκάφος πλήρες σίτου. Κατόπιν τοῦ πειρατικοῦ αὐτοῦ κρούσματος, τὰ γαλλικὰ ἐμπορικὰ σκάφη διετάχθησαν νὰ μὴ διαπλέουν τὸν Θεσσαλικὸν κόλπον ἄνευ συνοδείας, ὃ δὲ πρεσβευτὴς τῆς Γαλλίας ἐν Κωνσταντινουπόλει Choiseul Gouffier ἀπέστειλεν ἐναντίον τοῦ πειρατικοῦ τοῦ Γκέκα ἐν γαλλικὸν βρίκιον, ἐξωπλισμένον μὲ 8 πυροβόλα. Διωκόμενος ὁ Γκέκας ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ πολεμικοῦ, ἠναγκάσθη νὰ πυρπολήσῃ τὸ σκάφος του, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ παραιτηθῇ καὶ περαιτέρω πειρατικῶν ἐπιχειρήσεων. Ἐν τούτοις τὸ γαλλικὸν βρίκιον τὸν ἐξηνάγκασεν ἐντὸς ὀλίγου ν' ἀπελευθερώσῃ τὰ παρ' αὐτοῦ αἰχμαλωτισθέντα πλοῖα Ἑλλήνων πλοιοκτητῶν, βλέπων δὲ ἀδύνατον τὴν περαιτέρω θαλασσίαν δρᾶσιν του κατέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὰ βουνὰ τῆς Μακεδονίας ὡς παλαιὸς κλέφτης.

Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τοῦ Γκέκα ὁ κόλπος τῆς Θεσσαλονίκης¹ καὶ αἱ ἄκται τῆς Χαλκιδικῆς ἐντὸς ὀλίγου ἐπλημύρισαν ἀπὸ Ἑλλήνων πειρατᾶς, οἵτινες διέθετον μικρὰ σκάφη. Ἐνῷ δὲ προηγουμένως προσέβαλλον μόνον ἀκάτια, ἤρχισαν ἐν συνεχείᾳ νὰ ἐπιτίθενται καὶ ἐναντίον μεγαλύτερων σκαφῶν, μολὶς δὲ διέφυγεν ἐν δανικὸν ἐμπορικόν, ἀναπτύξαν μεγάλην ταχύτητα.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν ἐγγράφων τῶν τουρκικῶν ἀρχείων Θεσσαλονίκης² δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ πειρατικὴ αὐτὴ δραστηριότης, τὴν ὁποίαν μνημονεύουν καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑνετικῆς Γερουσίας³, συμπίπτει χρο-

κατὰ τινὰ τρόπον ἱστορικὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

«Ὁ Γκέκας ἐκατέβαινε μέσα σὰ δυνὸ πλατάνια,

μὲ τὰ πουλιὰ κουβέντιαζε καὶ μὲ τὰ χελιδόνια.

«Τάχα πουλιὰ νὰ λατρεῖνθῶ τάχα πουλιὰ νὰ γιάνω;

—Σὰ θέλῃς, Γκέκα μ', λατρεῖν, σὰ θέλῃς, Γκέκα, νὰ γιάνῃς,

πᾶρε ψηλὰ τὸν Ὀλυμπο, ψηλὰ τὰ κλεφτοβοῦνια.

Ἐκεῖ μοιράζον τὰ χωριά, τὰ δώδεκα τζεφλίκια.

Τζάρας παίρνει τὴ Ράφανη, Γιάννης τὸ Μαραθῶνα (:)*

Γκέκα μου, πάρ' τὸν Ὀλυμπο μὲ τὰ πολλὰ τζεφλίκια.

—Δὲν θέλω ἐγὼ τὸν Ὀλυμπο μὲ τὰ πολλὰ τζεφλίκια,

μόν' θέλω γὼ τὴ θάλασσα μὲ τὰ πολλὰ καϊκια,

νὰ παίρνω Τούρκους σκλάβους μου καὶ Τουρκοπούλες σκλάβες,

νὰ φέρῃς ἀμάξι τὸ φλωρί κι' ἀμάξι τὸ λογάρι,

νὰ μοῦ γεμώζουν τὴν ποδιά ὅλο μαργαριτάρια.

¹ Μ ἐ ρ τ ζ ι ο ς, αὐτόθι σελ. 464 ἐξ.

² Ἰ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, ἐνθ' ἄνωτ. Α' 347. Τ ο ὕ α ὕ τ ο ὕ, Ἀρματολογία καὶ κλέφτες εἰς τὴν Μακεδониαν, σελ. 109.

³ Μ ἐ ρ τ ζ ι ο ς, ἄνωτ. σελ. 464.

* Ἐκ παραδρομῆς; Νομίζω ἐννοεῖ τὸν Πλαταμῶνα.

νολογικῶς μὲ τὴν δρᾶσιν τοῦ πειρατικῆς στολίσκου τῶν ἄρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου Νικοτσάρα καὶ τῶν ἀδελφῶν Λαζαίων.

Κατὰ τὸ ἔτος 1795 ὁ Ἀλῆ Τεπελενλῆ πασᾶς, ἐπόπτης τῶν ντερβενίων (ντερβεντὰ ναζήρ) τῆς Ρούμελης, εἶχε ἀναλάβει συστηματικὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν ἄρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας. Ὁ ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων ἄρματολῶν τῆς ἐποχῆς Νικοτσάρας (Νίκος - Τσάρας) μετὰ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν Λαζαίων, ἄρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἀφ' οὗ μετέφεραν δι' ἀσφάλειαν τὰς οἰκογενεῖας των εἰς τὴν Χαλκιδικὴν καὶ τὰς Βορείους Σποράδας¹ (Σκιάθον καὶ Σκόπελον), ἀπεφάσισαν ν' ἀρχίσουν ἀμφίβιον ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων καὶ τῶν Ἀλβανῶν ντερβεναγᾶδων. Ὁ Νικοτσάρας, τεθεὶς ἐπὶ κεφαλῇ 100 περίπου τολμηρῶν κλεφτῶν, ἐνήργησεν ἐπιδρομὴν εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Παγασητικοῦ, συνέλαβεν ὅσα πλοίαρῖα εὗρεν ἐκεῖ καὶ δι' αὐτῶν ἤρchiσε ν' ἀσκή τὴν πειρατείαν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὸν Θερμαϊκὸν κόλπον. Οἱ Τοῦρκοι προέβησαν εἰς τὴν δίωξίν των, ἀλλ' οἱ αὐτοσχέδιοι αὐτοὶ πειραταί, καλύπτοντες τὰ πλοίαρῖά των μὲ πρασίνοὺς κλάδους δένδρων, κατάρθωνον νὰ ἐξαπατοῦν τοὺς Τούρκους καὶ νὰ διαφεύγουν τὴν δίωξιν, ἀποβιβάζόμενοι δὲ εἰς τὴν ξηρὰν νὰ συνεχίζουσιν τὸ ἔργον των. Τοῦρκοικὸν φριμάνιον ὑπὸ χρονολογίαν 14 Ὀκτωβρίου 1795² διαλαμβάνει τὰ ἑξῆς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου³ «...διεπιστώθη ὅτι εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ρούμελης⁴ δὲν ὑπάρχουν συστηματικοὶ πειραταί, ἀλλ' ἀπὸ τριετίας εἰς τὰ παράλια ταῦτα οἱ λησταὶ τῆς ξηρᾶς, ἄλλοτε μὲν ληστεύουν εἰς τὴν ξηρὰν καὶ ἄλλοτε εἰς τὴν θάλασσαν, ἔνθα ἐπιβαίνοντες τῶν πλοιαρίων τῶν ἀλιέων, τὰ ὅποια εὐρίσκουν, ἐπιδίδονται εἰς τὴν πειρατείαν...».

Ὁ Σουλτάνος ἠγαγκάσθη νὰ λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα κατὰ τῶν πειρατῶν αὐτῶν, διότι ἡ συνεχιζομένη δρᾶσίς των εἶχε διασαλεύσει σοβαρῶς τὴν τάξιν εἰς τὴν θαλασσίαν περιοχὴν τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τῆς Χαλκιδικῆς. Διέταξε τόσον τὸν μouteσαρίφην Ἰωαννίνων Ἀλῆ Τεπελενλῆ πασᾶν, ὅσον καὶ τὸν ἀρχιναύαρχον Χατζῆ Χουσεῖν νὰ ἐκκαθαρίσουν ὀριζικῶς τὴν κατάστασιν, ἐξοντώνοντες τοὺς πειρατὰς καὶ καταστρέφοντες τὰ ὄρμητήριά των. Ὁ Τοῦρκος ναύαρχος ἀπέστειλεν ἐναντίον τῶν πειρατῶν μοῖραν ἀπὸ ταχύπλοα κα-

¹ Εἰδὼ ἔχει τὴν θέσιν του τὸ διασωθὲν ὑπόλειμμα δημοτικῆς τραγουδιού.

Στὴ Σκιάθῳ καὶ τῇ Σκόπελῳ ποτὲ κατῆς δὲν κρένει,

τ' εἶναι λημέρι τοῦ Σταθᾶ, βίγλα τοῦ Νικοτσάρα.

(Β λ α χ ο γ ι ἄ ν ν η ς ἐν Κασομούλῃ Α', 47)

² Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Ἀρματολῶι σελ. 31 καὶ 109. Ὁ Κασομούλης (Α', 47) μᾶς πληροφοροεῖ ὅτι ὁ Νικοτσάρας μὲ τοὺς Λαζαίους εἶχον 700 πολεμιστὰς.

³ Αὐτόθι σελ. 109.

⁴ Ροῦμ-ιλί· Λέξις τουρκικῆ σύνθετος, σημαίνουσα χώρα τῶν Ρωμῶν. Οἱ Τοῦρκοι μὲ τὴν λέξιν αὐτὴν ἐξαρχακτῆριζον ὅλην τὴν περιοχὴν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου μέχρι τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Τὴν Πελοπόννησον ὠνόμαζον Μόρα.

ταδιωκτικά (κιρλαγκίτς),¹ τὰ ὁποῖα κατώρθωσαν νὰ συλλάβουν τὰ πειρατικά πλοίαρρα, κενὰ ὅμως πειρατῶν, διότι οἱ ἐπιβαίνοντες, ἀντιληφθέντες ἐγκαίρως τὸν κίνδυνον, διέφυγον εἰς τὸν Ὀλυμπον, πλὴν πέντε, οἵτινες συλληφθέντες ἀπεκεφαλίσθησαν ἐπὶ τόπου, τῶν κεφαλῶν των ἀποσταλεῖσθαι εἰς τὸν Σουλτάνον κατὰ μακάβριον τουρκικὸν ἔθιμον. Ἀπὸ ἓν χρονικὸν τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὄρει σερβικῆς μονῆς τοῦ Χελανδαρίου πληροφορούμεθα ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1800 Φράγκοι πειραταὶ ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος προτιθέμενοι νὰ προβοῦν εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας², ἀλλ' ἐπελθούσης πυκνοτάτης ὁμίχλης, οἱ ἀποβιβασθέντες ἐκ παρεξηγήσεως ἀλληλοεξοντώθησαν, ὑπολαβόντες πυροβολισμοὺς τινας ὥς ἀντίστασιν τῶν μοναχῶν, πλὴν τριῶν, οἵτινες, ἐκπλαγέντες ἐκ τῆς μὴ ἀναμενομένης ἐξελλίξεως τῆς ἀποπείρας, ἐζήτησαν νὰ ἐγκατασταθοῦν ἐκεῖ ὥς μοναχοί, ἀποδώσαντες τὸ ἀπροσδόκητον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπιδρομῆς εἰς θαῦμα.

Κατὰ τὸ ἔτος 1807 ἡ Ῥωσία εὗρίσκετο καὶ πάλιν εἰς ἐμπόλεμον κατὰστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ὁ Ῥώσος ναύαρχος Δημήτριος Σενιάβιν ἐπλευσεν ἐκ τῆς Βαλτικῆς εἰς τὸ Αἰγαῖον μὲ ἰσχυρὸν στόλον καί, ἄφ' οὗ κατεναυμάχησε τὸν τουρκικὸν στόλον παρὰ τὴν Τένεδον³, ἐζήτησε κατὰ παλαιὰν ῥωσικὴν παραδόσιν τὴν συμπαράστασιν τῶν Ἑλλήνων ἀρματολῶν, κλεφτῶν καὶ τῶν ναυτικῶν ἐν γένει, ὑποσχεθεὶς πλεῖστα ἀνταλλάγματα ὑπὸ τῆς Ῥωσίας⁴. Εἰς τὴν νῆσον Σκιάθον⁵ ἐγένετο συγκέντρωσις ἐπιφανῶν Ἑλ-

¹ Κιρλαγκίτς Ἀέξις τουρκική, σημαίνει χελιδών. Οὕτω ὀνομάζοντο τὰ καταδιωκτικά ἔνεκα τῆς ταχύτητός των.

² Σ π. Ἀ ρ γ υ ρ ο ὦ, αὐτόθι σελ. 150. Κ. Κ α ι ρ ο φ ὶ λ α, Οἱ κουρσάροι στὴν Ἑλλάδα, σελ. 139 ἔξ.

³ Μ. Ἀ ά σ κ α ρ η, Ἕλληνες καὶ Σέρβοι κατὰ τοὺς ἀπελευθερωτικούς των ἀγῶνας, σελ. 39 ἔξ.

⁴ Τ. Κ α ν δ η λ ὡ ρ ο υ, Ὁ ἀρματολισμὸς τῆς Πελοποννήσου, σελ. 353, ὅπου καὶ ἡ σχετικὴ προκήρυξις τοῦ Σενιάβιν.

⁵ Ν. Κ α σ ο μ ο ῦ λ η, αὐτόθι Α', σελ. 62. Δ. Κ α μ π ο ῦ ρ ο γ λ ο υ, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 102. Κ. Π α π α ρ ρ η γ ο π ο ῦ λ ο υ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἑθνους, τ. 5/1925, σελ. 220 ἔξ. Ἰ. Θ ε ο φ ა ν ῖ δ ο υ, Ἀρχεῖον Κολοκοτρώνη, τ. Α', σελ. 34. Παρατίθεται ἐνταῦθα ἐν δημοτικὸν (κλέφτικο) τραγούδι τοῦ Νικοτσάρα (Ν. Γ. Π ο λ ῖ τ ο υ, Ἑκλογαὶ ἀπὸ τὰ τραγούδια τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, Β' ἐκδοσις 1925, ἀρ. 66). Ἀφορᾷ μὲν τὸ τραγούδι τὴν ἐν ἔτει 1807 ἐξόρμησιν τοῦ Νικοτσάρα πρὸς Ζίχναν καὶ Νευροκόπι, ἀλλὰ τεκμηριώνει τρόπον τινὰ τοὺς ἀμφιβίους ἀγῶνας τοῦ διασώμου αὐτοῦ ἀρματολοῦ.

*Τρία κομμάτια σύννεφα σ' τὸν Ἑλυμπο, σ' τὴν ῥάχη,
τόνα βαστάει τὴν δροσιά, τᾶλλο βαρὺ χαλάζι,
τὸ τρίτο τὸ μαυρότερο τὴν θάλασσαν ἀγναντεύει.
«Πάνε, γιאלέ μου, τὸ θυμὸ, πάνε τὰ κῆματά σου,
νὰ βγοῦν τὰ κλεφτοκάραβα, πῶχουν τοὺς κλέφταις μέσα,
νὰ βγῇ κι' ὁ Νίκος μιά βολὰ ψηλά σ' τὴν Ἀργυροπούλι».*

λήγων πολεμιστῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων συγκατελέγετο καὶ ὁ Θεόδωρος Κολοκοτρῶνης, ἀφιχθεὶς ἐκ Ζακύνθου, ὅπου ὑπηρέτει ὡς ταγματάρχης ὑπὸ τοῦς Ἕλληνας. Ἐκεῖ ἀπεφασίσθη ἡ ἔναρξις νέου πειρατικοῦ ἀγῶνος κατὰ τῶν Τούρκων καὶ καθιερώθησαν πειρατικοὶ στολίσκοι μὲ ἀρχηγοὺς ἀρματολούς τῶν προεπαναστατικῶν χρόνων, τὸν Γιάννη Σταθᾶν ἀπὸ τὸν Βάλτον, τὸν Νικοτσάραν, Μπλαχάβαν, Λαζαίους, Τζαχίλαν καὶ Καζαβέρην ἀπὸ τὸν Ὀλυμπον, τὸν Βασίλιν Ρομφέην ἀπὸ τὴν Νάουσαν, Μπιζιώταν καὶ Σῦρον ἀπὸ τὰ χωριά τῶν Χασίων καὶ ἄλλους δευτερεύοντας. Εἰς τὰ πειρατικὰ σκάφη ἐδόθησαν τὰ ὀνόματα Ἀσπρη Θάλασσα (Αἰγαῖον), Κασσάνδρα, Ὀλυμπος, Νάουσα, Μοριάς, Σκιάθος, Βάλτος. Ἀρχηγὸς τῶν πειρατικῶν ἐξελέγη ὁ Σταθᾶς μὲ ὑπαρχηγὸν τὸν Νικοτσάραν. Διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ὑψώθη ἑλληνικὴ σημαία ἐπὶ σκαφῶν, κυανῇ μετὰ λευκοῦ σταυροῦ εἰς τὸ μέσον. Τὰ διακριτικὰ καὶ τὰ ἐξαρκήματα τῶν πειρατικῶν σκαφῶν ἦσαν κατάμυρα, ὅπως καὶ αἱ στολαὶ τῶν πληρωμάτων¹.

Κατ' ἀρχὰς οἱ πειρατικοὶ αὐτοὶ στολίσκοι διενήργησαν ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ τὴν χερσόνησον τῆς Κασσάνδρας, ἐληλάτησαν τὰ τουρκικὰ χωριά καὶ τὰ ἀγροκτίματα, ἔσφαξαν τοὺς κατοίκους, ἐρήμωσαν δὲ καὶ ἐφυρπόλησαν τὰ πάντα. Τρομοκρατία ἐπεκράτησεν εἰς τὴν περιοχὴν ἐκείνην καὶ πρωτοφανεῖς βιαιότητες διεπράχθησαν εἰς τὴν Κασσάνδραν καὶ τὸ Βόρειον Αἰγαῖον.

Οἱ Τούρκοι πρὸ τῶν μεγάλων αὐτῶν καταστροφῶν καὶ δηλώσεων, αἰ-

Ὅσαις μαγνούλαις τ' ἄκουσαν, βλαῖς κινοῦν καὶ πάνε.

«Νίκο μ', τὸ ποῦ εἶν' οἱ ἄντρες μας, τὸ ποῦ ἔναι τὰ παιδιὰ μας;

—Οἱ ἄντρες σας δὲν εἶν' ἐδῶ, νοῦδὲ καὶ τὰ παιδιὰ σας,

πάησαν πέρα σ' τὸ Χάντακα. σ' τὸ ἔρημο τὸ Πράβι,

πάν νὰ τροχίσουν τὰ σπαθιά, νὰ πλύνουν τὰ τουφέκια.»

¹ Ἡ λαϊκὴ μῦθος διέσωσε τὸ κατωτέρω τραγούδι, ποῦ χαρακτηρίζει πρόσωπα καὶ γεγονότα τῆς ἱστορουμένης ἐποχῆς (Παπαρηγόπουλος, Ε' / 1925, σελ. 220. Βλέπε καὶ Fauriel 1, 14. Ζαμπ. 14, 23. Πολίτης, 82, 67).

*«Μαῦρο καράβι ἀρμένιζε σὰ μέρη τῆς Κασσάνδρας,
εἶχε πανιὰ κατάμυρα καὶ τ' οὐρανοῦ παντιέρα.*

Ἐμπρὸς κορβέτα μ' ἄλικο μπαϊράκι τοῦ ἐβγήκε.

«Μάϊνα, φωνάζει, τὰ πανιὰ, ρίξε τα, τοῦ λέγει, κάτω.

—Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιὰ κ' οὐδὲ τὰ ρίχνω κάτω.

Μὴ μὲ θαρρῆτε νιόνυμφη, νὰ βγῶ νὰ προσκυνήσω.

Ἐγὼ ἔμαι ὁ Γιάννης τοῦ Σταθᾶ, γαμπρὸς τοῦ Μπουκουβάλα.

Τράκιο, λεβέντες, ρίξτε στὴν πλώρη τὸ καράβι

τῶν Τούρκων αἷμα χύσετε, ἀπιστους μὴν ψηφάτε.»

Οἱ Τούρκοι βόλτα ἔρριξαν κ' ἐγύρισαν τὴν πλώρη,

Πρῶτος ὁ Γιάννης πέταξε μὲ τὸ σπαθὶ στὸ χέρι,

σὰ μπούνια τρέχουν αἷματα, θάλασσα κοκκινίζει,

ἀλλάχ, ἀλλάχ οἱ ἄπιστοι κρᾶζουν καὶ προσκυνοῦνε.»

τινες ἐπροξενήθησαν, ἀπέστειλαν ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν ναυτικὴν μοῖραν, ἀποτελεσθεῖσαν ἀπὸ δύο φρεγάτας, δύο πλοῖα μὲ ὄλμους καὶ τινα μυστικά¹, ἡ ὁποία ἐπλευσε πρὸς τὴν Σκίαθον, ἔνθα καὶ τὸ ὀρμητήριον τῶν πειρατικῶν στολίσκων. Οἱ πειραταί, ἂν καὶ εὐρεθέντες εἰς μειονεκτικὴν θέσιν πρὸ τῆς τουρκικῆς ὑπεροπλίας, ἐν τούτοις ἤρξαντο τοῦ ἀγῶνος, σπεύσαντες ταυτοχρόνως νὰ ζητήσουν καὶ τὴν συνδρομὴν μιᾶς ἀγγλικῆς φρεγάτας, ὀνομαζομένης *Sea Horse* (θαλάσσιος ἵππος), διοικουμένης ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου *John Stuart* καὶ ναυλοχούσης παρὰ τὴν Σύρον. Ἡ Ἀγγλία τότε διετέλει εἰς ἐμπόλεμον κατὰστασιν πρὸς τὴν Τουρκίαν. Ἡ ἀρξαμένη ναυμαχία διήρκεσεν ἐπὶ διήμερον, τὴν 27ν καὶ 28ν Ἰουλίου 1807, ἡ δὲ συμβολὴ τῆς ἀγγλικῆς φρεγάτας ὑπῆρξεν ἀποτελεσματικὴ. Ὁ Ἀγγλος πλοίαρχος ἐπολέμησεν ἠρωϊκῶς, οἱ Ἕλληνες πειραταὶ ἐπιτιθέμενοι πανταχόθεν ἐπέφερον ἀναστάτῳσιν εἰς τὰ τουρκικὰ πολεμικά. Τελικῶς ἡ τουρκικὴ ναυαρχὶς «*Bendere Tjaffer*», ὑποστὰσα σοβαρωτάτας βλάβας, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, ὁ δὲ ὑπόλοιπος τουρκικὸς στόλος ἐγκαταλείψας τὴν ναυμαχίαν ἀπεμακρύνθη πρὸς τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων διωκόμενος.

Ἐκ τῶν τελευταίων ἀμφιβίων πειρατῶν τῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν προεπαναστατικὴν περιόδον, δράσας εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον, ἀναφέρεται ὁ Λιόλιος Λάζος τῆς ἀρματολικῆς οἰκογενείας τῶν Λαζαίων τοῦ Ὀλύμπου (Λειβάδι). Οὗτος, καταδιωκόμενος ἀπὸ τοὺς Ἀλβανοὺς ντερβενγαῆδες τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, υἱοῦ τοῦ Ἀλῆ Τεπελενλή, ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Πλαταμῶνα καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τῶν ἀναμενόντων πλοιαρίων καὶ εἰς ἀπόστασιν βολῆς ἀπὸ τῶν Ἀλβανῶν κατέφυγεν εἰς τὰς Βορείους Σποράδας², σύνθηθες καταφύγιον τῶν διωκόμενων ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τῆς Μακεδονίας.

Ἐπὶ μίαν διετίαν ὁ Λάζος μὲ τοὺς ἀδελφούς του, ὥς καὶ ἄλλοι ἀρματολοὶ τῆς Μακεδονίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ Γιάννης Φαρμάκης, ἐξοπλίσαντες λέμβους, ἐπεδόθησαν εἰς τὴν πειρατείαν, ἀναμένοντες ἄνευ ἐλπίδος τὴν προέλασιν τῶν ῥωσικῶν στρατευμάτων πρὸς νότον μετὰ τὴν ἐπ' αὐτῶν κατάληψιν τῆς Σούμλας ἐν Βουλγαρίᾳ.

Ὡς προκύπτει ἐκ σχετικοῦ φηρμανίου τοῦ τουρκικοῦ ἀρχείου Θεσσαλονίκης³, οἱ Τοῦρκοι ἀπέστειλαν ἐναντίον τῶν πειρατῶν αὐτῶν τὸν Χαλὴλ μπέην ἐπὶ κεφαλῇς πολεμικῶν σκαφῶν, καθὼς καὶ τὸν Χατζὴ Χουσεῖν, ἀρχηγὸν τῶν σαλίων Θεσσαλονίκης. Οὗτοι, καταδιώκοντες τοὺς πειρατάς, ἐπέτυχον νὰ τοὺς ἀποκλείσουν εἰς τὴν νῆσον Σπετσοπούλαν. Ἐκεῖ φαίνεται ὅτι ἐπῆλθε συμβιβασμὸς μεταξὺ τοῦ Τοῦρκου διοικητοῦ τῆς ναυτικῆς μοίρας καὶ τῶν Ἑλλήνων πειρατῶν, μεσολαβήσει δὲ τοῦ Τοῦρκου ἀρχιναυάρχου βεζίρη Χα-

¹ Κα σ ο μ ο ῦ λ η ς, Α', σελ. 62 ἐξ. Ὁ Παπαρηγόπουλος, αὐτόθι σελ. 220, γράφει 1 φρεγάταν καὶ 2 δροῦνας.

² Κα σ ο μ ο ῦ λ η ς, Α', σελ. 71.

³ Β α σ δ ρ α β έ λ λ η, Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες, σελ. 42, 111.

τῇ Ἀλῇ, ἐπετράπη εἰς τοὺς ἑξακοσίους περίπου ἀποκλεισθέντας καὶ εἰς τοὺς εὐδισκομένους εἰς τὰς Βορείους Σποράδας συντρόφους των μετὰ τῶν γυναικοπαίδων ὁ ἐπαναπατρισμός εἰς τὰς ἐστίας των μὲ τὴν ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ διηγον ἐφεξῆς ἡσύχως. Τὰ πειρατικά πλοίαρια παρεδόθησαν εἰς τοὺς Τούρκους, μεταφερθέντα εἰς τὸν ναύσταθμον τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

Μετὰ τὴν ἑωσοτουρκικὴν συνθήκην τοῦ 1812 καὶ τὴν καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως τῶν Σέρβων οἱ Μακεδόνες ἀρματολοὶ ἤρχισαν ν' ἀπογοητεύονται. Μέρος ἐξ αὐτῶν συνδιηλλάγη μὲ τὸν Ἰσμαῖλ μπέην τῶν Σερρών, ἄλλοι δὲ μὲ τὸν Ἀλῇ πασᾶν Τεπελενλήν. Μεταξὺ τῶν συνδιαλλαγέντων ἦτο καὶ ὁ Λιόλιος Λάζος, ὅστις μετέβη εἰς τὰ Ἰωάννινα¹ ὥς ἐκπρόσωπος τῶν ἀρματολῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἵνα κατορθώσῃ καὶ ἐπιτύχῃ τὴν διατήρησιν τοῦ ἀρματολικίου του. Ἀλλ' ὁ ἕτερος υἱὸς τοῦ Τεπελενλή, Βελῇ πασᾶς, μένεα πνέων κατὰ τῶν ἀτιθάσων ἀρματολῶν καὶ κλεφτῶν τοῦ Ὀλύμπου, ἐκστρατεύσας κατὰ τὴν νύκτα, περιεκύκλωσεν αἰφνιδιαστικῶς τὸ χωρίον Μηλιά, ὅπου εὗρίσκετο ὁλόκληρος ἡ οἰκογένεια τῶν Λαζαίων καὶ κατέσφαξε τὸν Δῆμον Λάζον καὶ τινες συντρόφους του, προβαλόντας ἔνοπλον ἀντίστασιν. Ταυτοχρόνως ὁ πατὴρ τοῦ Τεπελενλή, ἀπὸ συμφώνου προφανῶς, κατεκρεοῦργει εἰς τὰ Ἰωάννινα τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν Κώσταν Λάζον, τοῦ Λιόλιου ἐπιτυχόντος νὰ δραπετεύσῃ μὲ τινες συντρόφους του. Κατορθώσας μετὰ πολλὰς περιπετείας ν' ἀφίχθῃ εἰς τὸν Ὀλυμπόν καὶ ἀποφασισμένος νὰ προβῇ εἰς ἀντεκδικήσεις κατὰ τῶν Τούρκων διὰ τὰς σφαγὰς τῆς οἰκογενείας του, κατέφυγεν ἐκ νέου εἰς τὴν πειρατείαν. Καταρτίσας μικρὸν στολίσκον ἐπανήρχισε τὴν δρᾶσιν του εἰς τὸ Βόρειον Αἰγαῖον, ἀλλὰ καταδιωχθεὶς ἀπὸ τὸν στολίσκον τοῦ Ὁμέρ πασᾶ τῆς Καρύστου, διέπραξε τὸ λάθος νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν λιμένα τῆς Πάρου. Ἐκεῖ ἐπολιορκήθη στενῶς ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ μετὰ τριήμερον αἱματηρὸν ἀγῶνα ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ². Ἐκ τῶν πειρατῶν ἄλλοι μὲν ἐσφάγησαν, ἄλλοι ἀνεσκολοπίσθησαν, ὁ δὲ ἀτυχὴς ἀρχηγός, μεταφερθεὶς εἰς τὸ Σταυροδρόμι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐκρεμάσθη. Μετὰ πολλοῦ κόπου κατώρθωσεν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης νὰ διασωθοῦν οἱ δύο ἀνήλικοι υἱοὶ του.

VI

Εἰς τὸν νάρθηκα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἀγίῳ Ὁρεὶ μονῆς τοῦ Βατοπεδίου³ διασφύζονται τὰ ὑπολείμματα παλαιᾶς τοιχογραφίας, παριστώσης μοναχούς, μαχομένους κατὰ πειρατῶν. Διὰ τὴν τοιχογραφίαν αὐτὴν παλαιότεροι ἱστοριογράφοι ἔγραψαν ὅτι παρὰ τοῖς ἀγιορείταις ὑπῆρχε παράδοσις, συμ-

¹ Κ α σ ο μ ο ὕ λ η ς, αὐτόθι Α', σελ. 74. Colocotronis, La Macédoine et l' Hellénisme, σελ. 331.

² Κ α σ ο μ ο ὕ λ η ς, αὐτόθι σελ. 63 ἔξ.

³ Ἀ ρ γ υ ρ ό ς, αὐτόθι σελ. 150 ἔξ.

φώνως πρὸς τὴν ὁποίαν κατὰ τὸ ἔτος 1822, διαρκούσης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, Τοῦρκοι πειραταί, ἀποβιβασθέντες κατὰ τινα σκοτεινὴν νύκτα καὶ ἀποκρυβέντες εἰς τὰ πέριξ, ἀνέμενον τὴν αὐγὴν, ὅτε καὶ θὰ ῥυοιγεν ἡ κεντρικὴ πύλη, ἵνα ἐπιτεθοῦν καὶ λεηλατήσουν τὴν μονήν¹.

Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐν Μακεδονίᾳ δὲν ἐσημειώθησαν πειρατικὰ κρούσματα ἐξ ὧσων ἔχομεν ὑπ' ὄψιν μας. Εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς σερβικῆς μονῆς Χελανδαρίου ἀνευρέθησαν δύο συμφωνητικὰ², συναφθέντα μεταξὺ τῆς Ἱερᾶς Συνάξεως τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν ἐκ Σκοπέλου πλοιάρχων Ζαχαρίου Δημητρίου καὶ Κωνσταντίνου Γεωργίου, ὡς καὶ τοῦ Καπετὰν Γεωργίου Καμπούρη, διὰ τῶν ὁποίων οἱ πλοίαρχοι τῶν ἐξωπλισμένων διὰ 4 πυροβόλων σκαφῶν ἀνέλαβον ἔναντι πληρωμῆς τὴν διαφύ-

¹ Καὶ οἱ μὲν παλαιότεροι ἱστοριογράφοι, ἄγνωστον πόθεν ἀντλήσαντες τὰς πληροφορίας, διηγοῦνται ὅτι τὴν πρωΐαν τῆς ἀποβίσεως τῶν πειρατῶν ὁ ἡγούμενος προσευχόμενος εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὸ ἑωθινόν, ἤκουσε φωνήν, προερχομένην ἐκ τῆς θέσεως, ἐνθα εὗρίσκετο ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας, ἣτις καὶ ὑπεδείκνυε νὰ μὴ ἀνοίγῃ ἡ Πύλη, ἀλλ' οἱ μοναχοὶ ἐξοπλιζόμενοι ν' ἀμυνθοῦν κατὰ τῶν πειρατῶν. Οἱ πειραταί, ἀποκρουσθέντες ἐπιτυχῶς, ἠναγκάσθησαν ν' ἀναχωρήσουν ἄπρακτοι. Ἀνεξαρτήτως ὥμως τῆς λίαν ἀμφιβόλου ταύτης παραδόσεως, οὐδαμῶθεν ἐπιβεβαιουμένης, οὕτε παρὰ τῶν σημερινῶν μοναχῶν, ὡς κατωτέρω γράφω, ἔχω σοβαρὰν ἀμφιβολίαν ἂν ἐν τοιοῦτον γεγονός δύναται ν' ἀναχθῇ εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἐξ ὧσων ἐδημοσίευσα εἰς ἄλλην μου ἐργασίαν (Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ἀγῶνες τῆς Ἀνεξαρτησίας, σελ. 98 ἐξ.) κατὰ τὸ ἔτος 1822, μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Χαλκιδικῇ καὶ Ἀγίῳ Ὁρῷ ἐπαναστάσεως, οἱ μοναχοὶ, ὅσοι δὲν εἶχον ἀνάμνησιν ἐκ τῶν μονῶν, εἶχον ἀφοπλισθῇ ὑπὸ τουρκικῶν στρατευμάτων ὡς ἐκ τῆς ἀθρόας συμμετοχῆς των εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς Ἀνεξαρτησίας, ὁ δὲ τουρκικὸς στρατός, καταλαβὼν τὰς μονάς, παρέμεινε ἐκεῖ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον ἑπταετίαν, ὥστε ν' ἀποκλείηται Τοῦρκοι, μάλιστα πειραταί, νὰ προβοῦν εἰς πειρατικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς περιόχην ἰσχυρότατα φυλασσομένην παρὰ τῶν ὁμοεικῶν των. Ἐν τούτοις, ἐπιθυμῶν νὰ ἐρευνήσω προσωπικῶς τὴν ἀναγραφείσαν ταύτην παράδοσιν, ἀπετάθην εἰς τὸν φίλον γέροντα ἱστοριοδίφην Ἀλέξανδρον Λαυριώτην, ἀρχιγραμματέα τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὡς καὶ εἰς τὸν προηγούμενον τῆς μνησθείσης μονῆς Βατοπεδίου, καὶ αὐτὸν ἱστοριοδίφην, Θεόφιλον Βατοπεδινόν, ἐκ τῶν παρασχεθεῖσων δὲ ὑπ' ἀμφοτέρων πληροφοριῶν συνήγαγον ὅτι ἡ κατεστραμμένη τοιχογραφία εἶχεν ὡς θεμα Θάψμα τῆς Θεοτόκου τῆς Παραμυθίας, λαβὼν χώραν καθ' ὑπάρχουσαν ἐν Ἀγίῳ Ὁρῷ παράδοσιν, σκοτεινὴν καὶ αὐτὴν καὶ μὴ δυναμένην νὰ ἐλεγχθῇ, περὶ τὰ τέλη τοῦ Ι' αἰῶνος. Τὸ θάψμα ἔγκειται εἰς τὴν διάσωσιν πρίγκιπός τινος τοῦ Βυζαντίου, διασωθέντος ἀπὸ ἀπόπειραν αἰχμαλωσίας ὑπὸ πειρατῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ἡ τοιχογραφία εὗρίσκετο εἰς τὸν νάρθηκα, παραπλευρῶς τῆς εἰκόνος τῆς Θεοτόκου Παραμυθίας. Ἀπὸ τὴν παλαιὰν αὐτὴν τοιχογραφίαν διεσώθη μόνον ἡ χρονολογία(;), διότι κατὰ τὸ ἔτος 1870 ἢ 1880 οἱ Βατοπεδῖνοι πατέρες, πάλιν καθ' ὑπάρχουσαν παράδοσιν, ἐπανεξωγράφησαν τὴν παλαιὰν τοιχογραφίαν, τῆς ὁποίας ἔχην μόνον διασφύζονται. Σήμερον εἰς τὸν νάρθηκα διακρίνονται εὐχερῶς αἱ χρονολογίαι ΑΨΔ (1704) καὶ ΑΩΜΓ (1843), οἱ δὲ πατέρες οὐδεμίαν περὶ πειρατείας τὸ ἔτος 1822 παράδοσιν δέσσαν ἀπὸ προκατόχους των.

² Δελτίον Ἱστορ. καὶ Ἐθνολ. Ἑταιρείας, τ. 14/1960 σελ. 466 ἔγγρ. 32, 34.

λαξιν τοῦ Πρόβλακα (διωρὺς Ξέρξου) καὶ τῶν ἐν γένει ἀκτῶν τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν. Οἱ πλοίαρχοι διετήρησαν τὸ δικαίωμα νὰ ἀσχοῦν τὴν πειρατείαν (κόρσο) κατὰ τῶν Τούρκων μόνον ἐλευθέρως καὶ νὰ κρατοῦν δι' ἴδιον ὄφελος τὰ ἀποκερδαινόμενα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν μονὴν Διονυσίου διεσώθη χειρόγραφον,¹ κατὰ τὸ ὁποῖον, ὅταν τὴν 23 Δεκεμβρίου 1821, κατασταλείσης τῆς ἐν Χαλκιδικῇ ἐπαναστάσεως, οἱ Διονυσιαῖοι πατέρες ἐγκατέλειψαν τὴν μονὴν ἐπιβαίνοντες πλοίου διὰ τὴν Νότιον Ἑλλάδα, πλησίον τῆς νησίδος Ἀμμουλιανῆς ἐδέχθησαν τὴν ἐπίθεσιν ἐλληνικοῦ πειρατικοῦ ἐκ Ψαρῶν, τὸ ὁποῖον ἔβαλεν ἐναντίον των 4 βολὰς πυροβόλου. Οἱ μοναχοὶ ἐν τούτοις ἐπέτυχον νὰ διασωθοῦν εἰς τὸν λιμένα τῆς Συκιᾶς.

Μετὰ τὴν καταστολὴν τῆς ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 ἐν μέρος τῶν ὑπολειφθέντων πολεμιστῶν αὐτῆς μετὰ τῶν οἰκογενειῶν των κατέφυγον εἰς τὰς Βορείους Σποράδας. Τὸ πλῆθος αὐτὸ τῶν προσφύγων εὐρίσκετο εἰς ἀθλίαν κατάστασιν ἀπὸ ἀπόψεως διατροφῆς, συντηρήσεως καὶ περιθάλψεως, ἡ δὲ Κυβέρνησις τῆς Ἀνατολικῆς Ἑλλάδος ἦτο τελείως ἀνίσχυρος νὰ πράξῃ τι διὰ τοὺς ἐξαναγκασθέντας νὰ ἐκπατρισθοῦν ἀγωνιστὰς καὶ τὰ ἐλάχιστα τροφίμα τῆς Σκοπέλου καὶ Σκιάθου εἶχον ἐξαντληθῇ. Ἐπὶ κεφαλῇ τῶν προσφυγόντων Μακεδόνων ἀγωνιστῶν κατὰ τὸ ἔτος 1823 εὐρίσκετο ὁ ἀρματολὸς τῆς Καστανιάς Βεροίας Διαμαντῆς, ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος Ὀλύμπιος καὶ ὁ Τσάμης Καρατάσιος, υἱὸς τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἐν Ναούσῃ ἐπαναστάσεως.² Ὡθοῦμενοι ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῶν παντοειδῶν στερήσεων ἐξώπλισαν διάφορα πειρατικὰ πλοίαρκα καὶ μνήμονες τῆς παλαιᾶς πειρατικῆς δράσεως τῶν προγόνων των συνεκρότησαν δύο πειρατικούς στολίσκους, ἀποφασισμένοι νὰ δράσουν κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐξοικονομήσουν τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα.

Ὁ πρῶτος ἐκ τῶν στολίσκων, δρᾶσας κατ' ἐμπορικῶν σκαφῶν, διαπλεόντων τὸν Θερμαϊκόν, κατώρθωσε νὰ αἰχμαλωτίσῃ γαλλικὸν σκάφος,³ πλήρες τροφίμων καὶ πυρομαχικῶν, τὸ ὁποῖον καὶ διήρπασεν. Ὁ δεῦτερος στολίσκος διενήργησεν ἀποβάσεις εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου καὶ προέβη εἰς διαρπαγὰς καὶ λεηλασίας, τὸ γεγονός δὲ αὐτὸ ἠνάγκασε τὸν βαλῆν τῆς Θεσσαλονίκης Ἱμπραχίμ Πασᾶν νὰ ἐκστρατεύσῃ αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν

¹ Ἀρχιμανδρίτου Γαβριήλ, Ἡ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει Ἱερὰ Μονὴ Ἀγίου Διονυσίου. Ἀθήναι 1959, σελ. 183.

² Χρ. Περγαίβοῦ, Ἀπομνημονεύματα πολεμικὰ διαφόρων μαχῶν κ.λ.π. τ. Β', σελ. 22 ἐξ. Ἀπ. Βακαλοπούλου, Οἱ πρόσφυγες κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, σελ. 34 ἐξ., Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. σελ. 162 ἐξ.

³ M. Lascaris, La Revolution grècque vu de Salonique. Rapports de consuls e.t.c. Περιοδικὸν Balcania VI/1943. I. Βασδραβέλλη, Ἡ Θεσσαλονίκη κατὰ τὸν ἀγῶνα τῆς ἀνεξαρτησίας, σελ. 33.

πειρατῶν καὶ μετὰ αἱματηρὸν ἀγῶνα νὰ τοὺς ἀπωθήσῃ πρὸς τὴν θάλασσαν.

Τὴν ἰδίαν ἐποχὴν οἱ Θεσσαλομακεδόνες πειραταὶ Καλαμιδέοι ἀπεβιβάσθησαν μαζί μὲ 300 συντρόφους τῶν πλησίον τοῦ χωρίου Θεολόγος τῆς νήσου Θάσου, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ¹. Παρ' ὅλα ταῦτα καὶ τὴν καταστροφὴν, ποὺ ἐπροξένησαν εἰς τὰς κυψέλας τῶν φιλησύχων Θασίων, οὗτοι τοὺς ἐφωδί-ασαν μὲ τρόφιμα. Μετὰ τι διάστημα ἕτερος πειρατῆς, δνόματι Καπετὰν Μή-τσας, ἐπὶ κεφαλῇ 150 ἀνδρῶν, ὥς καὶ ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος, ἀπεβιβάσθη-σαν εἰς τὴν Θάσον. Δὲν ἔχομεν πληροφορίας ἐπὶ τῶν λεπτομερειῶν τῆς πει-ρατείας ταύτης. Κατὰ τὸ ἔτος 1823 Ψαριανοὶ πειραταὶ ἀπεβίβασαν εἰς τὴν Θάσον 800 ἐνόπλους Ρουμελιώτας, οἵτινες ἐληλάτησαν τὰ χωρία, διήρπασαν τροφίμα, ὥς καὶ τὰ φορτία ἐλαίου 8 τουρκικῶν σκαφῶν, ἅτινα συνέλαβον ἐκεῖ².

Αἱ πειρατικαὶ ὅμως αὐταὶ ἐπιδρομαὶ ἐντὸς τοῦ Θερμαϊκοῦ καὶ εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας εἶχον τρομοκρατήσει τοὺς Τούρκους τῆς Θεσσαλο-νίκης, διότι εἶχε διαδοθῇ ὅτι πολλοὶ ἐκ τῶν πειρατῶν αὐτῶν καὶ ἄλλοι Ἕλ-ληνες ἐπαναστάται εἶχον εἰσχωρήσει εἰς τὴν πόλιν πρὸς δημιουργίαν ταρα-χῶν. Αἱ διαδόσεις αὐταὶ ἐνετάθησαν ἔτι περισσότερον κατὰ μῆνα Φεβρουά-ριου τοῦ 1834, ὅταν ἐνηργήθη νέα μεγαλυτέρα πειρατικὴ ἐπιδρομὴ κατὰ τῶν παραλίων τῆς Χαλκιδικῆς Χερσονήσου. Ὡς ὀρμητήριον τὴν φορὰν αὐτὴν ἐ-χρησιμοποιήθη ἡ γνῶριμος περιοχὴ τοῦ Πλαταμῶνος³, λίαν ἐνδεδειγμένη διὰ παρομοίας ἐνεργείας. Αἱ πλησίον εὐρισκόμεναι ἐκβολαὶ τοῦ Πηνειοῦ καὶ ἡ πέριξ ὄρεινὴ καὶ δασώδης περιοχὴ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὅσσης (Κισσάβου) ἠδύνουν ἀνέκαθεν τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ληστείας καὶ τῆς πειρατείας, οἱ δὲ πη-θυσοὶ τῶν μερῶν αὐτῶν ἦσαν ἄριστα ἐξησχημένοι εἰς τὴν πολεμικὴν τέχνην καὶ τὰς διαρπαγὰς ἐξ ἀνάγκης.

Ἡ ἀπόβασις τῶν συγκεντρωθέντων ἀμφιβίων αὐτῶν πολεμιστῶν τῆς Μακεδονίας εἰς τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς εἶχεν ὥς σκοπὸν τὴν δημιουργίαν περισπασμῶν εἰς τὴν τουρκικὴν στρατιωτικὴν ἡγεσίαν, ἀσχολουμένην μὲ τὴν καταστολὴν τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὥς καὶ τὴν διαρπαγὴν τροφίμων. Φαίνεται ὅμως ὅτι, ὥς ἐκ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν διαρπαγέντων ζώων καὶ τῆς μεταφορᾶς τῶν εἰς τὰ πειρατικὰ πλοῖα, διετέθη ἱκανὸς ἀριθμὸς ἀνδρῶν καὶ κατηναλώθη πολὺς χρόνος. Ὡς ἐκ τούτου οἱ ὑπολειφθέντες διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς διαρπαγῆς πειραταὶ δὲν κατόρθωσαν ν' ἀντισταθοῦν ἐ-πιτυχῶς κατὰ τῶν ἀφιχθειῶν τουρκικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων καὶ μετὰ αἱματηρὰν σύγκρουσιν ἠναγκάσθησαν ν' ἀποσυρθοῦν εἰς τὰ πλοιαῖα σχόν-

¹ Παν. Κοντογιάννη, Οἱ πειραταὶ καὶ ἡ Θάσος. 39,42 ἔξ.

² Κοντογιάννης, αὐτόθι σ. 43. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1825, διαρκού-σης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ Θάσος ἐταλαιπωρήθη ἀπὸ ψαριανὰ πειρατικὰ, παρ' ὅλον ποὺ ὁ ἐπὶ τῶν Ναυτικῶν Μινίστρος τῆς Ἑλλάδος διὰ προκηρυξέως του συνίστα εἰς ὅλους τοὺς Ἕλληνας τὴν καταπολέμησιν τῆς πειρατείας.

³ Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες κ.λ.π. Παράρτ. ἔγγρ. 101.

τες ἀπωλείας. Ἐνδεκα κεφαλαὶ Ἑλλήνων πειρατῶν¹ καὶ μερικὰ δέματα ὧ-
ταν ἐκομίσθησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Ἀλλὰ καὶ αἱ τουρκικαὶ ἀπώλειαι ὑ-
πῆρξαν σημαντικαί, διότι ὁ ἱατρὸς τοῦ Ἱμπραχίμ πασᾶ ἀνεχώρησε κρυφίως
εἰς τὴν Χαλκιδικὴν πρὸς περιθάλψιν τῶν τραυματιῶν τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ.

Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν φαίνεται ὅτι ἐταλαιπωρήθη ἐκ νέου ἡ Θάσος
ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας πειρατὰς καὶ ἡ παραλιακὴ πόλιν Μαρώνεια, 108 κάτοι-
κοι τῆς ὁποίας αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ τῶν πειρατῶν κατέβαλον ὥς λύτρα 500.
000 γρόσια².

Καὶ οἱ μὲν βορειοελλαδίται πειραταὶ ἐπανέκαμψαν μετ' ὀλίγον εἰς Βο-
ρείους Σποράδας καὶ ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τὰ
διάφορα πολεμικὰ μέτωπα τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος, τινὲς ὅμως ἐξ αὐτῶν,
εἰθισμένοι εἰς τὴν ληστείαν καὶ τὴν πειρατείαν³, ἐνωθέντες μέ τινας Ψαρια-
νοὺς καὶ Ἑπτανησίους, ἠρνήθησαν νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Ἑλ-
ληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐξηκολούθησαν τὴν πειρατείαν πρὸς ἴδιον ὄφελος.
Μεταξὺ τῶν ἐκ Μακεδονίας καταγομένων πειρατῶν ἦσαν καὶ οἱ πρῶην συμ-
πολεμισταὶ τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Διαμαντῆ Κωνσταντίνου Μπίνος καὶ Ἀ-
ποστολάρας, Ὀλύμπιοι, οἵτινες ἐληλάτησαν τὴν νῆσον Ἱμβρον, προξενήσαν-
τες πολλὰ δεινὰ εἰς τοὺς δυστυχεῖς κατοίκους. Διασωθὲν δημοτικὸν τραγοῦδι
τῆς ἐποχῆς (τὸ τραγῳδion τῆς Ἱμβρου) ἐξιστορεῖ χαρακτηριστικὰ τὴν πειρα-
τικὴν αὐτὴν ἐπιδρομὴν⁴. Ἐναντίον τῶν ἀνυποτάκτων αὐτῶν στοιχείων, τῶν

¹ Lascares, Balcania σ. 167.

² Μ. Μελιερρότου, Περιγραφὴ ἱστορικὴ καὶ γεωγραφικὴ τῆς θεοσώστου
ἐπαρχίας Μαρωνείας. Κωνσταντινούπολις 1871, σ. 24.

³ Ἀ. Μάμουκα, Τὰ κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς Ἑλλάδος κ.λ.π. τ. ΙΑ', σ.
628. Σ. Τρικούπη, Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, τ. Δ', σελ. 46. Κ.
Καρολίδου, Σύγχρονος Ἱστορία τῶν Ἑλλήνων, τ. Α', σελ. 188.

⁴ Τὸ τραγῳδion τῆς Ἱμβρου (Ἑλλην. Φιλ. Σὺλ. Κωνσταντινουπό-
λεως, τ. Η' 1873-74, σελ. 546).

Πάνω στὸν βράχο κάθουμαι τὴ θάλασσα κοιτάζω,
γλέπω καράβια στὸ γιαιό, φεργάδες κι ἀρμενίζου,
λέγω· γαὶ κλέφτες τὸ φορεῖό, λέγω Ἀρβανιτάδες.
Δὲν ἐνὶ κλέφτες τὸ φορεῖό, δὲν ἐν' Ἀρβανιτάδες,
μόν' εἶν' ὁ Μπίνος κ' ἔρχεται, κι αὐτὸς ὁ Ἀποστολάρας,
κ' ἐνὶ κι ὁ καπετὰν Ζορμπὰς μὲ δώδεκα χιλιάδες.
Παιτοῦν τὴν Νίμπρο τρὰ χωρά, παίρν' ἀπ' τὰ δυὸ κορίτσα,
παίρν' ἀπ' τὸ Κίστρο ἔμμορφες, κι ἀπ' τὸ γλυκὺ σουλιτάνες,
κι ἀπ' τὴν καὶ μένη Παναγιά δὲν μπόρῃσαν νὰ πάρουν.
Μόνον τὴν κατακούρσεψαν, τὴν ἔκαμαν λιβάδι.
Τροῦμπια - μαρίνα ἔπαιξε καὶ μάζεψε τ' ἀσκέρι·
«Μπίνο, γιὰ δὲς μας ἄδεια μέσ' τὰ βουνὰ νὰ βγοῦμε,
τῆς Παναγιάς τὲς ἔμμορφες ὅλες νὰ τὲς εὐροῦμε,
σὰν αἴγες καὶ σὰν πρόβατα ἐδῶ νὰ μαζευντοῦνε.
— Πῆρε βοριάς, θὰ φύγωμε....».

λυμαινομένων τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας, ἀπέστειλεν ἡ Κυβέρνησις τὸν ναύαρχον Μιαούλην, ὅστις ἀφ' οὗ κατετρόπωσε τοὺς Ψαριανοὺς πειρατὰς παρὰ τὴν Χίον καὶ τοὺς Ἑπτανήσιους παρὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, συλλαβὼν ἡ καταβυθίσας πλεῖστα πειρατικὰ πλοῖα, ἐστράφη τελικῶς κατὰ τῶν Μακεδόνων. Πλησίον τῆς Σκοπέλου καὶ τῆς Σκιάθου ἐπέτυχε νὰ ἐξουδετερώσῃ καὶ νὰ συλλάβῃ 36 πλοιάρια πειρατικά, ἐκ τῶν ὁποίων 6, τὰ πλέον ταχύπλοα, ἐνέταξεν εἰς τὸν στόλον του.

Μετὰ πάροδον ἐτῶν τινων, κατὰ τὰ ἔτη 1834 καὶ 1835, ὅταν πλέον εἶχον ἀποκατασταθῇ αἱ διπλωματικαὶ σχέσεις τοῦ νεοπαγοῦς Ἑλληνικοῦ κράτους πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐνεφανίσθησαν ἐκ νέου εἰς τὸν κόλπον τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς ἑλληνικὰ πειρατικά, ἔχοντα ὡς ὁρμητήριον τὴν νῆσον Σκόπελον. Μεταξὺ τῶν πειρατῶν αὐτῶν εὐρίσκετο καὶ ὁ παλαιὸς ἀγωνιστὴς τοῦ Βερμίου Καραμήτσος, κυβερνήτης πειρατικοῦ σκάφους, ἔχοντος πλήρωμα 50 ἀνδρῶν. Ἀφοῦ ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τῆς Χαλκιδικῆς, διωκόμενος ἀπὸ τοὺς Τούρκους, ἀπεβιβάσθη μετὰ τοὺς ἀνδρας του εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀξιοῦ παρὰ τὴν Καρίτσαν καὶ ὤδευσε πρὸς τὸν Ὀλύμπον¹. Καταδιωχθεὶς ὅμως ἀπὸ ἀποσπάσματα τουρκικοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Καχραμὰν μπέη τοῦ Πλαταμῶνος, συνεκρούσθη μετ' αὐτῶν εἰς τὴν Λεφτοκαρυὰν τοῦ Ὀλύμπου. Κατὰ τὴν σύγκρουσιν ἐφονεύθη ὁ Καραμήτσος καὶ τινες ὁπαδοί του, ἐτραυματίσθησαν πέντε ἕως ἑξ καὶ οἱ ἄλλοι διέφυγον εἰς τὸν Ὀλύμπον. Ἡ κεφαλὴ τοῦ Καραμήτσου ἀπεστάλη εἰς τὸν Ἑμὴν πασάν, μοντεσαρίφην τῶν Τρικκάλων, ἵνα ἐκτεθῇ εἰς κοινὴν θάνατον².

Ἐπειδὴ ὅμως τὰ πειρατικὰ κρούσματα ἐξηκολούθουν, ὁ βαλὴς τῆς Θεσσαλονίκης ἐξήγγισεν ἀπὸ τὸν Ἑλληνα³ πρόξενον Βαλλιάνον, τὴν ἀποστολὴν ἑλληνικοῦ στόλου πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν καὶ ἐκκαθάρισιν τῆς θαλάσσης τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἀπὸ τὰ κρούσματα τῆς πειρατείας. Ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἀπέστειλε πρὸς καταδίωξιν τῶν πειρατῶν τὰς κανονιοφόρους Κόχραν 44 με κυβερνήτην τὸν ὑποπλοίαρχον Μπούφην καὶ Κριεζὴν με κυβερνήτην τὸν σημαιοφόρον Τετενέν, ἐξωπλισμένας ἀμφοτέρως με 3 πυροβόλα καὶ με πλήρωμα 32 ἀνδρῶν ἐκάστην. Ταυτοχρόνως κατὰ τῶν πειρατῶν ἀπεστάλη ἐκ Σμύρνης ἡ αὐστριακὴ κορβέτα *Cesarea*⁴. Καὶ τὸ μὲν αὐστριακὸν πο-

Ἄ ὁ μνημονευόμενος εἰς τὸ τραγούδι Γεώργιος Ζορμπᾶς ἦτο Ἀθηναῖος ἀγωνιστής, ἰδιοκτήτης μυστικῶν. Ἀργότερον ἤσκησε τὴν πειρατείαν. Συνελήφθη ἀπὸ τὸν αὐστριακὸν στόλον, τὸ δὲ μυστικὸν κατεστράφη.

¹ Β α σ δ ρ α β ἑ λ λ η, Ἱστορικὰ Ἀρχεῖα Β', σελ. 328.

² Ὁ Π. Κ ο ν τ ο γ ι ᾶ ν ν η ς (ἀνωτ. σελ. 45), ἔχων ἐσφαλμένας πληροφορίες, γράφει ὅτι ὁ Καραμήτσος συνελήφθη κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ 1835 καὶ ἀπεκεφαλίσθη εἰς τὴν Λάρισαν.

³ Ἀ ρ γ υ ρ ὅ ς, αὐτόθι σελ. 160 ἑξ.

⁴ Κ ο ν τ ο γ ι ᾶ ν ν η ς, αὐτόθι σελ. 46.

λεμικὸν δὲν ἐπέτυχε νὰ συναντήσῃ τοὺς πειρατάς, οἱ κυβερνῆται ὁμῶς τῶν ἐλληνικῶν σκαφῶν, παλαιοὶ ναυτικοὶ μὲ ἐξησκημένα πληρώματα, κατώρθωσαν ἐντὸς διετίας ν' ἀπαλλάξουν τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας καὶ γενικῶς τοῦ Βορείου Αἰγαίου ἀπὸ τὰ πειρατικά κρούσματα.

Οἱ Ἕλληνες ὁμῶς πειραταὶ δὲν ἀπεφάσισαν νὰ ἡσυχάσουν παρὰ τὰ ληφθέντα παρὰ τῆς Κυβερνήσεως σκληρὰ μέτρα διώξεως τῆς πειρατείας. Μετὰ πάροδον διετίας ἐλληνικά πειρατικά, ἔχοντα ὡς ὁρμητήριον τὰ Δαιμονήσια τῆς Σκιάθου, ἐνήργησαν ἀπόβασιν εἰς τὴν δυστυχὴ καὶ τυραννουμένην νῆσον Θάσον, ἐπυρπόλησαν τὰς 12 οἰκίας τοῦ παραλίου χωρίου Λιμὴν καὶ ἐτρομοκράτησαν τὸ Βόρειον Αἶγαϊον¹. Πρὸ τοῦ δημιουργηθέντος νέου θορύβου, τὸν ὅποιον ἤγειρεν ὁ τύπος τῆς ἐποχῆς, ὁ ἀντιπολιτευόμενος τὴν Κυβέρνησιν, καὶ τῶν ἐντόνων διαμαρτυριῶν τοῦ βαλῆ τῆς Θεσσαλονίκης, ἠναγκάσθη ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις νὰ λάβῃ σύντονα καὶ δραστικά μέτρα κατὰ τῆς πειρατείας.

Πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ ἀνέθεσεν εἰς τὸν λίαν πεπειραμένον τῶν θαλασσίων ἀγώνων ναύαρχον Κωνσταντῖνον Κανάρην ν' ἀναλάβῃ συστηματικὴν ἐκκαθαριστικὴν ἐπιχειρήσιν κατὰ τῶν πειρατῶν, ἀπαλάσσειν τὰς θαλάσσας ἀπὸ τὴν μάλιστα ταύτην τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου καὶ τῶν μεταφορῶν. Ὁ Κανάρης, ἐπιβὰς τοῦ κοπτεροῦ Γλαῦκος καὶ συνοδευόμενος ἀπὸ δύο κανονιοφόρους, ἐπλευσε πρὸς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.

Περιπολῶν μεταξὺ τῆς Χαλκιδικῆς χερσονήσου, τοῦ ἀκρωτηρίου τοῦ Ἄθω καὶ τῆς νήσου Σκιάθου, συνέλαβε τὴν 6ην Μαΐου τοῦ ἔτους 1839 πλησίον τῆς νησίδος Πιπέρι τὸν ἀρχιπειρατὴν Κώσταν Νάτζκαν ἀπὸ τὴν Συκιάν(;) τῆς Χαλκιδικῆς μαζὶ μὲ τὸ πλοιάριόν του καὶ τοὺς δύο συντρόφους του. Ὁ Νάτζκας ἦτο τραυματισμένος καὶ εἶχεν ἀποκρυβῆ εἰς δάσος τῆς νησίδος, ὅπου κυκλωθεὶς παρεδόθη. Τὴν 8ην Μαΐου εἰς τὴν ἰδίαν περίπου περιοχὴν ἐνεφανίσθη ἄλλο πειρατικὸν μὲ ἀρχηγοὺς τὸν Γ. Μακρήν, Ι. Καμαρούλην καὶ ἑπτὰ πειρατάς, τὸ ὅποιον, ἂν καὶ προέβαλεν ἀντίστασιν, ὑπεχρεώθη ἐντὸς ὀλίγου εἰς παράδοσιν.

Τὴν 11ην Μαΐου ὁ Κανάρης προχωρῶν εἰς τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν πειρατῶν ἀφίχθη εἰς τὸ Ἅγιόννυμον Ὅρος. Οἱ πειραταὶ, ἄφ' οὗ ἐξησφάλισαν τοὺς ἐκ προηγουμένων συμπλοκῶν τραυματισθέντας συντρόφους των εἰς τὴν νησίδα Πιπέρι, νομίζοντες ὅτι διέφυγον τὴν καταδίωξιν τοῦ Κανάρη, κατέπλευσαν εἰς τὸν πλησίον τῆς Σκίτης Κανσοκαλυβίων ὄρμον, ἔνθα ἀποβίβασθέντες ἐτρομοκράτησαν τοὺς μοναχοὺς, οἵτινες δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθουν τῶν μονῶν. Ἀγνοοῦντες ὁμῶς ὅτι ὁ Κανάρης εἶχε καταπλεύσει μὲ τὰ καταδιωκτικά του ἐκεῖ, δὲν ἀντελήφθησαν ἐγκαίρως ἐνέδραν, τὴν ὁποίαν ἔστησαν 50 ἄνδρες τοῦ ναυάρχου. Κατὰ τὴν διεξαχθεῖσαν μάχην οἱ κυκλωθέντες πειρα-

¹ Αὐτόθι, σελ. 48.

ταὶ ὑπέστησαν πανωλεθρίαν, ἀπώλεσαν τὰ 3/4 τῆς δυνάμεώς των καὶ μόλις διεσώθησαν 12 ἐξ αὐτῶν μετὰ 2 τολμηρῶν ἀρχηγῶν, ἐπιβάντες τοῦ πειρατικοῦ των σκάφους. Ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν τελικῶς νὰ διασωθοῦν, διότι ὁ Κανάρης, διώκων τὸ σκάφος, τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ τὸ ἐγκαταλείψουν καὶ ἀποβιβασθέντες ἐκ νέου εἰς τὴν ξηρὰν εἰσεχώρησαν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Χερσονήσου τοῦ Ἄθω. Ἐπὶ τοῦ ἐγκαταλειφθέντος πειρατικοῦ ἀνευρέθησαν 12 αἰχμάλωτοι Ἕλληνες, καταγόμενοι ἐκ Ζαγοράς τοῦ Πηλίου, καὶ ἕνας Τοῦρκος, ἀπαχθέντες ὑπὸ τῶν πειρατῶν καὶ οἵτινες ἐπρόκειτο ν' ἀπελευθερωθοῦν διὰ τῆς καταβολῆς λύτρων.

Οἱ εἰς τὴν ξηρὰν καταφυγόντες πειραταὶ κατεδιώχθησαν ὑπὸ ἀποσπάσματος τοῦ Κανάρη, ἐξοπλισθέντων Ἀγιορειτῶν, καὶ τῆς ἐκ 18 Ἀλβανῶν φυλάκων φρουρᾶς τοῦ Ἀγίου Ὄρους. Ταυτοχρόνως ἐλήφθη πρόνοια νὰ φυλαχθῇ ὁ Πρόβλακας πλησίον τῆς Ἱερισσοῦ, ἵνα ἀποκλεισθῇ ἡ διαφυγὴ τῶν πειρατῶν, εἰδοποιήθη δὲ καὶ ὁ βαλὴς τῆς Θεσσαλονίκης ν' ἀποστείλῃ ἀποσπάσματα στρατιωτικά. Οἱ πειραταί, ἂν καὶ ἀνδρεῖοι καὶ ἐξησκημένοι εἰς τὰς συγγρούσεις, πανταχόθεν καταδιωκόμενοι, ἐνέπεσαν εἰς νέαν ἐνέδραν παρὰ τινὰ πηγὴν, στηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν φυλάκων, ἔνθα ἔσχον νέας ἀπωλείας. Αἱ κεφαλαὶ τῶν φονευθέντων ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ ἐξετέθησαν εἰς δημοσίαν θῆαν. Ταυτοχρόνως οἱ Ἀγιορεῖται εἶχον ἐπιτύχει νὰ ἔξοντώσουν ἄλλους τρεῖς πειρατάς, τὸν Κ. Βενέτην καὶ τοὺς ἀδελφοὺς Καλλιῶτη.

Μετὰ τὰς τελευταίας ἀπωλείας παρέμειναν μόνον 4 πειραταὶ μεθ' ἐνὸς ἀρχηγοῦ, οἵτινες παρ' ὅλην τὴν ἀπηνῆ καταδίωξιν κατώρθωνον νὰ μάχωνται λυσσῶδως καὶ τελικῶς νὰ διαφεύγουν. Κατόπιν πολλῶν διαπραγματεύσεων ἐπῆλθε συμφωνία μετὰ τῶν τουρκικῶν ἀποσπασμάτων διώξεως, καθ' ἣν οἱ παραδοθέντες ἀφῆθησαν ἐλεύθεροι καὶ ἀτιμώρητοι. Μάλιστα ὁ βαλὴς τῆς Θεσσαλονίκης ἔκτιμῶν τὴν ἐπιδειχθεῖσαν ἀνδρείαν των προσεφέρθη νὰ τοὺς προσλάβῃ ὡς σωματοφύλακας. Περιφερόμενοι εἰς τὴν Μεγίστην Λαύραν καὶ τὰς Καρυὰς ἐπ' ἀρκετὸν διάστημα καὶ διαιτῶμενοι εἰς τὰς διαφόρους μονὰς, ἐν τέλει ἀφίχθησαν κατὰ τὴν γενομένην συμφωνίαν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, ἀγνοουμένης τῆς περὶ αὐτῶν τύχης των.

Κατὰ τὸ διάστημα αὐτὸ ὁ καταδιωκτικὸς στολίσκος τοῦ Κανάρη, τερματίσας ἐπιτυχῶς τὴν δίωξιν τῶν πειρατῶν, τὴν 1 Ἰουνίου 1839 κατέπλευσεν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, γενόμενος ἐνθουσιωδῶς δεκτὸς ἀπὸ τὰς τουρκικὰς ἀρχὰς καὶ τὸν Ἕλληνα πρόξενον Βαλλιάνον. Διὰ τῶν πολεμικῶν τοῦ Κανάρη μετεφέρθησαν καὶ 15 πειραταί, οἱ συλληφθέντες κατὰ τὰς ἐκκαθαριστικὰς ἐπιχειρήσεις εἰς τὰ παράλια τοῦ Βορείου Αἰγαίου, ὡς καὶ οἱ ἀπελευθερωθέντες αἰχμάλωτοι.

Καὶ τότε μὲν τὰ πειρατικὰ κρούσματα εἰς τὰ μακεδονικὰ παράλια ἐξέλιπον, ἀλλὰ κατὰ τὸν Κριμαϊκὸν πόλεμον τοῦ 1854, ὅταν ἐπανεστάτησεν ἡ

Χαλκιδική Χερσόνησος¹ ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ συνταγματάρχου Τσιάμη Καρατάσου, ἐνεφανίσθησαν πειρατικά τινα ἑλληνικά, ἔχοντα ὡς ὁμητήριον τὴν νῆσον Θάσον καὶ ἀπειλοῦντα τὰ τουρκικά ἐμπορικά σκάφη. Οἱ Θάσιοι αὐτὴν τὴν φορὰν ἐκ μίσους πρὸς τοὺς Τούρκους καὶ ἐνθουσιασμένοι ἀπὸ τὰς πρώτας ῥωσικάς ἐπιτυχίας εἰς τὴν βόρειον Βαλκανικὴν, προοιωνιζούσας, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατοῦσαν γνώμην τῶν ἑλληνικῶν κύκλων, τὴν μελλοντικὴν τῶν Ἑλλήνων ἀπελευθέρωσιν, συνέδραμον καὶ ἐνίσχυσαν τοὺς Ἑλληνας πειρατάς. Τερματισθέντος ὅμως μετὰ ὀκτάμηνον τοῦ πολέμου ἐκείνου, ὡς καὶ τῆς ἐν Χαλκιδικῇ ἐπαναστατικῆς ἐξεγέρσεως, οἱ πειραταὶ διελύθησαν, μὴ παρουσιασθέντος ἕκτοτε κρούσματος εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας.

VII

Ἐκ τῶν ἱστορηθέντων εἰς τὴν παροῦσαν πραγματείαν δυνάμεθα νὰ καταλήξωμεν εἰς τὰ ἑξῆς συμπεράσματα:

1. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Τουρκοκρατίας εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας ἔδρασαν διάφοροι πειραταὶ τῆς Δύσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων κυρίως διακρίνομεν τὰς πειρατικάς ἐνεργείας τῶν στόλων τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας. Αἱ ἐνέργειαι αὗται, ὑπαγορευόμεναι ἐκ τῶν συνθηκῶν τῆς ἐποχῆς, καθ' ἃς δὲν ὑπῆρχεν οὔτε γραπτὸν διεθνὲς δίκαιον οὔτε καὶ ἐθιμικοὶ κανόνες διεθνoῦς συμπεριφορᾶς, ἀλλ' ἐφηρμόζετο τὸ πρωτόγονον δίκαιον τοῦ ἰσχυρότερου, ἦσαν διτταί. Ἦσαν ἐνέργειαι στρατιωτικῆς μορφῆς καὶ ἀντεκδικήσεων καὶ ἐνέργειαι καθαρῶς πειρατικά. Τοιαύτας ἐνεργείας μικτάς ἐνίοτε διεπίστωσεν ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ β' κεφάλαιον τῆς παρούσης μικρᾶς πραγματείας. Τὰ ἐλατήρια τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν τῶν Ἑνετῶν δυνάμεθα ν' ἀναγάγωμεν εἰς οἰκονομικοὺς λόγους, ἀπορρέοντας ἐκ τῆς ἐπισήμου πολιτικῆς τῶν συγχροουμένων στρατιωτικῶν δυνάμεων, Ἑνετίας καὶ Τουρκίας, καθόσον τὰ διαρπαζόμενα ἀπετέλουν περιουσίαν, τρόπον τινὰ λείαν πολέμου τοῦ ἐπισήμου Κράτους. Οἱ συλλαμβανόμενοι αἰχμάλωτοι ἢ ἀντηλλάσσοντο ἀργότερον ἀμειβάτως ἢ κατέβαλλον λύτρα ἢ ὑπηρετοῦν εἰς τὰ κάτεργα ὡς κωπηλάται κ.λ.π. Τὸν αὐτὸν χαρακτῆρα εἶχον καὶ αἱ πειρατικαὶ ἐνέργειαι τῶν στόλων τῶν στανροφόρων τοῦ Πάπα καὶ τινων Ἱσποτῶν τῆς Δύσεως εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας. Τὸ ἀντίθετον ὅμως συνέβαινε μὲ τὰς πειρατικάς ἐπιδρομὰς ἰδιωτικῶν πειρατικῶν στόλων Γενουατῶν, Πορτογάλλων, ἰδίως δὲ Τούρκων, Βερβερίνων, Μαλτέζων, Ἀλβανῶν κ.λ.π. Ἀποκλειστικὸς σκοπὸς τὰ παράνομα κέρδη ἐκ τῆς λεηλασίας, τῆς διαρπαγῆς, τῆς συλλήψεως αἰχμαλώτων, προοριζομένων διὰ τὰ διάφορα σκλαβοπάζαρα τῶν ἀκτῶν τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ ἀγωνία τῶν παραλιακῶν πληθυσμῶν καὶ τῶν νήσων κα-

¹ Αὐτόθι, σελ. 58. Βασδραβέλλη, Ἡ ἐπανάστασις τῆς Χαλκιδικῆς κατὰ τὸ ἔτος 1854 «Μακεδονικά», τ. Ε', 1961.

τὰ τὴν ἱστορουμένην ἐποχὴν ὑπερέβαινε πᾶσαν ὑπομονὴν ἀνθρώπου, τὰ δὲ δεινὰ, τὰ ὅποια ἐφρίσταντο, δὲν ἔχουν ἀνάλογον παράδειγμα εἰς τὴν ἱστορίαν. Ἡ σκληρότης τῶν πειρατῶν τῆς κατηγορίας ταύτης δὲν ἐγνώριζεν ὅρια, ἡ δὲ εὐσπλαγχνία καὶ εἰς ἀκόμῃ ὑποτυπώδης ἀνθρωπισμὸς ἦσαν ἀγνωστα.

2. Ἑλληνας πειρατὰς συναντῶμεν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ ἔτους 1740 καὶ μετέπειτα, δυνάμεθα δὲ νὰ κατατάξωμεν αὐτοὺς εἰς δύο κατηγορίας. Τοὺς ὑπηρετοῦντας ὑπὸ ξένην σημαίαν ἢ εὐρισκομένους ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν πειρατῶν τῶν Δυτικῶν δυνάμεων καὶ τοὺς ἀσχοῦντας τὴν πειρατείαν δι' ἴδιον ὄφελος. Οἱ τῆς πρώτης κατηγορίας, κυρίως Ἑπτανήσιοι, ἀλλὰ καὶ Κρήτες καὶ Αἰγαιοπελαγίται, ὑπηρετοῦντες κατὰ πειρατικὸν τρόπον ἐμπολέμους στόλους δυτικῶν κρατῶν, ἐλάμβανον διαταγὰς παρὰ τῶν ἐπισήμων στολάρχων, αἵτινες ἦσαν ἀνάλογοι μὲ τὴν ἀσκουμένην πολιτικὴν τῶν κρατῶν τούτων, χωρὶς νὰ παραλείπουν νὰ ἐνεργοῦν ἐνίοτε καὶ δι' ἴδιον ὄφελος. Τοιοῦτον παράδειγμα διεπιστώσαμεν κατὰ τὰ λεγόμενα Ὁρλωφικά, ὅποτε οἱ Ψαριανοί, Σφακιανοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς πειραταὶ παραλλήλως πρὸς τὰς ὑπηρεσίας, τὰς ὁποίας προσέφερον εἰς τοὺς Ῥώσους, ἐμπολέμους πρὸς τοὺς Τούρκους, ἐλεηλάτησαν κατ' ἐπανάληψιν τὰς ἀκτὰς τῆς Μακεδονίας. Ἡ δευτέρα κατηγορία περιελάμβανεν Ἑλληνας πειρατὰς, ὀργανωμένους εἰς πειρατικούς στολίσκους ἢ μεμονωμένως δρῶντας, οἱ ὅποιοι ἐλήστευον ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ κατοίκους τῶν νήσων καὶ παραλιακῶν περιοχῶν. Οἱ πειραταὶ αὐτοὶ ὑπῆρξαν σκληροὶ καὶ ἀδυσώπητοι καὶ κατευρύναν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὸν τὸν τὰς θαλασσίας μεταφοράς, ὅσον καὶ τοὺς πληθυσμούς. Εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἔρχονται, ὅπως ἔγραψα ἀνωτέρω, οἱ Μανιάται καὶ ἀκολουθοῦν οἱ Σφακιανοὶ καὶ οἱ Ψαριανοί.

3. Μακεδόνας πειρατὰς, συστηματικῶς ὀργανωμένους καὶ ἀσχοῦντας κατ' ἐπάγγελμα τὴν πειρατείαν, δὲν διεπιστώσαμεν τόσον κατὰ τοὺς προεπαναστατικούς, ὅσον καὶ κατὰ τοὺς ἐπαναστατικούς χρόνους. Ἀσήμενοι ἐξαίρεσεις δὲν δύνανται νὰ μεταβάλουν τὸν κανόνα. Ὁ Καραμώσχος, ὁ Γκέγκας, ὁ Νικοτσάρας, οἱ Λαζαῖοι, ὁ Καραμῆτσος καὶ ἄλλοι τινές, ἦσαν ἀρματολοὶ ἢ κλέφτες τῶν μακεδονικῶν βουνῶν. Κύριον μέλημα αὐτῶν ἦτο νὰ μάχωνται κατὰ τῶν Τούρκων ἀπὸ τὰ θρεινὰ των χρυσφύγετα, ὡς ἔπραττον καὶ οἱ συνάδελφοί των τῶν ἄλλων θρεινῶν περιοχῶν τῆς Ἑλλάδος. Ληστοπειρατείας διέπραττον εἰς ὅλους ἐκτάκτους περιστάσεις καὶ ἐξ ἀνάγκης. Τοῦτο συνέβαινε, ὁσάκις ἐδιώκοντο συστηματικῶς ἀπὸ τὰ τουρκικὰ ἀποσπάσματα καὶ τοὺς Ἀλβανοὺς ντερβεναγάδες καὶ ἠναγκάζοντο νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς νήσους τῶν Βορείων Σποράδων καὶ τὴν Χαλκιδικὴν Χερσόνησον.

Γενικῶς εἰπεῖν, ἡ πανθομολογουμένη μαχητικότης τῶν Ἑλλήνων τῆς Μακεδονίας κατὰ τοὺς ἱστορουμένους χρόνους διεφαίνετο εἰς τὰ θρη καὶ τὰς ἐγγὺς περιοχάς, ὡς ἔγραψα καὶ ἀλλαχοῦ⁵. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὅλη ἱστορία τοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει νὰ παρουσιάσῃ Μακεδόνας, διαπρέφοντας εἰς τὸ

θαλάσσιον ἐμπόριον, τὰς κατὰ θάλασσαν μεταφορὰς καὶ τὸ πολεμικὸν ναυτικόν. Τοῦτο ἦτο προνόμιον ἐκ παραδόσεως τῶν νησιωτῶν καὶ ἰδίως τῶν Ὑδραίων, Σπετσιωτῶν καὶ ἄλλων, οἱ ὅποιοι καὶ ὡς ἐμποροπλοίαρχοι καὶ ὡς ναυμάχοι διέπρεψαν κατὰ τὴν ἐποχὴν, περὶ ἣν ἀσχολούμεθα.

4. Ἀπὸ ἐνενήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν ἡ πειρατεία ἐξέλιπεν ὀλοσχερῶς ἀπὸ τὰ παρὰ τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν λοιπὴν Ἑλλάδα. Αἱ πρῶται ἐλληνικαὶ προσωριναὶ ἐπαναστατικαὶ κυβερνήσεις προῆλθον εἰς τὴν λήψιν σημαντικῶν κατασταλικῶν μέτρων κατὰ τῆς πειρατείας. Αἱ τρεῖς ναυτικαὶ νῆσοι, Ὑδρα, Σπέτσοι καὶ Ψαρά, ἐξέδωσαν τὸ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1821 ψήφισμα, εἰς τὸ ὅποιον ἀναφέρονται κυρώσεις κατὰ τῶν μετερχομένων τὴν πειρατείαν, τὸ ὅποιον ἀπεδέχθη καὶ τὸ Μινιστήριον τῶν ναυτικῶν, τὸ συνελθὼν ἐν Κορίνθῳ τὴν 6 Μαρτίου 1822. Ἡ ἐν Ἐπιδαύρῳ συγκροτηθεῖσα Ἀ' Ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις καθήγειρε καὶ δικαστήριον, «Θαλάσσιον κριτήριον», διὰ τὴν διανομὴν τῆς πολεμικῆς λείας καὶ τὴν δίωξιν τῆς πειρατείας, ἡ δὲ ἀφίξις τοῦ Καποδιστρίου προσέδωκε διὰ σειρᾶς ληφθέντων μέτρων μεγαλύτερον κύρος εἰς τὸ δικαστήριον τοῦτο. Ἐπὶ βασιλείας Ὁθωνος ἐξεδόθη τὸ ἀπὸ 27 Μαρτίου 1835 βασιλ. διάταγμα περὶ «πειρατείας», τὸ ὅποιον διελάμβανε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «Ἐκαστον ἐμπορικὸν πλοῖον ἢ πλοιάριον ἐρχόμενον ἀπὸ Τρίκκερα, Βόλον καὶ ἐν γένει ἀπὸ τὰ παρὰ τὴν Μακεδονίαν, καὶ ἄνεν κατεπειγούσης καὶ ἀποδεδειγμένης ἀνάγκης προσορμίζεται ἡ ὁρμή αἰγυραν εἰς ἓνα τῶν λιμένων τῆς Εὐβοίας, εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀταλάντης καὶ Λαμίας ἢ εἰς τὰς Σποράδας, εἰς τόπους καὶ μέρη, ὅπου δὲν ὑπάρχει διωρισμένη ἀρχή, θεωρεῖται ὡς ὑποπτον πειρατείας, θέλει καταλαμβάνεσθαι ἀπὸ τὰ Βασιλικά πλοῖα τῆς μοίρας ἐκείνης καὶ διευθύνεσθαι εἰς τὰ ἀνήκοντα ἐγκληματικὰ δικαστήρια». Ὡς ἐξετέθη εἰς τὴν παροῦσαν ἐργασίαν, καὶ μετὰ τὴν ὕδρυσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου πειραταὶ τινες, εἰδισμένοι εἰς τὴν ληστείαν, δὲν ἠθέλησαν νὰ συμμορφωθῶν μὲ τὰς θεσπισθείσας ὑπὸ τοῦ Κράτους διατάξεις περὶ διώξεως τῆς πειρατείας καὶ ἐξηκολούθησαν τὰς παρανομίας των μὲ ὀρμητήρια τὰς Βορείους Σποράδας, ἀκτὰς τινος τῆς Μακεδονίας κ.λ.π. Τὴν 30 Μαρτίου 1845 ἐξεδόθη ἄλλος νόμος πληρέστερος, ὅστις διὰ τῶν ἀρθρῶν 6·10 ἐθέσπισεν αὐστηροτάτας κατὰ τῆς πειρατείας ποινάς, μάλιστα δὲ ἐπέσειε καὶ τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου κατὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν πειρατῶν.

Σήμερον ἡ πειρατεία κατὰ τὸ ἰσχύον δίκαιον, ὡς ἐνεργουμένη διὰ τῆς ἐπιπτώσεως κατὰ προσώπων, μὲ ἀντικειμενικὸν σκοπὸν τὴν βίαιαν ἀφαίρεσιν ξένης περιουσίας, δὲν διαφέρει ἐννοιολογικῶς τῆς ληστείας, εἰ μὴ καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸν τόπον τελέσεως τῆς ἐγκληματικῆς πράξεως. Ἀντιθέτως πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν ἐλληνικὸν δίκαιον τὸ δημόσιον διεθνὲς δίκαιον πειρατείαν χαρακτηρίζει πᾶσαν λεηλασίαν ἢ κλοπὴν μὴ ἐχθρικοῦ πλοίου, διαπραττομένην δι' ὅπλων εἰς θάλασσαν ἀνοικτὴν (πέραν αἰγιαλίδος ζώνης) κατὰ προσώπων ἢ περιουσιακῶν ἀγαθῶν ἀλλοδαπῶν, ἀσχετῶς ἂν ἡ πρᾶξις τελεῖται εἰς εἰ-

ρηνικὰς ἢ ἐμπολέμους περιόδους. Οἱ πειραταὶ σήμερον θεωροῦνται πλάσματος διεθνῶν κανόνων δικαίου ὥς στερούμενοι ἐθνικότητος, ὥς μὴ δυνάμενοι νὰ ποιῶνται χρῆσιν σημαίας. Θεωροῦνται ἐχθροὶ ὅλων τῶν κρατῶν καὶ διώκονται διεθνῶς.

Ἐν τέλει μεταξὺ πειρατείας καὶ καταδρομῶν οὐδεμία δύναται νὰ γίνῃ συνταύτισις, διότι οἱ καταδρομεῖς, ἀποτελοῦντες συντεταγμένας στρατιωτικὰς δυνάμεις ἐμπολέμου κράτους, ἐνεργοῦν κατ' ἐξουσιοδότησιν τοῦ κράτους, εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν.

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑ

Περὶ τὸ τέλος τῆς ἐκτυπώσεως τῆς παρούσης μελέτης ἐκυκλοφόρησεν ὁ εἰς μνήμην τοῦ ἀποβιώσαντος Κωνσταντίνου Ἀμάντου, καθηγητοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, ἐκδοθεὶς τόμος. Εἰς τὸν τόμον αὐτὸν ὁ ἐν Βενετίᾳ διαμένων ἱστοριοδίφης κ. Κωνστ. Μέρτζιος δημοσιεύει πληροφορίας, προερχομένας ἐκ τῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας ὑπὸ τὸν τίτλον «Συμπλήρωμα εἰς Μνημεῖα Μακεδονικῆς Ἱστορίας».

Μεταξὺ τῶν ποικίλης φύσεως πληροφοριῶν αὐτῶν ὑπάρχουν καὶ τινες, ἀφορῶσαι τὴν πειρατείαν εἰς τὰ παράλια τῆς Μακεδονίας (σελ. 55, 56, 64).

Συμφώνως πρὸς τὰ δημοσιευόμενα, τὴν 27ην Μαρτίου 1758 ὁ εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετατιθέμενος πασᾶς τῆς Θεσσαλονίκης ἀπέπλευσεν ἐκ τῆς πρωτευούσης τῆς Μακεδονίας, ἐπιβαίνων καραβέλλας, ἀλλὰ κατὰ τὸν πλοῦν του συνήντησε πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου Καραμπουρνοῦ μέγα πειρατικὸν σκάφος ὑπὸ κυβερνήτην τὸν ἐκ Κύπρου Ἀνδρέαν, τὸ ὅποιον καὶ ὑπεχρέωσεν εἰς παράδοσιν. Ὁ πλοίαρχος καὶ τινες ναῦται ἐπιβάντες λέμβου κατῴρθωσαν νὰ διασωθοῦν.

Τὴν 12ην Ἀπριλίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους κατέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης ἐν πειρατικὸν μαρμαπαρέζικον, ἐξωπλισμένον μὲ 18 πυροβόλα καὶ ἔχον πλήρωμα συγκείμενον ἐξ 150 πειρατῶν. Ἡ ἄφιξις τοῦ πειρατικοῦ αὐτοῦ εἰς τὸν λιμένα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ διάδοσις, ὅτι εἰς τὸ κύτος τοῦ σκάφους εὗρισκοντο αἰχμάλωτοι Βενετοὶ καὶ δέματα ἐκ μετάρης, τὰ ὅποια τὸ πειρατικὸν εἶχε λαφυραγωγῆσαι ἀπὸ ἐν ἐμπορικὸν σκάφος τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸν λιμένα τοῦ Μεσολογγίου, ἐνέσπειραν τὸν φόβον εἰς τὴν Θεσσαλονίκην. Τὰ ἐμπορικὰ σκάφη ἤρουντο ν' ἀποπλεύσουν ἐκ τοῦ λιμένος, φοβούμενα τὴν ἐπίθεσιν τοῦ ἰσχυρῶς ἐξωπλισμένου πειρατικοῦ, οἱ δὲ πρόξενοι τῶν ξένων κρατῶν διὰ παραστάσεών των ἠξίωσαν ἀπὸ τὸν βαλὴν τὴν ἐκδίωξιν τῶν πειρατῶν τοῦ λιμένος. Ὁ βαλὴς ἀφελῶς ἰσχυρίσθη ὅτι δὲν εἶχε τὰς ἀπαιτουμένας ἐνόπλους δυνάμεις διὰ νὰ ἐκδιώξῃ τοὺς πειρατάς, τὴν ἐπομένην ὅμως τὸ πειρατικὸν ἀπέπλευσεν ἐκ τοῦ λιμένος, ἀπομακρυνθὲν πρὸς τὰς Σποράδας νήσους.

Μετά τινας ημέρας συνήντησε πλοῖον τοῦ Μεσολογγίου, τὸ ὁποῖον μετέφερεν 700 βαρέλια οἴνου ἐκ Σκοπέλου εἰς Βενετίαν. Τὸ πλοῖον ἐλαφρυραγωγίθη, κατὰ τὴν γενομένην ὅμως ἔρουναν ὑπὸ τῶν πειρατῶν ἀνευρέθη καὶ μία σημαία τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας.

Οἱ πλοίαρχοι τοῦ Μεσολογγίου, ὡς ἀναφέρουν αἱ πληροφορίες, εἶχον εἰς τὰ πλοῖα των σημαίας διαφόρων κρατῶν, τὰς ὁποίας ἐχρησιμοποιοῦν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων διὰ ν' ἀποφεύγουν κατὰ τὴν ἄσκησιν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου ἐπικινδύνους περιπετείας μὲ στόλους ἢ πειρατικά. Ἐξ ἄλλου, τὰ μεσολογγίτικα σκάφη, τὰ ταξιδεύοντα μὲ τουρκικὴν σημαίαν, δὲν ἦνωχλοῦντο ἀπὸ Μπαρμπαρέζους πειρατάς, ἐν ᾧ τοὺς Μαλτέζους εἶχον κατορθώσει νὰ ἐξουδετερώσουν, καταβάλλοντα κατ' ἔτος ἐπιχορήγησιν ὑπὸ τύπον ἀναγκαστικῆς φορολογίας.

Ι. Κ. ΒΑΣΔΡΑΒΕΛΛΗΣ